

Diza'quë según San Lucas

Principi shtë diza'quë

¹ Na Lucas, quëquëa'a librë rë' nu guëshé'ldahin lul Tiófilo con llëru'bë rëspëti. Nanël zihani mënë bëquë'ë rall lo quë nabëlua'a Jesús nu lo quë nabë'në më. Guc shtu'u rall guëquë'ë rall cusë según tiempë ecsactë naguquin. ² Bëquë'ë rall lo quë narialdí ldu'u hia'a guquin. Bëquë'ë rall lo quë naguná mënë dizdë tiempë naguzublú ruadi'dzë më diza'quë. ³ Nu guc ldua'a cumë cusë za'quë guëquëa'a tubi histori ecsactë parë gac bë'al verdá na di'dzë rë'. Guna'bë di'dza lu zihani mënë pë guná rall, nu nanéa ra di'dzë rë' na verdá. ⁴ Caquëa'a lul iúbil Tiófilo, parë gac bë'al ra cusë nabëlua'a mënë lul nahin verdá.

Tubi ianglë bë'në anunci guëdchini Juan Bautista lu guë'dchiliu

⁵ Tiempë dzë ni Herodes guc rëy shtë Judea, nanú tubi bëshuzi lë Zacarías. Náhi' con los de más sáhi' grupë shtë Abías. Tse'lë Zacarías lë Elizabet; shtadë guelú Elizabet guc bëshuzi nabërulë Aarón. ⁶ Zacarías nu Elizabet tubldí na shcuendë rai' lu Dios nu bëzu'bë diaguë rai' grë mandamientë nu lëy shtë Dadë Dios. Bë'në rai' cumplir. ⁷ Gúpëdi'i rai' shíni' purquë Elizabet gúdi'i shíni'. Además de ni guërupë rai' hia më gushë rai'.

⁸ Guzac tubi dzë bë'në tucarë Zacarías gúni' dchi'ni shtë bëshuzi lu Dios según turnë grupë shtë

Zacarías gunë rai' dchi'ni. ⁹ Ziquë na costumbrë shtë ra bëshuzi, gua rai' tubi pueshtë nia'a chu gunë tucarë tsaldú gushialë lu Dios la'ni iádu'u ru'bë. Bë'në tucarë Zacarías. Guatëhi' lugar sagradë shtë iádu'u. ¹⁰ Iurë lë'ë ialë rie'qui, grë ra mënë zihani narë rualdëa' shtë iádu'u, quëadi'dzënú rall Dios. ¹¹ Iurní bëlúa'alú tubi ianglë shtë Dios lu Zacarías. Zúhi' ladë ldi shtë bëcu'guë catë rie'qui ialë. ¹² Iurë guná Zacarías lu ianglë, bëdzëbë Zacarías; bëdzélëdi'i Zacarías pë nihúni'. ¹³ Perë lë'ë ianglë guni'i:

—Zacarías, adë rdzëbëdi'il purquë shti'dzël bëdchini lu Dios. Gunë më lo quë narná'bël lu më. Lë'ë tsé'lël Elizabet gapë tubi me'dë naguëdë'ë të léhi' Juan. ¹⁴ Iurë lë'ë me'dë guëdchini guë'dchiliu, guëquitë ldu'ul nu tsu lëgrë ldu'ul. Zihani mënë guëquitë ldu'u rall iurë lë'ë me'dë galë. ¹⁵ Gáqui' siervë ru'bë shtë Dadë Dios, nu gúdi'i' vini. Gúdi'i' ni tubi clasë licor. Dizdë antsë gáli' hia cabezë Espíritu Santo la'ni ldu'i'. ¹⁶ Guëni'i' shti'dzë Dios nu zihani mënë shtë naciuni Israel guëabrí ldu'u rall con Dadë Dios shtë hia'a. ¹⁷ Shínil quiblú lu el quë naguëshe'ldë Dios. Ziquë guc el quë nabiadi'dzë shti'dzë Dios con llëru'bë pudërë; léhi' Elías; shínil guëdchini con mizmë pudërë nu llni. Guëni'inú shínil naciuni Israel parë cue za'quë shtadë rall nu shini rall. Guëluá'ai' lu narzu'bë diáguëdi'i shti'dzë Dios parë guëabrí ldu'u rall lu nezë za'quë. Zni gac preparar mënë parë gunë rall sirvë lu Dadë Dios.

¹⁸ Iurní Zacarías guna'bë di'dzë lu ianglë:

—¿Lla gac bë'ahia zni purquë hia gu'sha nu tse'la napë zihani izë?

19 Iurní bëquebi ianglë:

—Gabriel lëhia. Na zua lu Dios. Bëshe'ldë më na parë zeldë guënia'a lul diza'quë rë'. ²⁰ Perë guná, cumë adë gualdídi'i ldú'ul lo quë nagunia'a lul, gu'pë guëá'nël. Gáquëdi'i guëní'il hashtë guëdchini shínil lu guë'dchiliu. Gac cumplirin según tiempë nagunë Dios disponer.

²¹ Ra mënë narë rualdëa' shtë iádu'u quëbezë rall lë'ë Zacarías. Bëdzélëdi'i rall pë niani'i rall pëzielú quëac ldë'ë Zacarías lugar sagradë, ²² perë iurë gualú bëru'u Zacarías, ráquëdi'i rni'i Zacarías. Guc bë'a mënë de quë guná Zacarías tubi cusë ru'bë shtë Dios la'ni iádu'u. Purë con guiá'ai' ruadí'dzi' purquë bëá'ni' gu'pë.

²³ Iurní gualú ra dzë nabë'në tucarë gunë Zacarías sirvë la'ni iádu'u, bëabri' lídchi'. ²⁴ Despuësë de ni Elizabet, tse'lë Zacarías, nua shíni'. Adë ca bërú'udi'i Elizabet; guquëréldi' lídchi' por ga'i mbehu. ²⁵ Guní'i' la'ni ldú'i': “Dadë Dios nacabezë gube'e bënë'ei' permisi parë gapa shinia. Bëga'a ldu'u më na; iurní adë rtúdi'i lua lu ra mënë gúpëdia'a shinia.”

Tubi ianglë bë'në anunci guëdchini Jesús

²⁶ Shu'pë mbehu nua shini Elizabet, iurní bëshe'ldë Dios tubi ianglë lë Gabriel parë guanúhi' rsunë lu María naquërelde tubi guë'dchi Nazaret shtë Galilea. ²⁷ María na lliguëna'a. Nápi' comprumisi parë guëtsé'ai' con tubi sultërë lë José. Shtadë guë'lú José guc rëy David. ²⁸ Gabriel guatë lugar catë quërelde María, nu guní'i' lu María:

—Shtsanë. Nalë rac shtu'u Dios lë'ël. Cabezënú më lë'ël. Bë'në ldai' më lë'ël entrë grë ra na'a narë lu guë'dchiliu.

²⁹ Nalë bëdzëguëë' ldu'u María; bini' di'dzë rë'. Adë gurëdchídi'i ldú'i'. Runë shgábi' pë runë cuntienë saludë shtë ianglë. ³⁰ Iurní ianglë guni'i:

—María, adë rdzëbëdi'il. Dios gudili lë'ël parë gunë më tubi favurë parë lë'ël. ³¹ Shínil bë'a; gápël tubi shínil. Lë'ë me'dë naguëdchini guë'dchiliu, guërulëhi' Jesús. ³² Gáqui' tubi më ru'bë. Gápi' lë zndë'ë: Shini Dios nacabezë gube'e. Nu Dadë Dios guëdë'ë pudërë lë'i' parë guë nibé'ai' grë mënë israelitë. Cuëzi' lu trunë shtë David, shtadë guëluhi'. ³³ Shínil guë nibé'ai' guëdubi naciuni Israel parë siembrë, nu guë nibé'ai' manërë nanápëdi'i fin.

³⁴ Iurní María guna'bë di'dzë lu ianglë:

—¿Lla gac lo quë nagoní'il lua? La'di guënëdia'a nguü.

³⁵ Repi ianglë iurní:

—Gaquin por pudërë shtë Espíritu Santo naguëdchini lul. Pudërë shtë Dios nacabezë gube'e, guëdchíni' lul ziquë tubi shcahi naguësë'au lë'ël. Por ni shínil nagápël, grë mënë shtë guë'dchiliu guëni'i rall náhi' santu, shini Dios. ³⁶ Nu shprímël Elizabet gápi' tubi ngulë'në. Hia më gushë na Elizabet perë guná, hia guc shu'pë mbehu nua shíni', nu rni'i mënë tsúdi'i shíni'. ³⁷ Parë Dios ni tubi cusë nádi'i naganë.

³⁸ Iurní bëquebi María:

—Nahia criadë shtë Dadë Dios. Gaquin según nagonë Dios disponer, cumë ziquë guní'il lua.

Lueguë lë'ë ianglë zëagzë.

María gua visitë lidchi Elizabet

³⁹ Mizmë ra dzë ni María gua nasesë lu tubi guë'dchi shtë Judea. Guë'dchi ni naquë cula'ni dani. ⁴⁰ Guatë María lidchi Zacarías nu guni'i María lu Elizabet:

—Shtsanë.

⁴¹ Iurë bini Elizabet lo quë naguni'i María, lë'ë me'dë bëni'bi la'ni Elizabet. Mizmë iurní bédchini Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë Elizabet. ⁴² Fuertë guni'i' lu María:

—Dios bë'në ldai' lë'ël más quë grë na'a, nu bë'në ldai' më shínil nanuá'al. ⁴³ ¿Chu nahia bidë guënal na? Nal shni'a më el quë narnibë'a na.

⁴⁴ Iurë binia cha'l, lë'ë me'dë bëni'bi lania por tantë bëquitë ldú'i'. ⁴⁵ Nu nalé dichusë nal purquë gualdí ldú'ul Dios. Gualdí ldú'ul gac cumplir lo quë naguni'i Dios lul.

⁴⁶ Iurní guni'i María:

Con guëdubinú ldua'a quëhuna alabar Dadë Dios.

⁴⁷ Rquitë ldua'a purquë Dios na Salvador shtëna.

⁴⁸ Bëga'a ldu'u më na; bë'në më cuendë adë nádia'a më ru'bë sino tubi criadë humildë shtëhi', perë dizdë iurne' grë mënë naguëdchini lu guë'dchiliu, guëni'i rall bë'në ldai' më na.

⁴⁹ El quë narnibë'a grë cusë, bë'ni' cusë ru'bë parë na. Santu na më.

⁵⁰ Siempre rga'a ldu'u më nu quëhunë më compa'ni grë mënë nanapë rëspëti lu më.

⁵¹ Zihani cusë ru'bë bë'në më con guia'a më.

Bësëllu'në më ra narunë naru'bë con grë shgabë rall.

⁵² Mënë narunë naru'bë, gulaguë rall catë rnibë'a rall, bë'në Dios,

perë bédë'ëru'u më parë güe'pi guia'a ra mënë narunë narú'bëdi'i lu guë'dchiliu.

⁵³ Bëne'e më cusë za'quë parë ra narldia'në hashtë bielë rall.

Ra ricu bëshe'ldë më; zia'a rall sin adë pë nápëdi'i rall.

⁵⁴ Bë'në më compaňi lë'ë ra më israelitë, ra narunë sirvë lu më.

Adë bëá'ldëdi'i ldu'u më shmënë më.

⁵⁵ Zni bë'në më cumplir lo quë naguni'i më lu ra shtadë guelú hia'a,

lu Abraham nu lu ra llëbní shtëhi' naná shtadë guelú hia'a. Di'dzë ni na parë siempër.

⁵⁶ María guquëreldënú Elizabet tsunë mbehu. Iurní bëabri' lídchi'.

Bëdchini Juan lu guë'dchiliu

⁵⁷ Hia guc cumplir tiempë gulë shini Elizabet. Gúpi' tubi ngulë'në. ⁵⁸ Iurë ra shvëcini Elizabet con shfamíli' bini rall de quë bëga'a ldu'u Dios lë'i' nu bédë'ë më tubi shíni', bëdchini rall nu nalë bëquitë ldu'unú rall Elizabet. ⁵⁹ Gudëdë shunë dzë nu bëdchini tiempë parë gunë bëshuzi cumplir custumbrë religiosë; chuguë du'pë partë delicadë shtë me'dë. Ra mënë guc shtu'u rall niaca'a me'dë ziquë lë shtadë me'dë, ⁶⁰ perë shni'a me'dë guni'i: —Juan guërulë me'dë.

⁶¹ Guni'i rall iurní:

—Ni tubi Juan nídi'i ladi shfamíli.

⁶² Iurní guna'bë di'dzë rall con guia'a rall lu shtadë me'dë parë gac bë'a rall nia chu guërulë me'dë; guëni'i shtadë me'dë. ⁶³ Zacarías con sëňi guná'bëi' tubi tablë parë quë lëtrë luhin. Bëquë'ëi': “Juan guërulë me'dë”. Grë mënë bëdzëguë' ldu'u

rall iurní. ⁶⁴ Mizmë iurní bëabrí guni'i Zacarías. Bëni'bi ldu'dzi'. Guzublú biadí'dzi'; guni'i' llëru'bë na pudërë shtë Dios. ⁶⁵ Ra mënë naquërelde alreduredurë lidchi Zacarías, bëdzëguëë' ldu'u rai'. Por grë nezë shtë Judea hashtë lu lumë shtë dani, bërë'tsë ra di'dzë pë guc con Elizabet nu Zacarías. ⁶⁶ Grë ra nabini pë guc, bë'në rall llgabë nu guni'i rall lu sa' rall:

—¿Pë cha'a gac me'dë?

Rni'i rall zni purquë en verdá cabezënú Dios lë'ë me'dë.

Labansë shtëné Zacarías

⁶⁷ Espiritu Santo cabezënú lë'ë Zacarías, shtadë Juan, nu guni'i Zacarías di'dzë rë' por pudërë shtë Dios:

⁶⁸ Llëru'bë na pudërë shtë Dios con lë'ë hia'a; na hia'a më Israel.

Bidë guená më lë'ë hia'a nu bë'në më salvar lë'ë hia'a, ra nagulë më.

⁶⁹ Nu bëne'e Dios tubi më ru'bë nagunë salvar lë'ë hia'a. Nápi' llëru'bë pudërë.

Bëdchíni' de famili shtë David, el quë nabë'në sirvë lu Dios.

⁷⁰ Zni guc cumplir lo quë naguni'i ra mënë nabiadidzë shti'dzë Dios guahietë.

Santu na rai'.

⁷¹ Guni'i më dizdë guahietë de quë gunë më salvar lë'ë hia'a guia'a ra enemigu shtë hia'a.

Nu gunë më librar lë'ë hia'a de grë narldënú lë'ë hia'a.

⁷² Gunë më ra cusë rë' purquë bë'në më prometer lu shtadë guëlü hia'a de quë guëga'a ldu'u më lë'ë hia'a.

73 Bë'në më prometer con juramentu lu shtadë
guëlú hia'a Abraham

74 de quë gunë më salvar lë'ë hia'a de grë pudërë
nanapë enemigu shtë hia'a

parë gac guëdë'na'a sirvë lu më sin adë
guëdzëbëdi'ia'a.

75 Guëdubi tiempë naguëbânia'a, guëdë'na'a sirvë
lu më manërë za'quë sin ni tubi duldë la'ni
ldu'u hia'a.

76 Lë'ël shinia, Dios nacabezë gube'e, gunë më
punërë lë'ël ziquë tubi naruadi'dzë shti'dzë
Dios lu ra mënë.

Antsë guëdchini el quë narnibë'a lë'ë hia'a,
quibëlul lúhi' parë gac preparadë ra mënë
parë iurë guëdchini më.

77 Guëní'il lu ra mënë nagulé më lla gac salvar rall
të gac perdunë duldë shtë rall.

78 Grë ni na por galërga'a ldu'u më.

Gac cumplirin iurë gue'dë guëdchini tubi ziquë llni
shtë ngubidzë brëgue'lë dizdë nezë guia'a

79 të parë guianí nezë shtë ra naquërelde lu nacahi,
ra nardzëbë lu galguti,

të parë cuedchí ldu'u hia'a.

⁸⁰ Juan, shini Zacarías, guarú'bi' nu másru'u ri-
aru'bë llni shtë Dios parë lë'i'. Guquëréldi' lugar
catë nídi'i mënë. Zni bë'ni' hashtë dzë guzublú
guni'inúhi' ra mënë israelitë diza'quë shtë Dios.

2

Bëdchini me'dë Jesús lu guë'dchiliu

(Mt. 1.18-25)

¹ Tiempë dzë ni César Augusto gunibë'a tsasë
cënsë shtë ra mënë guëdubi guë'dchiliu. ² Ni

na primëre cënsë naguc dzë na Cirenio guc gubernadurë shtë Siria. ³ Grë mënë gua ladzë shtadë guelú rai' parë guëdë'ë rai' lë rai'. ⁴ Nu zac bëru'u José guë'dchi Nazaret shtë në regiuni Galilea. Bëdchíni' Belén shtë në regiuni Judea parë guagdë'ëi' lëhi' purquë náhi' famili shtë David nu Belén na guë'dchi shtë David. ⁵ María nápi' comprumisi parë guëtsë'ai' con José. Tiempë ni hia nua shini María. ⁶ Nanú rai' Belén; bëdchini tiempë parë galë shíni'. ⁷ Ndë bëdchini primëre me'dë nguiu. Bëtu'bi María me'dë tubi lari nu gú'ti' catë rau ma purquë nídi'i lugar catë guëa'në rai' pusadë.

Bëlua'alú ra ianglë lu ra vëquërë

⁸ Cerquë guë'dchi Belén rëta' ra vëquërë. Quëhapë rall lli'li lachi. Hia na gue'lë. ⁹ Iurní bëdchini tubi ianglë nabëshe'ldë Dadë Dios. Bëdchini tubi lli'ni dushë shtë Dios. Rabtsë'ë lli'ni alrededurë de ra vëquërë. Nalë bëdzëbë rall. ¹⁰ Iurní repi ianglë:

—Adë rdzëbëdi'i të purquë zeldënuá tubi nutici za'quë; na parë grë sa' të. Di'dzë ni guësëquitë ldu'u të. ¹¹ Nedzë gulë tubi me'dë guë'dchi shtë David. Na me'dë Cristo, el quë nagudili Dios parë guë'nibë'ai'. Náhi' Dadë nangunë salvar lë'ë të. ¹² Parë gac bë'a të chu náhi', guëdzëlë të lë'ë me'dë dú'bi' tubi ldë lari. Nagá'ai' catë rau ma.

¹³ Mizmë iurní guná vëquërë másru'u zihani ianglë shtë gube'e cula'ni primëre ianglë. Bë'në rai' alabar Dios; guni'i rai':

¹⁴ Llëru'bë na pudërë shtë Dios nacabezë más guia'a lu gube'e.

Bë'në më tubi favurë parë ra mënë narsëquitë
ldu'u lë'ë më;
lu guë'dchiliu tsu paz, cuedchí ldu'u mieti.

¹⁵ Iurë ra ianglë bëabrí rai' gube'e, guni'i ra
vëquërë lu sa' rai':

—Cha guiá hia'a Belén, nia pë guc de lo quë
nabëlua'a Dadë Dios lu hia'a.

¹⁶ Iurní nasesë zia'a rai' Belén. Guná rai' lu
María nu José nu me'dë. Lë'ë me'dë naga'a catë
rau ma. ¹⁷ Iurë guná ra vëquërë lu rai', guni'i rall lu
ra mënë nazuga'a ndë lo quë naguni'i ianglë lu rall
shcuendë me'dë. ¹⁸ Grë nazuga'a ndë bini naguni'i
vëquërë; bë'në rall llgabë gu nanú verdá lo quë
naguni'i vëquërë. ¹⁹ Perë María adë ruadí'dzëdi'i
pë llgabë nananú la'ni ldú'i'. Guagla'guë bë'ni'
llgabë lla na ra cusë rë'. ²⁰ Ra vëquërë bëabrí
rall. Guni'i rall de quë llëru'bë na pudërë shtë
Dios. Guni'i rall dushquilli Dios por lo quë naganá
rall nu lo quë nabini rall. Bëdë'ë rall graci lu
më purquë grë cusë guc cumplir tal ziquë guni'i
ianglë lu rai'.

José nu María guanú rai' Jesús íadu'u ru'bë

²¹ Gudëdë shunë dzë; iurní bëchuguë bëshuzi
du'pë gui'di shtë partë delicadë shtë me'dë. Bërulë
me'dë Jesús, el mizmë naguni'i ianglë lu María
antsë lé'i' gua'a shíni'.

²² Iurë gualú cuarenta dzë, iurní bë'në tucarë
gunë María nu José cumplir según lëy shtë Moisés
të gáqui' limpi. Bë'në rai' narunë tucarë tubi na'a
narapë me'dë. Por ni José nu María guanú rai'
lë'ë Jesús íadu'u ru'bë ciudá Jerusalén. Guagd-
chininú rai' lë'ë me'dë lu Dadë Dios. ²³ Bë'në
rai' ni purquë naescritë la'ni lëy shtë Dios narni'i:

“Primëre ngulë'në naguëne'e Dios parë lë'ë të, gulë tsagdchininú të me'dë lu Dadë Dios purquë náhi' parë lë'ë më”. ²⁴ Nu zac María nu José bédë'ë rai' chupë ma'ñi gati ra ziquë ofrendë lu Dios purquë lëy shtë Dios rni'i: “Ra prubi gunë rall ofrecërë chupë guguë u chupë palumë bi'chi”.

²⁵ Tiempë ni guquërdë tubi nguui guë'dchi Jerusalén. Lëhi' Simeón nu tubldí na shcuëndi' lu Dios. Bë'ni' cumplir shti'dzë më. Nu cabézi' guëdchini tubi nangunë salvar naciuni Israel de grë enemigu shtë rall. Espíritu Santo cabezënúhi' Simeón. ²⁶ Bëdchini tubi di'dzë lu Simeón por pudërë shtë Espíritu Santo de quë adë gátidi'i Simeón hashtë despuësë guënáhi' lu Cristo, el quë nagudili Dios parë guë'nib'ái'. ²⁷ Espíritu Santo bë'në compa'ni lë'ë Simeón të guáhi' iádu'u ru'bë mizmë tiempë bëdchini María nu José parë guëdchininú rai' me'dë Jesús lu Dios, nu bë'në rai' ofrecërë chupë ma lu më. Bë'në rai' cumplir lëy shtë Dios. ²⁸ Simeón gudëdchi lë'ë me'dë. Bë'në Simeón alabar Dios; guni'i Simeón:

²⁹ Dadë, iurne' nahia cunformë; gualú shchi'nia.

Cuntëntë gatia purquë bë'nël cumplir lo quë nanguní'il lua.

³⁰ Gunahia con prupi sluhia lu nangunë salvar lë'ë na'a.

Bëshé'ldël nguui ni.

³¹ Bëshé'ldël lë'i' delantë grë ra naciuni shtë guë'dchiliu të guëná rall lu Salvador.

³² Lë'i' náhi' ziquë na llni parë guëziani' lu ra mënë nanádi'i më israelitë; gac bë'a rall shti'dzi', nu por lë'i' ra më israelitë nagudílil, gapë rall hunurë.

³³ José con shni'a Jesús guasé ldu'u rai' iurë bini rai' lo quë naguni'i Simeón. ³⁴ Simeón guna'bë lu Dios të gunë ldai' më lë'ë rai'. Nu guni'i Simeón lu María:

—Guná, por lo quë nangunë me'dë rë' zihani mënë israelitë tsabi'guë rall lu Dios, nu zihani rall guëniti rall lu më. Shti'dzi' gac ziquë sëñi parë ra mënë naquërelde tiempë ne' perë gunë rall cuntrë lë'i'. ³⁵ Perë lë'ël, María, gápël dulurë ziquë tubi spadë dëdë laguë la'ni ldú'ul. Por me'dë rë' llgabë naga'chi shtë zihani mënë, guëru'u rahin lu llni.

³⁶ Nu zac la'ni Jerusalén nanú tubi na'a lë Ana naná shtsa'pë Fanuel. Aser guc shtadë guelú rai'. Ana guc tubi siervë nabiadi'dzë shti'dzë Dios, perë hia gú'shi'. Llígui' bëtsé'ai'. Gubaninúhi' tsé'li' gadchi izë, guti tsé'li'. ³⁷ Bëá'ni' viudë; ne' nápi' ochenta y cuatro izë. Grë ra dzë riáhi' iádu'u. Dzë la gue'lë rúni' adorar Dios. Ruadi'dzënúhi' Dios nu rúni' ayunë. ³⁸ Mërë iurní guabi'guë Ana catë cabezë José nu María con me'dë, bëdë'ë Ana graci lu Dios. Guagla'guë biadi'dzënú Ana lu ra mënë naquëbezë el quë naguëshe'ldë Dios parë gúni' salvar naciuni Israel. Jesús na el quë nabëshe'ldë Dios, guni'i Ana.

Bëabrí José nu María guë'dchi Nazaret

³⁹ Iurní gualú bë'në María nu José cumplir grë narunë tucarë según lëy shtë Dios iurë lë'ë primërë shini mënë guëdchini guë'dchiliu, bëabrí rai' Galilea hashtë guë'dchi Nazaret, ladzë María nu José. ⁴⁰ Lë'ë me'dë guaru'bë con llëru'bë llni shtë Dios. Bë'në Dios compaño lë'i' nu bë'në ldai' më guëqui'.

Gua Jesús visitë iádu'u ru'bë

⁴¹ Cadë izë ria shtadë Jesús Jerusalén parë gac laní Pascu. ⁴² Chi'bë chupë izë napë Jesús, iurní gua rai' Jerusalén ziquë na costumbrë shtë rai'. ⁴³ Iurë gualú laní, guna'zi rai' nezë Nazaret. Hia Jesús bëá'ni' Jerusalén perë adë bédě'edi'i rai' cuendë. ⁴⁴ Bë'në rai' llgabë Jesús ze'dë ladi ra mënë naze'dénú rai'. Hia guc tubi dzë ze'dë guëzë rai', iurní guatili rai' shini rai' entrë shfamili rai' nu entrë los de más sa' rai'. ⁴⁵ Adë bédzélědi'i rai' Jesús. Iurní bëabrí rai' Jerusalén parë tsatili rai' Jesús.

⁴⁶ Gudëdë tsunë dzë; bédzéli' la'ni iádu'u. Zuběnúhi' ra mësë narlua'a lëy shtë Moisés. Caquë diaguë Jesús shti'dzë rall nu zac guna'bë dí'dzi' lu rall. ⁴⁷ Grë nabini naguni'i Jesús, bédzëguëë' ldu'u rall tantë ráqui' nu manërë rquëbi' lu shti'dzë ra mësë. ⁴⁸ Iurë lë'ë shtádi' bédchini con shní'ai', bédzëguëë' ldu'u rai'. Iurní guni'i María:

—Llga'në, ¿pëzielú bė'něl zni'i con lë'ë na'a? Shtáděl nu lë'ë na nalě rquëdi'ni ldu'u na'a; zudili na'a lě'ěl.

⁴⁹ Iurní guni'i Jesús lu rai':

—¿Pëzielú quëguili tē na stubi lugar? ¿Pë adë rac bė'adi'i tē napë quë guna lo quë narac shtu'u Shtada?

⁵⁰ Perë lë'ë rai' adë guc bė'adi'i rai' pë runë cuntienë shti'dzë Jesús.

⁵¹ Lueguë bëabrí Jesús con lë'ë rai' guë'dchi Nazaret. Guagla'guë bëzu'bë diaguë Jesús lu shtádi'. Hia shní'ai' quěhúni' tantë llgabë la'ni ldú'i' perë adë chu lu biadí'dzědi'i' pë llgabë nápi'.

⁵² Jesús guagla'guë guarú'bi' nu bédë'e Dios llni guëqui'. Grë lo quë nabë'ni', bëa'nin bien lu Dios nu lu ra mënë.

3

*Juan Bautista quëadi'dzë lugar catë nídi'i mënë
(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)*

¹ La'ni izë che'ñi shtë gubernë Tiberio César naná rëy rumanë, Poncio Pilato guc gubernadurë shtë Judea. Herodes guc gubernadurë shtë Galilea. Lë'ë bëchill, Felipe, guc gubernadurë shtë Iturea nu Traconite. Lisanas guc gubernadurë shtë Abilinia. ² Anás nu Caifás na rall primëre bëshuzi namás rnibë'a. La'ni ra dzë ni bédchini shti'dzë Dios lu Juan, shini Zacarías, lugar catë nídi'i mënë. ³ Juan zia'a zihani nezë. Guagní'i' lu ra mënë naquërelde guëlladchi rua' guëë'gu Jordán. Guní'i' lu ra mënë chubë nisë rall parë gac bë'a mieti gunë nadzë'e mudë nanabani rall, zni gac perdunë duldë shtë rall. ⁴ Zni bë'në Juan según nabëquë'e Isaías, el quë nabiadi'dzë shti'dzë Dios. Bëquë'e Isaías:

Nanú tubi narni'i fuertë lugar catë quëréldëdi'i mënë.

Guní'i': "Gulë bë'në preparar la'ni ldu'u të ziquë nezë ldi parë iurë lë'ë më guëdchini.

⁵ Grë bërrancu guëdze'.

Grë dani con ra lumë gaquin tubldí.

Grë nezë lecu guëldí rahin.

Ra nezë despajëju guëac za'quin.

⁶ Grë ra mënë shtë guë'dchiliu guená rall lla mudë guëzunë më almë shtë ra mënë parë gac salvar rall."

7 Iurë bēdchini zihani mēnē lu Juan parē guēchu'bē nisē Juan lē'ē rall, guni'i Juan:

—Na tē ziquē shini mbe'ldē. Gunē mē juzguē lē'ē tē. Nídi'i mudē guēru'u tē sin quē adē gac juzguē tē. ⁸Si talē gunē nadzē'ē tē mudē nabani tē, gulē gac tē ziquē hiaguē nardē'ē nashi. Gulē bē'nē bien lu sa' tē. Adē gápēdi'i tē confiansē purquē na tē llēbní Abraham gunē Dios salvar lē'ē tē purquē rnia'a lu tē, napē mē pudērē parē lē'ē guē'ē rē' gac rahin llēbní Abraham. ⁹Mizmē iurne' ziquē guiubēaguē nalistē parē chuguē ra hiaguē, grē ra hiaguē nanápēdi'i nashi za'quē, chuguin nu tsahin lu gui'i.

¹⁰Iurní guna'bē di'dzē ra mēnē zihani:

—¿Pē rac shtu'u Dios guédē'nē na'a?

¹¹Juan bēquebi:

—El quē nanapē chupē manguē, guédē'ēll tubi ca'a el quē nabēnápēdi'i. El quē nanapē naguēda'u, quí'dzēllin ca'a nabēnápēdi'i.

¹²Nu bēdchini bēldá cubradurē shtē impuestē parē chubē nisē rall. Guna'bē di'dzē rall lu Juan:

—Mēsē. ¿Pē guédē'nē na'a?

¹³Juan guni'i:

—Adē rúnēdi'i tē cubrē más de lo quē narni'i lēy ca'a tē.

¹⁴Nu bēldá suldadē rumanē guna'bē di'dzē rall:

—Lē'ē na'a, ¿pē guédē'nē na'a?

Guni'i Juan lu rall:

—Adē cuánēdi'i tē shtē mēnē con galnē. Adē guédchisúdi'i tē pē shtē mēnē con bishi. Gulē gac cunformē lo quē naquēguilli gobiernē lē'ē tē.

¹⁵Cumē ziquē ra mēnē gualdí ldu'u rall ze'dē guédchini cusē ru'bē, guni'i rall la'ni ldu'u rall gu

lè'ë cha'a Juan náhi' Cristo, el quë nagudili Dios parë guë nibé'ai'. ¹⁶ Perë Juan bëquebi lu ra mënë:

—Guldía, rchu'bë nisa con nisë perë ze'dë stubi më más nanapë pudërë quë na. Adë rúnëdi'i tucarë guëshaca du gui'di shtë shrachi më. Lè'ë më gunë më stubi cusë. Guëzunë më ldu'u tē con Espíritu Santo nu guënë'ei' pudërë. Stubi tantë lè'ë tē gunë më juzguë con juici shtë gui'i. ¹⁷ Ziquë tubi narsú bë'dchi trigu tē parë rru'u gui'lli tubi cu', zni guëdchini më tē cuë më ra mënë za'quë parë lè'ë më. Ra mënë narialdídi'i ldu'i Dios tsa rall lu gui'i catë nídi'i fin.

¹⁸ Con ra di'dzë rē' nu con zihani enseñansë, bëlua'a Juan diza'quë lu ra mënë. ¹⁹ Perë Juan guni'i guëc gubernadurë Herodes de quë nádi'i za'quë nabë'në Herodes con tsel'ë bëchi Herodes. Felipe lë bëchill. Na'a ni lë Herodías. Por zihani cusë mal nabë'në Herodes guni'i Juan guëquëll. ²⁰ Nu Herodes bë'nëll stubi cusë más naná mal; bëtiá'all lè'ë Juan lachigui'bë.

Jesús bëriubë nisë

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Antsë Juan gua lachigui'bë, iurë lè'ë ra mënë bëriubë nisë, nu Jesús bëriubë nisë; guzac iurë guni'inú Jesús Dios, iurní bëlla'lë gube'e. ²² Iurní bédchini Espíritu Santo parë cuezënúhi' lè'ë më. Rluá'ai' ziquë shcuerpë palumë nu bédchini tubi bë nezë lu gube'e nu guni'i bë:

—Lè'ël nal shinia narac shtua'a. Nalë rquitë ldua'a rnahia lul.

Ra shtadë guëllú Jesús

(Mt. 1.1-17)

²³ Jesús napë galdë bi chi izë, iurní guzublú bëlua'a më lë'ë ra mënë. Grë ra mënë gualdí ldu'u rall Jesús na shini José. Shtadë José guc Elí. ²⁴ Shtadë Elí guc Matat. Shtadë Matat guc Leví. Shtadë Leví guc Melqui. Shtadë Melqui guc Jana. Shtadë Jana guc José. ²⁵ Shtadë José guc Matatías. Shtadë Matatías guc Amós. Shtadë Amós guc Nahum. Shtadë Nahum guc Esli. Shtadë Esli guc Nagai. ²⁶ Shtadë Nagai guc Maat. Shtadë Maat guc Matatías. Shtadë Matatías guc Semei. Shtadë Semei guc José. Shtadë José guc Judá. ²⁷ Shtadë Judá guc Joana. Shtadë Joana guc Resa. Shtadë Resa guc Zorobabel. Shtadë Zorobabel guc Salatiel. Shtadë Salatiel guc Neri. ²⁸ Shtadë Neri guc Melqui. Shtadë Melqui guc Adi. Shtadë Adi guc Cosam. Shtadë Cosam guc Elmodam. Shtadë Elmodam guc Er. ²⁹ Shtadë Er guc Josué. Shtadë Josué guc Eliezer. Shtadë Eliezer guc Jorim. Shtadë Jorim guc Matat. ³⁰ Shtadë Matat guc Leví. Shtadë Leví guc Simeón. Shtadë Simeón guc Judá. Shtadë Judá guc José. Shtadë José guc Jonan. Shtadë Jonan guc Eliaquim. ³¹ Shtadë Eliaquim guc Melea. Shtadë Melea guc Mainán. Shtadë Mainán guc Matata. Shtadë Matata guc Natán. Shtadë Natán guc David. ³² Shtadë David guc Isaí. Shtadë Isaí guc Obed. Shtadë Obed guc Booz. Shtadë Booz guc Salmón. Shtadë Salmón guc Naasón. ³³ Shtadë Naasón guc Aminadab. Shtadë Aminadab guc Aram. Shtadë Aram guc Esrom. Shtadë Esrom guc Fares. Shtadë Fares guc Judá. ³⁴ Shtadë Judá guc Jacob. Shtadë Jacob guc Isaac. Shtadë Isaac guc Abraham. Shtadë Abraham guc Taré. Shtadë

Taré guc Nacor. ³⁵ Shtadë Nacor guc Serug. Shtadë Serug guc Ragau. Shtadë Ragau guc Peleg. Shtadë Peleg guc Heber. Shtadë Heber guc Sala. ³⁶ Shtadë Sala guc Cainán. Shtadë Cainán guc Arfaxad. Shtadë Arfaxad guc Sem. Shtadë Sem guc Noé. Shtadë Noé guc Lamec. ³⁷ Shtadë Lamec guc Matusalén. Shtadë Matusalén guc Enoc. Shtadë Enoc guc Jared. Shtadë Jared guc Mahalaleel. Shtadë Mahalaleel guc Cainán. ³⁸ Shtadë Cainán guc Enós. Shtadë Enós guc Set. Shtadë Set guc Adán. Adán na shini Dios.

4

Niasiguë mëdzabë lë'ë Jesús (Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

¹ Jesús bësëa'në guëë'gu Jordán, nu guc më completamente de acuerdë con lo quë narac shtu'u Espíritu Santo. Iurní Espíritu Santo bia'a lë'ë Jesús catë nídi'i mënë. ² Hia ndë guquërelde më cuarenta dzë. Durantë guëdubi tiempë ni adë gudáudi'i më, nu bédchini mëdzabë Satanás parë guëtë'dë mëdzabë prëbë lë'ë më të niasiguë mëdzabë lë'ë më. Iurë gualú cuarenta dzë, bédchini galërldia'në ldu'u më. ³ Guni'i mëdzabë lu Jesús:

—Si talë rní'íl nal shini Dios, guni'i lu guë'ë rë' guëaquin guëtështildi gaul.

⁴ Jesús repi lull:

—Naescritë la'ni shti'dzë Dios: “Lëdë niá'asëdi'i guëtështildi guëbani nguui sino por grë di'dzë narni'i Dios guëbani nguui”.

⁵ Iurní bia'a mëdzabë lë'ë Jesús lu guëc dani ru'bë. Mizmë iurní bëluá'all grë lugar catë rnibë'a

ra mënë. Guná më lu rahin tubi chupë mumëntë.

⁶ Repi mëdzabë lu më:

—Grë ndë'ë guënehia cá'al con grë cusë za'quë nananú lu guë'dchiliu. Guë nibë'al rahin. Bëna recibir pudërë guë nibë'ahia grë cusë ni, nu guëdë'ahin ca'a el quë naquëhuna disponer. ⁷ Grë guë nibë'al si talë guëzullíbil lua nu gúnël adorar na.

⁸ Perë Jesús repi:

—Guabsú lua. Naescritë la'ni shti'dzë Dios: “Sulë Dadë Dios gúnël adorar. Sulë lë'ë më guëzu'bë diáguël.”

⁹ Despuësë lë'ë mëdzabë bia'a lë'ë më ciudá Jerusalén catë zubë iádu'u ru'bë. Zia'anú mëdzabë lë'ë më guëc iádu'u. Iurní guni'i mëdzabë:

—Si talë guldil rní'il nal shini Dios, bëru'ldë lë'ël hashtë lu guiu'u ¹⁰ purquë shti'dzë Dios rni'i: Dios guë nibë'a ra ianglë parë gapë rai' lë'ël.

¹¹ Gua'a rai' lë'ël guia'a rai' të ni tubi guë'ë gunënëdi'i guëa'l.

¹² Iurní Jesús guni'i' lu mëdzabë:

—Nu zac shti'dzë Dios rni'i: “Adë rtë'dëdi'il prëbë lë'ë Dadë Dios shtënë të. Adë rúnëdi'il obligar lë'i'.”

¹³ Despuësë gualú zihani prëbë shtë mëdzabë nihunë më mal, bësëá'nëll lë'ë më por tubi tiempë.

Jesús guzublú dchi'ni shtëni' Galilea

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴ Completamentë cabezënú Espíritu Santo Jesús; bëabrí më Galilea. Bërë'tsë famë shtë më grëtë' guë'dchi alreduerë de regiuni ni.

¹⁵ Quëgluá'ai' la'ni grë iádu'u shtë më israelitë, nu grë mënë guni'i rall napë më llëru'bë pudërë.

*Jesús nanú Nazaret**(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)*

¹⁶ Be'dë guëzë Jesús Nazaret catë guarú'bi'. Guzac tubi dzë descansë gua më iádu'u ziquë custumbrë shtëhi'. Guasuldí më parë gu'ldë më shti'dzë Dios. ¹⁷ Bëdë'ë më në nabëquë'ë Isaías, el quë nabiadi'dzë shti'dzë Dios guahietë. Bëdchili më luhin catë bëdzelë më narni'i zni:

¹⁸ Espíritu shtë Dadë Dios cabezënúa.

Gudili më na parë guënia'a diza'quë lu ra prubi, ra nadë guënëdi'i Dios.

Bëshe'ldë më na parë gac librë ra naná bajo ordë shtë mëdzabë.

Nu nahia parë guëabré slu ra ciegu, gac bë'a rall shnezë Dios.

Nu nahia parë cuedchí ldu'u ra naná rzac zi.

¹⁹ Nu bëshe'ldë më na parë guadi'dza de quë bëga'a tiempë za'quë gunë më favurë parë më në narëta' lu guë'dchiliu.

²⁰ Iurní bëtu'bi Jesús librë nu bëdë'ë mëhin guia'a el quë nacanihapë ra librë. Iurní guzubë më. Grë ra më në narëta' la'ni iádu'u, rbi'a rall lu më.

²¹ Jesús guzublú biadí'dzi' lu rall:

—Nedzë guc cumplir shti'dzë Dios rë' mientras bini të di'dzë rë'.

²² Grë më në cagni'i bien na shti'dzë Jesús. Bëdzëguë' ldu'u rall diza'quë naguni'i më tantë nasa'a rac më. Nu guni'i lu sa' rall:

—Ndë'ë naruadi'dzë, nadë más nall shini José.

²³ Iurní Jesús guni'i lu rall:

—Seguramentë guëni'i të lua dichë narni'i: “Ducturë, bënëac mizmë lë'ël”. Nu guëni'i të lua: “Lo quë nabë'nël ladi guë'dchi Capernaum, bë'në

ra cusë rë' ládzël. Bini na'a lo quë nabë'nël guë'dchi Capernaum.”

²⁴ Guagla'guë biadi'dzë më:

—En verdá rnia'a lu të, ra mënë adë nápëdi'i rall rëspëti parë tubi naruadi'dzë shti'dzë Dios si talë náhi' më ladzë rall. ²⁵ Guldía, tiempë shtë Elías nanú zihani viudë ladi ra më israelitë. Guláguëdi'i guiu por tsunë izë guërudë, nu gu' gubini guëdubi naciuni rë'. ²⁶ Perë Dios bëshel'dë lë'ë Elías guë'dchi Sarepta shtë Sidón parë guëni'i' lu tubi viudë nananú ladi guë'dchi rë'. Adë bëshel'dëdi'i Dios lë'ë Elías lu ra viudë nananú ladi mënë Israel. ²⁷ Nu tiempë guahietë ladi naciuni Israel, nanú zihani narac llu'u galguidzë naru'dzë ládi'. Tiempë ni nanú Eliseo el quë nabiadi'dzë shti'dzë Dios, perë ni tubi mënë narac llu'u galguidzë ni ladi mënë Israel, bëáquëdi'i rall. Perë Naamán sulamëntë bëáquëll por pudërë shtë Dios. Nu lë'ëll nall mënë shtë Siria, lédëdi'i shtë naciuni Israel.

²⁸ Iurë bini ra mënë di'dzë rë', grë ra narë la'ni iádu'u, nalë bëldë rall. ²⁹ Lueguë gulú rall lë'ë Jesús rua' guë'dchi nu bia'a rall lë'i' guia'a rua' tubi bërrancu të parë guëldaguë rall lë'ë më la'ni parë gáti'. Guë'dchi Nazaret zubë lu dani rë', ³⁰ perë Jesús gudëdë lu rall parë guzia'a më stubi ladë.

Jesús bënëac tubi nguiu nanapë mëdzabë la'ni ldu'ull

(Mr. 1.21-28)

³¹ Gua Jesús Capernaum ciudá shtë Galilea. Ziaglua'a më stubi la'ni iádu'u ra dzë narzi'i ldu'u mënë. ³² Iurní bëdzëguë' ldu'u mënë ldai' nu

di'dzë naruadi'dzë më. Bënguë bë'a rall de quë bëlua'a Jesús con pudërë shtë Dios.

³³ La'ni iádu'u nanú tubi nguiu nanapë mëdzabë mal la'ni ldú'ull. Fuertë gurushtiall. Guni'ill:

³⁴ —¿Pë nápël con lë'ë na'a, Jesús më Nazaret? ¿Pë zé'dël parë guëzalul lë'ë na'a? Nanëa chu nal. Nalimpi ldú'ul lu Dios.

³⁵ Iurní Jesús guni'i guëc mëdzabë. Guni'i Jesús fuertë lu espíritu mal:

—Guitsëgá, nu bëru'u de lë'ëll.

Iurní mëdzabë bëru'ldë lë'ë nguiu ni lu guiu'u delantë lu ra mënë. Bëru'u mëdzabë sin adë pë bë'nënúdi'ill. ³⁶ Grë mënë bëdzëguë' ldu'u rall. Guni'i lu sa' rall:

—¿Pëllë ldai' cubi rë'? Jesús rnibë'a ra mëdzabë. Nápi' pudërë parë rgúhi' mëdzabë la'ni ldu'u mënë. Rzu'bë diaguë ra mëdzabë shtí'dzi'.

³⁷ Por guëdubi nezë bërë'tsë di'dzë nabë'në Jesús.

Jesús bënëac suëgrë Simón Pedro

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸ Iurní Jesús bëru'u iádu'u. Gua më lidchi Simón Pedro nu guatë më la'ni hiu'u. Suëgrë Simón rac llú'ull; ráquëll shldi ru'bë. Bë'në mënë ruëguë lu Jesús gunëac më lë'ë na'a. ³⁹ Iurní bëa'chi më, guná më lu narac llu'u. Fuertë guni'i më lu shldi. Lueguë bëru'u shldi. Lueguë lueguë guashtë na'a nu bëdë'ë na'a nagáu rai'.

Jesús bënëac zihani ra narac llu'u

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

⁴⁰ Iurë gua'zë ngubidzë, grë ra narac llu'u nu ra nanapë grë clasë galguidzë, be'dënú ra mënë lë'ë rall lu Jesús. Bëdchi'bë më guia'a më guëc rall.

Grë rall bëac rall. ⁴¹ Nu bëgú më zihani mëdzabë nananú la'ni ldu'u mënë. Gurushtiá ra mëdzabë. Guni'i rall:

—Lë'ël nal shini Dios.

Perë lë'ë Jesús bësëac dchi lë'ë rall nu guni'i më fuertë lu rall të adë guadí'dzëdi'i rall purquë guc bë'a rall na më Cristo el quë nagudili Dios parë guë nibë'ai'.

Jesús guaglua'a regiuni Galilea

(Mr. 1.35-39)

⁴² Iurë brëgue'lë, bëru'u Jesús guë'dchi rë'. Zia'a më tubi lugar catë nídi'i mënë. Lë'ë ra mënë caguili rall lë'ë më. Bëdchini rall catë cabezë më. Rac shtu'u rall guëa'nënú më lë'ë rall. Guni'i rall adë guësëa'në më lë'ë rall, ⁴³ perë Jesús guni'i:

—Rqui'ni tsahia grë ra guë'dchi parë guadi'dza diza'quë lla tsuté mënë catë rnibë'a Dios. Parë ni bëshe'ldë Dios na.

⁴⁴ Nu guagla'guë biadi'dzë më diza'quë la'ni iádu'u catë quërelde ra mënë israelitë.

5

Jesús bë'në milagrë catë rga'a mbeldë

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

¹ Guzac tubi dzë nanú Jesús rua' nisë ru'bë lë Genesaret. Bëdchini mënë zihani hashtë rte'e mënë lë'ë më. Rac shtu'u rall guini rall shti'dzë Dios. ² Jesús guná lu chupë barcu nananú rua' nisë. Ra narna'zi mbeldë bëru'u rall la'ni barcu nu caguibi rall guë'shu shtë mbeldë. ³ Iurní guatë më la'ni barcu shtë Simón Pedro. Guni'i më lu Pedro guëazë guetë barcu du'pë. Guzubë më lu barcu

të parë guëlua'a më diza'quë lu ra mënë narë rua' nisë ru'bë.

⁴ Iurní gualú biadi'dzë më, guni'i më lu Pedro:

—Cha guiá hia'a ca más zili nisë të guëtia'a të guë'shu shtë të parë guëga'a mbeldë.

⁵ Perë Pedro repi:

—Mësë, guëdubi gue'lë bëdë'në na'a dchi'ni sin ni tubi mbeldë gá'adi'i guëga'a. Perë hia quë lë'ël rnibé'al guëtia'a na'a guë'shu la'ni nisë, guëdë'në na'ain.

⁶ Lueguë bënë rai' lo quë naguni'i Jesús. Bëga'a mbeldë zihani hashtë lë'ë guë'shu guzublú chí'ezë. ⁷ Iurní bënë rai' sëni lu sa' rai' nazubë la'ni stubi barcu parë guidë guë'në rai' compa'ni. Bëdchini rai'. Bëguëu' rai' mbeldë la'ni chupë barcu. Por tantë zihani mbeldë hia mërë në'azë barcu la'ni nisë. ⁸ Iurë guná Simón Pedro zihani mbeldë bëga'a, bëzullibi Pedro lu Jesús nu guni'i Pedro:

—Bësëa'në na, Dadë, nahia pecadurë. Napa zihani duldë.

⁹ Zni guni'i Pedro purquë nalë bëdzëguëë' ldu'i' nu grë narëta' nga'li bëdzëbë rai' por tantë mbeldë guna'zi rai'. ¹⁰ Nanú Jacobo nu bëchill Juan nga'li. Bënënú rai' dchi'ni con Pedro. Na Jacobo nu Juan shini Zebedeo. Nalë bëdzëguëë' ldu'u rai'. Iurní Jesús guni'i lu Pedro:

—Adë rdzëbëdi'il. Ziquë nal pescadurë iurne', zni gáquël pescadurë; gue'dënu' mënë lua.

¹¹ Iurní gulú rai' barcu rua' nisë catë na guiu'u. Bësëa'në rai' dchi'ni nu guanaldë rai' lë'ë Jesús.

*Jesús bënëac narac llu'u galguidzë ru'dzë ládi'
(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)*

¹² Guzac ladi tubi guë'dchi, bédchini tubi nguiu lu Jesús. Rac llú'ull galguidzë naru'dzë ládi' guédubi cuerpë shténëll. Bëzullíbill lu më hashtë bédchini luquëll lu guiu'u. Bë'nëll ruëguë lu më:

—Dadë si talë rac shtú'ul, záquël gunëáquël na.

¹³ Iurní Jesús bédchi'bë më guia'a më guëquëll. Guni'i më:

—Rac shtua'a. Guëac galguidzë shténëll.

Niá'asë gualú guni'i Jesús di'dzë rë', lueguë bëáquëll.

¹⁴ Iurní Jesús gunibë'a lé'ëll adë chu lu guadí'dzëll. Guni'i më:

—Gua iádu'u; tsagnal bëshuzi parë guená bëshuzi lul. Nu bë'në ziquë guni'i Moisés shcuendë ra narac ll'u galguidzë ládi' perë bëac rall. Gúnëlin parë grë mënë gac bë'a rall de verdá hia bëáquël.

¹⁵ Guédubi nezë ruadi'dzë mënë lo quë nabë'në Jesús nu guaglá'guëru'u bërë'tsë naguni'i mënë de lë'ë më. Zihani mënë bédëá parë guëquë diaguë rall shti'dzë më nu parë gunëac më narac ll'u.

¹⁶ Perë Jesús zia'a tubi lugar catë nídi'i mënë. Nga'li biadi'dzënúhi' Dios.

*Jesús bënëac tubi nguiu narac galguidzë llunguë
(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)*

¹⁷ Tubi dzë Jesús caglua'a ra mënë. Ndë nanú bédá mënë religiuse fariseos nu mësë narlua'a lëy shtë Moisés. Guzubë rall. Ze'dë rall zihani guë'dchi shtë Galilea nu Judea. Ze'dë rall de Jerusalén. Jesús napë pudërë shtë Dios parë bënëac më narac ll'u. ¹⁸ Iurní guzac bédchini bédá nguiu; nua'a rall tubi daa' catë dchi'bë tubi nguiu narac llunguë. Rac shtu'u rall tsutënú rall narac ll'u

la'ni hiu'u catë cabezë më të gunëac më lë'ëll.
 19 Perë adë gúquëdi'i guëdchini rall lu më tantë zihani mënë. Iurní güe'pi rall guëc hiu'u guia'a. Gudidë rall dëllë guëc hiu'u të parë bëldaguë rall daa' catë naga'a nguiu narac llu'u. Bëldaguë rallin entrë de ladi ra mënë hashtë delantë lu Jesús.
 20 Jesús guná rialdí ldu'u rall lë'ë më. Guni'i më lu narac llu'u:

—Lë'ël, naperdunë duldë shtënl.

21 Iurní lë'ë ra mësë shtë lëy nu ra fariseo guzublú quëhunë rall llgabë. Guni'i rall la'ni ldu'u rall: “¿Chu ndë'ë? Blac di'dzë dzabë ruadí'dzëll cuntrë Dios purquë tubsë Dios runë perdunë duldë, lëdë núdi'i mënë.”

22 Perë Jesús guc bë'a pë llgabë quëhunë rall. Iurní guni'i më:

—¿Pëzielú runë të llgabë zni'i? 23 ¿Pë más sencigi guënia'a: “Naperdunë duldë shtënl”? u guënia'a: “Guasuldí nu guzë”. 24 Parë gac bë'a të nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu, nu napa pudërë parë guna perdunë duldë, gulë guná.

Iurní repi më lu nguiu narac llu'u galguidzë llanguë:

—Lul rnia'a, guasuldí. Bëtëá shtaa'l nu bëagzë lídchil.

25 Lueguë lë'ë nguiu narac llu'u galguidzë, guasuldíll delantë lu rall. Bëtëall shtaa'll nu bëagrill lídchill. Bëdë'ëll graci lu Dios. Llëru'bë na pudërë shtë më, guní'ill. 26 Grë mënë bëdzëguëë' ldu'u rall. Guni'i rall llëru'bë na pudërë shtë Dios. Bëchi'chi rall tantë rdzëbë rall. Guni'i rall:

—Ne' guná hia'a cusë ru'bë nadë riasëdi'ia'a.

*Jesús guna'bë lë'ë Leví
(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)*

²⁷ Iurní Jesús bëru'u guë'dchi ni. Guná më lu tubi nguiu narunë cubrë impuestë. Lëll Leví nu guzúbëll lugar catë riatilli mënë impuestë. Guni'i Jesús lu Leví:

—Gude'e naldë na.

²⁸ Lueguë Leví guasuldill nu guanáldëll lë'ë Jesús. Bësëa'nëgall shchí'nill nu grë nashtënell.

²⁹ Más despuësë Leví gunibë'a gac tubi laní parë Jesús lidchi Leví. Zihani mënë narunë cubrë impuestë bëdchini rall. Lë'ë rall con más mënë guzubë rall lu mellë con Leví nu Jesús. ³⁰ Perë ra fariseo nu mësë shtë ra fariseo guzublú guni'i rall cuntrë ra shini gusë'dë më; guni'i rall:

—¿Pëzielú raunú tē con ra pecadurë nu con ra narunë cubrë impuestë nu ruu'nú tē lë'ë rall?

³¹ Jesús guni'i lu rall:

—Ra narac ll'u, rquí'ni rall tubi ducturë perë el quë nabëráquëdi'i, adë rquí'nidi'ill ducturë.

³² Zeldë guëna'ba gac salvar ra pecadurë tē guëabrí ldu'u rall con Dios. Na adë zeldë guëná'bëdia'a mënë narni'i nápëdi'i duldë.

*Guna'bë di'dzë mënë lu Jesús shcuendë ayunë
(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)*

³³ Iurní ra fariseo guna'bë di'dzë rall lu Jesús:

—Ra shini gusë'dë Juan Bautista quëhunë rall ayunë zihani vultë nu zihani ruadi'dzënú rall Dios, nu ra shini gusë'dë fariseo runë rall zni. ¿Pëzielú shini gusë'dël rau rall; ruu' rall?

³⁴ Jesús guni'i iurní:

—¿Pë zunë të obligar ra invitadë shtë sa'a gunë rall ayunë mientras cabezënú rall lliguë? ³⁵ Perë guëdchini dzë hiadë cuezënúdi'i lliguë lë'ë rall, iurní sí, gunë rall ayunë.

³⁶ Guni'i Jesús comparaciuni rë':

—Ni tubi chu rúnëdi'i rumiendë lu lari gushë con lari cubi, purquë si talë guëguëu'l lari bëuldë con lari cubi, rche'zë lari cubi. Adë rgá'adi'i rlua'a lari cubi rëu' lu lari gushë. ³⁷ Ni tubi adë rgutsa'u vini cubi la'ni bulsë gushë. Adë gúnëdi'i bulsë gushë gan lu fuersë shtë vini cubi. Rí'ezë bulsë gushë nu lë'ë vini guëllë'ë lu guiu'u. ³⁸ Por ni rqui'ni tsutsa'u vini cubi la'ni bulsë cubi. Iurní lë'ë vini nu ra bulsë adë guënítidi'in. ³⁹ El quë naruu' vini nanapë tiempë, rac shtú'udi'ill gull vini cubi purquë rni'ill: “Vini nanapë tiempë na mejurë”.

6

Ra shini gusë'dë më caniashi rai' du'u shtë trigu (Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ Guzac tubi dzë narzi'i ldu'u mënë, gudëdë Jesús con ra shini gusë'dë më catë nanú trigu. Lë'ë shini gusë'dë më caniashi rai' du'u shtë trigu nu quëshá guia'a rai' guëc du'u parë guëru'u bë'dchi gau rai'. ² Iurní ra mënë religiosë fariseo nazuga'a nga'li, guná rall pë quëhunë rai'. Guna'bë di'dzë rall lu Jesús:

—¿Pëzielú runë të lo quë naná providë quëhunë të dzë narzi'i ldu'u mënë?

³ Jesús bëquebi lu rall:

—¿Pë adë bí'ldidi'i të lo quë nabë'në David guahietë? Iurë bëldia'në grë shmënë David, ⁴ guatë

David lidchi Dios. Guna'zi David guetështildi sagradë nabëdchi'bë bëshuzi lu Dios. Gudáu David. Bëdë'ë David gudáu ra mënë naze'dënú lë'i'. Perë guetështildi sagradë niétiquë bëshuzi ráuhin. Naprovidë gau cualquier mënë.

⁵ Guagla'guë guni'i Jesús:

—Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu. Napa derechë guë nibé'ahia pë cusë gunë ra mënë dzë descansë.

Tubi nguiu nagubidchi tubi guiá'ai'

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Guzac stubi dzë narzi'i ldu'u mënë guatë Jesús iádu'u. Quëglua'a më diza'quë lu ra mënë. Ndë zuga'a tubi nguiu nagubidchi guiá'ai' ladë ldi.

⁷ Ra mësë shtë lëy con ra fariseo quëgl'da'chi rall lë'ë më parë guë'ná rall nia pë gunë më dzë narzi'i ldu'u mënë. Quëgl'da'chi rall nia zunëac më parë guëdzëlë rall mudë parë pë gunënú rall lë'ë më.

⁸ Perë Jesús guc bë'a pë llgabë quëhunë rall. Iurní guni'i më lu nguiu nagubidchi guiá'ai':

—Gude'e ndë'ë nu guasuldí guë'láu.

Lë'ë nguiu ni guasuldill. Guzull catë guni'i më.

⁹ Iurní guni'i Jesús lu ra nazuga'a:

—Rna'bë di'dza tubi cusë. ¿Pë rni'i lëy shtë hia'a? ¿Gunë nguiu bien u gunë nguiu mal dzë descansë? ¿Zúnëll rumëdi nguiu u zësá'nëll gati nguiu?

¹⁰ Iurní Jesús gubi'a lu grë ra mënë nabëdëá nga'li. Guni'i më lu nguiu:

—Bëldí guiá'al.

Lueguë bëldí guiá'ai'. Lueguë bëáquëll. ¹¹ Ra fariseo nu ra mësë nalë bëldë rall. Iurní guzublú

rall guëna'bë di'dzë lu sa' rall pë gunë rall con Jesús.

Bë'në Jesús nombrar chi'bë chupë shini gusë'dë më

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² La'ni ra dzë ni Jesús zia'a lu dani parë guadi'dzënúhi' Dios. Gua'a gue'lë biadi'dzënúhi' Dios. ¹³ Iurná brëgue'lë guna'bë më ra shini gusë'dë më. Bë'në më nombrar chi'bë chupë më në parë gac rall poshtë shtë në më. ¹⁴ Ndë'ë na lë ra poshtë: primërë poshtë lë Simón nu bëtë'dë më stubi lëhi', bërulëhi' Pedro. En seguidë na Andrés, bëchi Simón. Nanú Jacobo, nu Juan nu Felipe nu Bartolomé, ¹⁵ nu Mateo nu Tomás nu Jacobo. Jacobo na shini Alfeo. Nu bë'në Jesús nombrar Simón nanapë llëru'bë ánimo parë lëy. ¹⁶ Nu nanú Judas, shini Jacobo con stubi Judas nabëru'lë Iscariote, el quë nabë'në intriegu lë'ë Jesús.

Jesús bëlua'a zihani më në

(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Jesús con ra shini gusë'dë më, bietë rai' lu dani. Cabezë rai' lu lumë shtë dani con zihani narianaldë lë'ë më. Nu ze'dë më në zihani de Judea nu Jerusalén nu ze'dë rall regiuni shtë Tiro nu Sidón naquë rua' nisë ru'bë. Bëdchini rall parë guëquë diaguë rall shti'dzë Jesús, nu parë gunë më rumëdi ra galguidzë shtë rall. ¹⁸ Nu ra nanapë mëdzabë fier la'ni ldu'i, bëac rall. ¹⁹ Grë më në rac shtu'u rall guëga'ldë rall shabë më parë guëac rall. Bënëac më narac llu'u con pudërë shtë në më.

Ra naguëquitë ldu'u nu ra nadë guëquitédi'i ldu'i

(Mt. 5.1-12)

20 Iurní Jesús gubi'a lu shini gusë'dë më, nu guní'i':

—Dichusë të, adë nápëdi'i të zihani cusë shtë guë'dchiliu perë rnibë'a Dios lë'ë të; tsuté të lugar catë na më Rëy.

21 'Dichusë të, napë të nicidá la'ni ldu'u të iurne'. Gunë të recibir lo quë narqui'ni të.

'Dichusë të, lë'ë të naru'në iurne'. Guëquitë ldu'u të.

22 'Dichusë të iurë rna zá'quëdi'i mënë lu të, nu iurë rgu rall lë'ë të iádu'u, iurë rushtiá rall guëc të, nu iurë guëni'i mënë na të cusë mal. Gunë rall grë ndë'ë purquë na të shmëna, nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu. 23 Gulë bëquitë ldu'u të nu gulë bëchesë tantë rquitë ldu'u të dzë naguëni'i mënë cuntrë lë'ë të. Zni ra shtadë guëlú rall bë'në rall cuntrë ra nabiadi'dzë shti'dzë Dios guahietë. Gulë bëquitë ldu'u të purquë napë më tubi premi ru'bë gube'e parë lë'ë të.

24 'Perë rnia'a lu ra ricu, prubi de lë'ë të purquë hia napë të grë lo quë narsëquitë ldu'u të.

25 'Nu rnia'a lu të nanapë grë lo quë narac shtu'u të. Prubi de lë'ë të purquë guëdchimi tiempë guëa'në të sin quë adë pë nápëdi'i të.

'Nu rnia'a lu të nabëquitë ldu'i guë'dchiliu. Prubi de lë'ë të purquë despuësë gu'në të nu cushtiá të.

26 'Nu rnia'a lu të nanapë gustë iurë lë'ë mënë rni'i bien de lë'ë të. Prubi de lë'ë të purquë na të ziquë shtadë guëlú të. Shtadë guëlú të guni'i rall bien de nguiu bishi naguni'i na rall siervë shtë Dios.

Jesús guni'i: "Gulë gac shtu'u enemigu shtënë të"
(Mt. 5.38-48; 7.12)

27 Guagla'guë guni'i Jesús:

—Rnia'a lu të nabini shti'dza, gulë gac shtu'u ra narldënú lë'ë të. Gulë bënë bien lu contrari shtë të. 28 Gulë guni'i bien lu narni'i guidzë guëc të. Gulë guna'bë lu Dios por el quë narushtiá guëc të. 29 Si talë chu cubë lul, adë rúnëdi'il ziquë bënëll; más bien bënë'ë lë'ël cubëll stubi ladë. Si talë chu rquëdu'u guëdchisú shábël, bënë'ë lë'ël guëdchisull shmánguël. 30 Gulë bënë'ë naca'a el quë narna'bë lul. Si talë chu rdchisú pë nápël, adë guená'bëdi'il lull parë guënë'ellin. 31 Gulë bënë'ë tratë sa'l igual ziquë rac shtú'ul gunë rall tratë con lë'ël.

32 'Si talë rac shtú'ul lë'ësë narac shtu'u lë'ël, ¿pë premi gápël? purquë ra mënë mal rac shtu'u rall el quë narac shtu'u lë'ë rall. 33 Si talë runë të bien lë'ësë narunë bien con lë'ë të, ¿chu guëne'e premi cá'al? purquë ra mënë mal runë rall bien con sa' rall. 34 Si talë rúnël prështë dumí lë'ësë ra naguëdchigrë lë'ë dumí, ¿chu guëne'e premi cá'al? Ra mënë mal runë rall prështë dumí; quëbezë rall quilli mënë mizme cantidá dumí. 35 Perë rnia'a lu të, gulë gac shtu'u ra mënë narunë cuntrë lë'ë të. Gulë bënë'ë bien con grë mënë. Gulë bënë'ë prështë aunquë adë guëdchigrëdi'i rall dumí. Si talë quëhunë të ra cusë ni, gapë të premi ru'bë nu na të ziquë shini Dios nacabezë gube'e. Pues Dios rac shtú'ui' ra mënë mal nu quëhunë më bien con ra mënë nanadë rdë'ëdi'i graci lu më. 36 Gulë bëga'a ldu'u të ra mënë igual ziquë Shtadë të rga'a ldu'i' lë'ë ra mënë.

Jesús guni'i: "Adë rúnëdi'il juzguë sa'l"
(Mt. 7.1-5)

³⁷ 'Nu rnia'a lu të, adë rúnëdi'il juzguë sa'l purquë gunë më juzguë lë'ël igual ziquë quëhúnël juzguë sa'l. Adë rúnëdi'il condenar mënë, nu Dios gúnëdi'i më condenar lë'ël. Gulë bënë perdunë sa' të guëdubinú ldú'ul nu Dios gunë më perdunë lë'ë të. ³⁸ Gulë bënë naca'a nabënëpëdi'i, iurní gunë Dios igual con lë'ë të. Guëne'e më medidë completë hashtë guëqui'chi mëhin, hashtë guëni'bi mëhin, hashtë guërë'tsin, guëne'e më ca'a të. Medidë nardë'ël mizmë medidë gúnël recibir.

³⁹ Iurní guni'i Jesús tubi comparaciuni:

—¿Gu rac guësë ciegu stubi ciegu? Guërupë rall ldaguë rall la'ni guëru. ⁴⁰ Tubi narsë'dë lu mësë shtënëll, nádi'ill más më ru'bë quë mësë shtënëll, perë iurë tsalú studi shtënëll, iurní gáquëll ziquë mësë shtënëll. Gulë guná bien guadë guëlua'a lë'ë të. ⁴¹ ¿Pëzielú guëni'íl lu sa'l nanú tubi gui'lli la'ni slull nu iurní nanú tubi trunquë la'ni slul? ⁴² ¿Lla guëni'íl lu sa'l: "Amigu, bënë'e sí guëdchisúa gui'lli nananú la'ni slul"? Perë lë'ël rnádi'íl trunquë la'ni slul. Lë'ël nal falsë; gulú primëre trunquë nananú la'ni slul, iurní gac guënal bien parë cul gui'lli la'ni slu sa'l.

Ra nashi naquë lu hiaguë rlua'a pë clasë hiaguë
(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Guagla'guë guni'i Jesús:

—Nané mieti hiaguë za'quë rné'edi'in nashi mal, nu hiaguë mal rné'edi'in nashi za'quë. ⁴⁴ Ra nashi naquë lu hiaguë rlua'a pë clasë hiaguë nahin. Adë tsagllí'idi'i ra mënë nashi higu lu

hiaguë guitsë nu adë guësiétëdi'i ra mënë uvë lu hiaguë guitsë. ⁴⁵ Tubi më za'quë ruadi'dzë cusë za'quë purquë nabënë na ldu'u mënë ni. Perë tubi mënë mal ruadí'dzëll cusë nadë rlluí'idi'i purquë lë'ësë mal nanú la'ni ldú'ull. Lo quë nananú la'ni ldu'u mënë ruadi'dzë rall.

Comparaciuni shtë chupë nabëza'a hiu'u
(Mt. 7.24-27)

⁴⁶ Guagla'guë guni'i Jesús lu ra mënë:

—Rni'i të nahia el quë narnibë'a lë'ë të ziquë shtadë të perë rúnëdi'i të cumplir shti'dza. ⁴⁷ Iurní guënia'a lu të lla na el quë naguidë rini shti'dza nu rúnëll cumplir shti'dza. ⁴⁸ Nall ziquë tubi nguiu narza'a tubi hiu'u. Gudánill guetë catë naguëdchi guiu'u. Bëzá'all hiu'u lu cimientë shtë guë'ë. Iurë lë'ë nisë guaru'bë nu bëdë'ë nisë hashtë guëa' hiu'u, perë ni adë bënë'bidí'i hiu'u purquë zubë hiu'u lu guë'ë. ⁴⁹ Perë el quë narini shti'dza perë rúnëdi'ill cuendë, na ziquë tubi nguiu narza'a tubi hiu'u lu iu'lli perë nídi'i cimientë shtë hiu'u. Iurë guaru'bë nisë nu bëdë'ë nisë hashtë guëa' hiu'u, gurëhin lueguë. Completamente gualúhin sin ni tubi adë bë bëá'nëdi'i.

7

Jesús bënëac tubi narunë sirvë lidchi më rumanë
(Mt. 8.5-13)

¹ Iurní gualú biadi'dzë më lu ra mënë, bëabrí më Capernaum. ² Ndë guquërdë tubi capitán më rumanë narnibë'a tubi gahiu'a suldadë. Nápëll tubi muzë narac ll'u hashtë hia rlullë muzë. Lë'ë më rumanë nalé rac shtú'ull muzë shtënéll. ³ Iurë bini capitán lo quë nabë'në Jesús, bëshé'ldëll bëldá më

gushë israelitë parë tsaglli'i rall lë'ë Jesús; guidë më nu gunë më rumëdi muzë narac ll'u'u. ⁴ Ra më gushë bédchini rall catë nanú Jesús nu guagla'guë bë'në rall ruëguë lu më. Guni'i rall:

—El quë nabëshe'ldë lë'ë na'a lul, runë tucarë gúnëll favurë narac shtú'ull. ⁵ Rac shtú'ull ra më israelitë; bëzá'all con dumí shtënëll iádu'u shtënë na'a.

⁶ Guanú Jesús lë'ë rall lidchi capitán. Iurë hia zigdchini rall hiu'u shtë capitán, bëshe'ldë capitán bëldá amigu shtënëll. Guni'i rall lu Jesús shti'dzë capitán:

—Dadë, tsutëdi'il lidcha purquë më ru'bë nal. Na adë chu nádia'a. ⁷ Adë rúnëdi'i tucara guënia'a lul, por ni bëshe'lda guidë guëlli'i ra mënë lë'ël. Rialdí ldua'a sulamëntë guëní'il tubi di'dzë, guëac shmuza. ⁸ Na runa lo quë narni'i ra narnibë'a na. Nu napa suldadë narunë narnibë'ahia. Iurë guepia lu túbill, tsall; rzu'bë diáguëll shti'dza. Nu iurë guënia'a lu stúbill, guídëll; lueguë rzu'bë diáguëll shti'dza. Iurë guë nibë'ahia lu muzë gúnëll dchi'ni, lueguë rzu'bë diáguëll shti'dza.

⁹ Iurë bini Jesús shti'dzë capitán, guasë ldu'u më tantë gualdí ldu'u capitán. Bédchigrë lu më; gubi'a më lu mënë nazianaldë lë'ë më; guni'i më lu rall:

—Guldía, ni tubi israelitë adë rialdídi'i ldu'u rall na cumë ziquë rialdí ldu'u capitán rë'.

¹⁰ Iurë bëabrá ra amigu shtë capitán lídchill, guná rall lu muzë. Hia lë'ë muzë bëac.

Jesús bëldishtë tubi tēgulë shini na'a viudë

¹¹ Iurní Jesús zia'a parë guë'dchi nalë Naín. Ra shini gusë'dë më con zihani mënë, bë'në rai' compa'ni lë'ë më. ¹² Iurë ziadchini rai' cerquë rua'

guë'dchi, bédza'guèlú rai' ra mënë naziaca'chi tubi tégulë. Tégulë ni na tubsë shini lu shní'ai', nu shní'ai' náhi' viudë. Zihani mënë shtë guë'dchi, bë'në rall compaňi parë ziaca'chi rall tégulë. ¹³ Guná Jesús lu viudë. Bëga'a ldu'u më lë'èll; guni'i më lull:

—Adë rú'nëdi'il.

¹⁴ Iurní Jesús guabi'guë nu bédchi'bë guia'a më guëc cajón. Hia nanua'a lë'ë tégulë guzudchí. Jesús guni'i lu tégulë:

—Lë'èl, na rnia'a lul, guashtë nga'li.

¹⁵ Lueguë lë'ë tégulë guashtë nu guzubë ldill. Guzublú ruadí'dzëll. Iurní Jesús bédë'ë lë'ë nguiu ni lu shní'a nguiu. ¹⁶ Grë mënë guná gubani nguiu ni; bédzëguë' ldu'u rall. Guzublú guni'i rall:

—Llëru'bë na pudërë shtë Dios. Hia bédchini tubi më ru'bë naruadi'dzë shti'dzë Dios entrë lë'ë hia'a. Nu guni'i rall:

—Bëagná ldu'u Dios shti'dzë më; bidë guëdchini më con lë'ë hia'a.

¹⁷ Por guëdubi nezë nu hashtë grë lugar shtë Judea, guni'i ra mënë lu sa' rall bëldishtë Jesús tubi tégulë.

*Juan Bautista bëshe'ldë chupë mënë lu Jesús
(Mt. 11.2-19)*

¹⁸ Bini Juan lo quë nabë'në Jesús purquë ra nazianaldë lë'ë Juan biadi'dzë rall lu Juan. Iurní guna'bë Juan chupë shmëni'. ¹⁹ Bëshe'ldë Juan lë'ë rai' lu Dadë Jesús parë tsagna'bë di'dzë rai' si talë lë'ë më na el quë nanapë quë guëdchini, lë Cristo, u cuezë mënë stubi më naguëdchini. ²⁰ Bédchini rai' catë nanú Jesús. Guni'i rai' lu më:

—Juan Bautista bēshe'ldē lē'ē na'a parē guēna'bē di'dzē na'a, ¿pē lē'ēl nal el quē nanapē quē guēdchini, Cristo, u guēbezē na'a stúbi'?

²¹ Mizmē iurē nabēdchini ra shmēnē Juan, bēnēac Jesús zihani mēnē narac llu'u de grē clasē galguidzē nu guēē'dzu. Bēgú mē mēdzabē nananú la'ni ldu'u mēnē. Bēnēac mē zihani ciegu. ²² Iurní guni'i Jesús lu shmēnē Juan:

—Gulē tsagni'i lu Juan lo quē nagoná tē nu lo quē nabini tē. Gulē guni'i lúhi' con pudērē shtēna bēac ra ciegu. Ra cujē bēac za'quē guēa' rall. Ra narac llu'u galguidzē naru'dzē ládi', bēac rall. Ra naná cue'tē bēac diaguē rall. Ra tēgulē gubani rall con pudērē shtēna. Ra mēnē prubi rini rall diza'quē shtē Dios. ²³ Rquitē ldu'u ra mēnē, el quē natsagla'guē tsaldí ldu'i shti'dza.

²⁴ Iurē ra shmēnē Juan zia'a, Jesús guzublú guní'i' lu ra mēnē shcuendē Juan:

—¿Chu guagbi'a tē lúhi' rua' guēē'gu Jordán? ¿Pē guná tē tubi nguiiu fuertē u tubi nguiiu ziquē gui'lli narni'bi mbē? ²⁵ ¿Chu guagbi'a tē lúhi'? Adē gunádi'i tē tubi nguiiu nanacu con lari za'quē. Bien nanē tē ra nanacu lari chulē, ra nabani con galēlujē, quēreldē rall lidchi ra rēy. ²⁶ ¿Lla na nguiiu naguagbi'a tē lúhi'? ¿Gu náhi' ziquē tubi nabiadi'dzē shti'dzē Dios guahietē? Rnia'a lu tē Juan napē más llēru'bē dchi'ni quē ra mēnē naquēreldē guahietē. ²⁷ Ra Sagradas Escrituras rni'i shcuendē Juan:

Rshe'lda el quē narni'i por na delantē lul parē gúni' preparar nezē delantē lul.

²⁸ Rnia'a lu tē entrē grē ra mēnē nabiadi'dzē shti'dzē Dios lu ra mēnē shtē guē'dchiliu, ni tubi

rall na rall más më naru'bë quë Juan Bautista. Perë guná, el quë natsuté shnezë Dios catë rnibë'a më, aunquë nádi'i më naru'bë, nápëll más dchi'ni llëru'bë quë Juan.

²⁹ Ra mënë nabëchu'bë nisë Juan nu ra narunë cubrë impuestë nabëchu'bë nisë Juan, iurë bini rall shti'dzë Juan, guni'i rall bënë nu justë na Dios. ³⁰ Perë ra më religiosë fariseo nu ra mësë narlua'a lëy, gunëdi'i rall niachu'bë nisë Juan lë'ë rall. Bëquë guia'a rall voluntá shtë Dios parë mizmë lë'ë rall. ³¹ Jesús guni'i lu rall:

—Rnia'a lu të, ¿lla na ra mënë shtë tiempë ne'? ³² Na rall ziquë llguë'në. Rzubë llguë'në; rguitë rall lu llguëa'. Rushtiá rall lu sa' rall; rni'i rall: “Bëdi'ldi na'a musiquë shtë sa'a perë adë nëdi'i të guëgui'i të. Bëdi'ldi na'a marchë shtë tëgulë perë adë bí'nidi'i të. Ni tubi cusë rëuu'di'i ldu'u të.” ³³ Bidë guëni'i Juan lu të. Adë gudáudi'i Juan guetështildi nu bii'di'i' vini, perë lë'ë të guni'i të nápi' tubi mëdzabë la'ni ldú'i'. ³⁴ Iurní bédchinia, nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu; rauha lu laní, nu ruha vini, perë rni'i të rau sha'ta. Rni'i të ruha zili vini. Rni'i të nahia amigu shtënë ra pëcadurë. Amigu shtënë ra narunë cubrë impuestë, rni'i të. ³⁵ Manërë nacanihunë Dios na ziquë llni; rlua'ain la'ni vidë shtë ra naná sabi de verdá.

Jesús gua lidchi Simón naná fariseo

³⁶ Tubi fariseo lë Simón bë'nëll invitar lë'ë Jesús parë tsa më lídchill të gaunú më lë'ëll. Jesús gua lídchill nu guzubë më lu mellë. ³⁷ Iurní bédchini tubi na'a nanapë zihani nguiu. Quërelde na'a lu

mizmë guë'dchi. Iurë bini na'a lë'ë Jesús ziatáu lidchi fariseo, bëdchininú na'a tubi bëtëi naná guë'ë; gadzëhin sëiti nashi. ³⁸ Bëzullibi na'a guëa' Jesús catë cabezë më. Bi'ni na'a nu guzublú radzë guëa' më con nisë narru'u slu na'a. Lueguë bëshá na'a guitsë guëc na'a guëa' më parë guëbidchi guëa' më. ³⁹ Iurë guná Simón lo quë nabë'në na'a, bë'nëll llgabë: “Si talë lë'ë nguïu nabëna invitar lidcha, na tubi naruadi'dzë shti'dzë Dios, niadë'ëi' cuendë pë clasë na'a na el quë nabëdchini lúhi'. Nall tubi na'a nanapë zihani duldë.” ⁴⁰ Iurní guni'i Jesús lu Simón:

—Moni, rac shtua'a guënia'a lul.

Guni'i Simón:

—Mësë, ¿pë rac shtú'ul guëní'il lua?

⁴¹ Jesús guni'i:

—Guc chupë nguïu nazé'bi dumí lu nargudini. Túbill naze'bi ga'i gahi'u'a bëllë bëdchichi. Stúbill naze'bi cincuenta bëllë bëdchichi. ⁴² Perë ni tubi de lë'ë rall nápëdi'i rall dumí parë quilli rall. Lë'ë nargudini bë'nëll perdunë guërupë rall.

'Guna'bë di'dza lul, Moni, ¿guadë de lë'ë rall rac shtu'u más lë'ë nargudini dumí?

⁴³ Simón bëquebi:

—Lluá'ahia el quë narze'bi más llëru'bë dumí rac shtú'ull más lë'ë nargudini dumí.

Guni'i Jesús iurní:

—Guldil, zni nahin.

⁴⁴ Iurní lë'ë Jesús guná lu na'a nu guni'i më lu Simón:

—Hia gunal lla bë'në na'a rë'. Gutëa lídchil. Bënë'edi'il nisë parë tsati guëahia ziquë na custrë, perë lë'ë na'a rë' bëga'dzë guëahia con

nisë narru'u slúhi. Nu bëcuë'dchill guëahia con guitsë guëquëll. ⁴⁵ Adë bëtsagraua'dí'il guiahia ziquë na custumbrë, perë na'a rè' dizdë iurë bédchinia, adë rbézëdi'i rtsagraua' na'a guëahia. ⁴⁶ Nu adë bëtiá'adi'il sëiti nashi guëca, perë na'a rè' bëtiá'all sëiti nashi guëahia. ⁴⁷ Rnia'a lul de quë duldë zihani shtënëll naperdunë; por ni nalë rac shtú'ull na. Perë el quë naguc perdunë du'pë, du'psë rac shtú'ull na.

⁴⁸ Iurní guni'i Jesús lu na'a:

—Duldë nabë'nël hia bëna perdunë.

⁴⁹ Ra invitadë nazúbëga'a con Jesús, guzublú rni'i lu sa' rall:

—¿Chu rní'ill nall? Rní'ill nápëll pudërë gúnëll perdunë duldë shtë mënë.

⁵⁰ Perë Jesús guni'i lu na'a:

—Hia nasalvárël purquë gualdí ldú'ul na. Bëagzë con bien.

8

Ra na'a nabë'në compaňi lë'ë Jesús

¹ Despuësë de ni, lë'ë Jesús zia'a zihani guë'dchi nu ranchi parë guadi'dzë më diza'quë shtë Dios lla tsuté mënë shnezë Dios. Ra chi'bë chupë poshtë guanaldë rai' lë'ë Jesús. ² Nu ra na'a zianaldë rall Jesús; antsë bënëac Jesús lë'ë rall narac ll'u. Gulú më mëdzabë la'ni ldu'u ra nanapë mëdzabë. Entrë lë'ë rall zianaldë María Magdalena nabëru'u gadchi mëdzabë la'ni ldú'i'. ³ Nu zianaldë Juana, tse'lë Chuza naná encargadë gapë lidchi Herodes. Nu zianaldë Susana con zihániru'u na'a nabëdë'ë dumí shtë rall parë el quë narqui'ni Jesús nu ra shini gusë'dë më.

Comparaciuni shtë'nartë'tsë bë'dchi
(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴ Bëdëá zihani mënë lu Jesús. Bëdchini ra mënë de grë ladë. Guni'i më tubi comparaciuni lu rall:

⁵ —Tubi nguiu guagtë'tsë bë'dchi lachi. Du'pë bë'dchi gulaguë lu nezë. Nga'li bëlú mënë guëquin. Iurní bëdchini ra ma'ñi; gudáu ma'ñi bë'dchi.

⁶ Stubi tantë bë'dchi gulaguë lu guiu'u guë'ë. Iurë lë'ë bë'dchi gutschélú, lueguë gubidchi plantë purquë du'pë shcupë nanú. ⁷ Stubi tantë bë'dchi gulaguë ladi gui'lli guitsë. Galdani bë'dchi perë guni gui'lli guitsë guëquin. ⁸ Perë stubi partë bë'dchi gulaguë lu guiu'u za'quë. Galdanin. Guaru'bin nu bëdë'ëin cusechë hashtë tubi gahiu'a por tubin.

Iurní Jesús guni'i fuertë:

—Si talë rac shtë'ul tsasël, gulë bëquë diaguë bien shti'dza.

Guni'i Jesús pëzielú guni'i më ra comparaciuni
(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

⁹ Iurní ra shini gusë'dë më guna'bë di'dzë rai' pë runë cuntienë comparaciuni rë'. ¹⁰ Guni'i më:

—Rnia'a lu të, Dios bë'në favurë parë tsasë të lla rnibë'a më ziquë Rëy. Antsë guasëdi'i mënë ra cusë ni. Ra mënë nanëdi'i tsasë shti'dza, na rnia'a lu rall con comparaciuni të rna rall perë adë riasëdi'i rall. Rini rall perë adë rdë'ëdi'i rall cuendë pë runë cuntienë ra comparaciuni.

Jesús biadi'dzë pë runë cuntienë comparaciuni
shtë'bë'dchi
(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

11 'Guënia'a lu të pë runë cuntienë comparaciuni nartë'tsë bë'dchi. Ra bë'dchi na ziquë shti'dzë Dios. 12 Tubi tantë bë'dchi nagulaguë lu nezë, na ziquë ra mënë narini shti'dzë Dios perë ridë mëdzabë, rdchisull shti'dzë Dios ldu'u ra mënë parë adë tsaldí'di'i ldu'u mënë parë gáquëdi'i salvar rall. 13 Ra bë'dchi nagulaguë ladi guë'ë, na ziquë ra mënë narini shti'dzë Dios nu rca'a rallin con gustë. Ziquë plantë nanapë du'pë lu'chi rialdí ldu'u rall por du'pë tiempë, perë iurë ridë tubi prëbë, rni'i guidzë mënë guëc rall, iurní rsa'në rall shti'dzë Dios. 14 Ra bë'dchi nagulaguë la'ni gui'lli guitsë, na ziquë ra mënë narini shti'dzë Dios nu rianaldë rall nezë shtë më, perë por tantë llgabë shtë dchi'ni, lla guëbani rall, nu rzebi ldu'u rall gapë rall zihani dumí, nu por mal deseó nananú la'ni ldu'u rall, hia iurní rte'ein shti'dzë Dios la'ni ldu'u rall. Iurní na rall ziquë tubi plantë nadë rné'edi'i nashi. 15 Perë bë'dchi nagulaguë lu guiu'u za'quë, na ziquë mënë narini shti'dzë Dios. Con guëdubinú ldu'u rall rialdí ldu'u rall. Rdë'ë rall cuendë shti'dzë më. Na rall më pacënci. Na rall ziquë tubi plantë nariagla'guë rdë'ë nashi za'quë.

*Comparaciuni shtë lintërnë
(Mr. 4.21-25)*

16 'Ni tubi mënë guësëu'ldë llni la'ni lintërnë nu lueguë guëtá'ull con tubi tëpë u guëzullin guëa' camë, sino quë guia'a zubin parë el quë natsuté la'ni hiu'u guëzianí. 17 Grë lo quë naga'chi lu ra mënë iurne', napë quë guëru'u lu llni parë tsasë mieti.

18 'Si talë guëquë diaguë të bien, guëne'e Dios más llni; perë si talë rúnëdi'il cuendë shti'dza, guëdchisú më llni narní'il nápël.

Shni'a Jesús nu ra bëchi'

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

19 Iurní lë'ë shni'a Jesús con bëchi', bëdchini rai' catë cabezë më, perë gúquëdi'i niabi'guë rai' lu më por tantë zihani mënë. 20 Tubi mënë guanú rsunë lu Jesús. Guni'll:

—Lë'ë shní'al nu ra bëchil zuga'a tëchi fuërë. Rac shtu'u guadi'dzënú rai' lë'ël.

21 Perë Jesús repi:

—Ra narquë diaguë shti'dzë Dios nu runë rall cumplir narni'i më, ni na ra shní'ahia, ni na ra bëcha.

Jesús bëcuc'dchí nisë ru'bë

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

22 Tubi dzë guatë Jesús la'ni barcu con ra shini gusë'dë më nu guni'i më lu rai':

—Cha guia hia'a stubi ladë rua' nisë.

Iurní zia'a rai'. 23 Mientras ziazú rai' lu nisë, Jesús gutëga'si. Iurní bëdchini tubi mbë dushë lu nisë. Guatë nisë la'ni barcu hashtë mërë në'azë barcu la'ni nisë. 24 Lueguë guacua'ñi rai' lë'ë Jesús nu guni'i rai':

—Mësë, Mësë, aquë zati hia'a iurne'.

Iurní Jesús guashtë. Gunibë'ai' lu mbë nu nisë parë cuedchí nisë. Iurní lueguë gurëdchí nisë.

25 Iurní guni'i Jesús lu ra shini gusë'dë më:

—¿Pë hia adë rialdídi'i ldu'u të Dios?

Iurní bëdzëbë rai' nu bëdzëguëë' ldu'u rai'. Guni'i lu sa' rai':

—¿Chull më rë'? tantë pudërë nápi'. Rzu'bë diaguë mbë nu nisë shtí'dzi'.

*Tubi më gadareno nanapë mëdzabë la'ni ldú'ull
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)*

²⁶ Bëdchini rai' stubi ladë nisë ru'bë, ladzë ra më gadareno. Galilea naquë stubi ladë rua' nisë ru'bë. ²⁷ Bëdchini rai' rua' guiu'u. Bëru'u më la'ni barcu. Lueguë guabi'guë tubi nguiu shtë guë'dchi gadareno lu Jesús. Por zihani izë rácudi'll lari nu adë nídi'i lídchill sino quë guquërdëll la'ni cuevë catë rga'chi ra tëgulë. Nguiu ni napë zihani mëdzabë fier la'ni ldú'ull. ²⁸ Iurë guall lu Jesús, bëzullíbill lu më. Gurushtiall. Guní'll fuertë lu Jesús:

—¿Pë nápël con na? Jesús. Lë'ël nal shini Dios nacabezë gube'e. Runa ruëguë lul adë guëtia'adi'il na lu gui'i shtë cashtigu.

²⁹ Zni guní'll purquë más antsë Jesús gunibë'a lë'ë ra mëdzabë fier parë guëru'u rall de lë'ë nguiu. Vidë shtë nguiu ni guc znd'ë; zihani vultë lë'ë mëdzabë guna'zi lë'ë nguiu ni. Lë'ë ra mënë bëldi'bi guiá'all nu guëa'll con cadënë parë gac segurë nguiu ni, perë lë'ëll bëchúguëll cadënë. Lë'ë mëdzabë bësellu'në lë'ëll tubi lugar catë nídi'i mënë.

³⁰ Jesús guna'bë di'dzë lull:

—¿Chu lël?

Lë'ëll bëquebi:

—Lëhia Chupe Mili. Zihani na na'a.

Zni guní'll purquë zihani mëdzabë gutë la'ni ldú'ull. ³¹ Ra mëdzabë bë'në ruëguë lu më parë adë guëribë'adi'i më lë'ë rall tsa rall gabildi. ³² Tiempë ni nanú zihani guchi lu lumë shtë dani. Quëháu ra

ma. Lë'ë ra mëdzabë bë'në ruëguë lu Jesús tsa rall la'ni ldu'u ra guchi. Bëdë'ë më permisi. ³³ Iurní bëru'u ra mëdzabë la'ni ldu'u nguiu. Bëu' rall la'ni ldu'u guchi. Iurní bëllu'në ra ma catë naquë tubi nisë ru'bë. Guzutu'u ra ma hashtë guetë la'ni nisë. Nga'li gualú ra ma.

³⁴ Ra narapë guchi iurë guná rall pë guc, guagllu'në rall hashtë guë'dchi. Biadi'dzë rall lu ra mënë naquërdë guë'dchi nu lu ra më nananú lachi pë guc con ra guchi. ³⁵ Ra mënë guagbi'a rall nia'a pë guc. Nu bédchini rall catë nanú Jesús. Guná rall lu nguiu nananú mëdzabë la'ni ldú'i'. Zúbëll cula'ni Jesús. Nácull lari nu be'rquë ru-adí'dzëll. Bëac za'quë shgábëll. Ra mënë bëdzëguë' ldu'u rall. ³⁶ Grë naguná nabë'në Jesús, biadi'dzë rall lla bë'në më parë bëac nguiu nanapë mëdzabë la'ni ldú'i'. ³⁷ Iurní grë ra më gadareno, bë'në rall ruëguë lu më parë guëru'u më ladzë rall tantë bëdzëbë rall. Iurní Jesús güe'pi la'ni barcu parë ziá'ai' stubi ladë. ³⁸ Lë'ë nguiu nabëru'u mëdzabë la'ni ldú'i', bë'nëll ruëguë lu Jesús parë guëdë'ë më permisi tsanáldëll lë'ë më. Perë Jesús gunibë'a guëá'nëll ládzëll. Guni'i më:

³⁹ —Bëabrí lídchil nu biadi'dzë grë lo quë nabë'në Dios con lë'ëll.

Bëagzëll nu biadí'dzëll por guëdubi nezë nu guë'dchi lo quë nabë'në Jesús con lë'ëll.

Naguzac shtsa'pë Jairo nu tubi na'a nabëga'ldë shabë Jesús

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰ Bëabrí më stubi ladë rua' nisë ru'bë. Ra mënë quëbezë lë'ë më nu bë'në rall recibir lë'ë

më. Rqitë ldu'u rall. ⁴¹ Iurní bédchini tubi nguiu lë Jairo. Nall tubi jëfë shtë iádu'u. Bëzullíbill lu Jesús. Bë'nëll ruëguë tsa më lídchill ⁴² purquë Jairo nápëll tubsë shtsá'pëll. Napë ntsa'pë chi'bë chupë izë. Hia rlúllëll. Iurë lë'ë Jesús zia'a, mënë zihani guanaldë rall lë'ë më hashtë rte'e mënë lë'ë më.

⁴³ Nu guanaldë tubi na'a con los de más mënë; rllë'ë rënëll. Hia guc chi'bë chupë izë rac llú'ull. Ni chu bë'nëdi'i gan nëáquëll. ⁴⁴ Iurní guabi'guë na'a nezë tēchi më. Bëgá'ldëll rua' shabë më. Lueguë gulezë rënë nu bëáquëll.

⁴⁵ Iurní Jesús guni'i:

—¿Chu bëga'ldë shaba?

Grë mënë guni'i:

—Ni túbidi'i.

Iurní guni'i Pedro:

—Mësë, ra mënë zihani quëgte'e rall lë'ël, nu cagsini rall lë'ël.

⁴⁶ Perë Jesús guni'i:

—Entrë de lë'ë tē nanú tubi nabëga'ldë shaba, purquë guc bë'ahia tubi mënë bëáquëll con pudërë shtëna.

⁴⁷ Lë'ë na'a guc bë'all adë nídi'i mudë gaquin naga'chi. Iurní bédchínill nu rchí'chill nu bëzullíbill lu më. Guní'ill delantë lu grë mënë pëzielú bëgá'ldëll shabë më. Guní'ill lueguë bëáquëll.

⁴⁸ Iurní Jesús guni'i lull:

—Nanë, bëáquëll purquë rialdí ldú'ul na. Bëagzë con bien.

⁴⁹ Nianá quëadi'dzë Jesús, bédchini tubi mënë nabëru'u lidchi Jairo. Guní'ill lu Jairo:

—Hia lë'ë shtsá'pël gualú guti. Adë rsiú'bëdi'il más lë'ë më.

⁵⁰ Iurë bini Jesús pë guni'i nguiu ni, guni'i më lu Jairo:

—Adë rdzëbëdi'il. Guagla'guë tsaldí ldu'ul na. Lë'ë shtsá'pël guëáquëll.

⁵¹ Iurë guatë Jesús lidchi Jairo, gunëdi'i më chu niutë catë naga'a tëgulë; sulë Pedro nu Juan con shtadë nu shni'a ntsa'pë guanú më.

⁵² Grë mënë bi'ni nu bë'në rall ruidë por lë'ë tëgulë. Perë Jesús guni'i lu rall:

—Adë rú'nëdi'i tē. Gútidí'i ntsa'pë sino naga'si ni'i.

⁵³ Bë'në rall burnë nu rllidchinú rall lë'ë Jesús purquë hia rac bë'a rall tëgulë na ntsa'pë. ⁵⁴ Iurní Jesús guna'zi guia'a tëgulë. Guni'i më fuertë:

—Ntsa'pë, guashtë nga'li.

⁵⁵ Iurní lueguë bëabrí gubani tëgulë. Guashtë ntsa'pë lueguë. Gunibë'a Jesús tē guëdë'ë rall nagáu ntsa'pë. ⁵⁶ Ra shtadë ni'i guasë ldu'u rall. Perë Jesús gunibë'a ni tubi chu lu guadí'dzëdi'i rall lo quë naguc.

9

Jesús bëshe'ldë chi'bë chupë poshtë

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

¹ Bëtëá Jesús lë'ë chi'bë chupë shini gusë'dë më nu bëtë'ë më pudërë parë guëni'bë'a rai' grë mëdzabë; guelú rai' mëdzabë la'ni ldu'u mënë nu gunëac rai' narac ll'u. ² Bëshe'ldë më lë'ë rai' parë guëni'i rai' lu mënë bëga'a iurë parë guëni'bë'a Dios lë'ë rall, nu guni'i më gunëac rai' grë clasë galguidzë. ³ Guni'i më:

—Adë pë guá'adi'i tē parë nezë, ni tubi bastunë ni panitë parë quë dumí, ni guetështildi guá'adi'i

të. Gulë bia'a tubsë manguë gacu të cadë tubi de lë'ë të. ⁴ Cualquier lidchi mënë ca guëdchini të, gulë bëa'në nga'li hashtë guzia'a të stubi guë'dchi. ⁵ Si talë ca nēdi'i mënë gunë recibir lë'ë të, gulë bëru'u guë'dchi ni. Iurní guëdchibë të gushëguiu'u guëa' të cumë ziquë tubi sēni de quë adë gualdídi'i ldu'u rall diza'quë shtë Dios.

⁶ Bëru'u rai'. Gua rai' por guëdubi nezë shtë ra guë'dchi. Biadi'dzë rai' diza'quë shtë Dios. Bënëac rai' narac llu'u.

Galguti shtë Juan Bautista
(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷ Lë'ë gubernadurë Herodes bini grë lo quë nabë'në Jesús. Bë'nëll tantë llgabë perë adë bēdē'ēdi'ill cuendë chu na Jesús. Bēldá mënë guni'i Jesús na Juan Bautista naguashtë ladi ra tēgulë. ⁸ Stubi rall guni'i Jesús na tēgulë Elías nagubani stubi. Sēbēldá mënë guni'i Jesús na tubi nabe'dē guēni'i shti'dzë Dios más guahietë perë guashtëhi' ladi ra tēgulë. ⁹ Herodes guni'i:

—Lēdē lē'ēdi'i Juan ndë purquë na gunibē'ahia guagchuguë ra suldadë guëc Juan. Gúti'. ¿Perë chu na nguiu rē'? Binia zihani cusë ru'bë nabē'nëll.

Herodes guc shtu'u guēnall lu Jesús.

Jesús bēdē'ē nagáu más de ga'i mili mënë
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

¹⁰ Iurë bëabrí ra poshtë, biadi'dzë rai' lu Jesús lo quë nabë'në rai'. Bia'a më lë'ë rai' tubi lugar catë nídi'i mënë cerquë rua' guë'dchi Betsaida. ¹¹ Perë iurë bini ra mënë cabezë më lugar ni, guanaldë rall lë'ë më. Nu Jesús bë'në recibir lë'ë rall con

gustë. Biadi'dzë më lu rall lla gac salvar rall, nu bënëac më narac llu'u.

¹² Bëga'a iurë guna'zi guadze', iurní bédchini ra poshtë lu më. Guni'i rai':

—Gunibë'a lu ra mënë tsa rall guë'dchi lugar catë nanú mënë. Gau rall nu tsa rall descansë purquë ni tubi mënë quëréldëdi'i' ndë'ë.

¹³ Jesús guni'i iurní:

—Gulë bédë'ë nagáu rall.

Lë'ë ra shini gusë'dë më bëquebi rai':

—Nápa'a gá'isë guetështildi con chupë mbeldë. ¿Ca lu tsasi'i na'a guetështildi gau ra mënë rë'?

¹⁴ Nanú más de ga'i mili nguiu nazuga'a. Jesús guni'i lu ra shini gusë'dë më:

—Gulë guni'i lu ra mënë të subë mënë cadë grupë masiá de cincuenta mënë.

¹⁵ Zni bë'në rai'. Guzubë grë ra mënë. ¹⁶ Iurní Jesús guna'zi ga'i guetështildi con chupë mbeldë. Guná më lu gube'e. Bédë'ë më graci lu Dios. Bëshullë më guetështildi nu belë mbeldë. Bédë'ëi' guetështildi cua'a ra poshtë. Lë'ë rai' guati'dzë rai' guetështildi cua'a ra mënë. ¹⁷ Grë rall gudáu rall hashtë ca lu bielë rall. Iurní ra shini gusë'dë më bëtsadzë chi'bë chupë tēpë ra pedasë nabë'në subrë.

*Bëquebi Pedro Jesús náhi' Cristo
(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)*

¹⁸ Tubi dzë gua Jesús lë'ësë më tubi lugar. Quëadi'dzënú më Dios. Iurní bédchini ra shini gusë'dë më lu më. Guna'bë di'dzë Jesús lu rai':

—¿Chu rni'i ra mënë nahia?

¹⁹ Lë'ë rai' bëquebi rai':

—Bëldá ra mënë rni'i nal Juan Bautista. Sëbëldá mënë rni'i nal Elías. Sëbëldá mënë rni'i nal tubi nabiadi'dzë shti'dzë Dios más guahietë. Rni'i rall guashtël ladi ra tégulë.

²⁰ Iurní Jesús guni'i lu rai':

—Lë'ë të, ¿chu rni'i të nahia?

Pedro guni'i:

—Nal Cristo, el quë nagudili Dios parë guëñibé'al.

*Guni'i Jesús gati më perë despuësë tsashtë më
(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30—9.1)*

²¹ Jesús gunibë'a ni tubi chu lu guadí'dzëdi'i rai' na më Cristo. ²² Guni'i më lu rai':

—Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu. Napë quë guëzac zia. Ra bëshuzi ru'bë, ra më gushë shtë iádu'u, nu ra mësë shtë lëy, guëquë guia'a rall na. Quini rall na perë dzë tsunë despuësë, tsashtëa ladi ra tégulë.

²³ Iurní guni'i më lu grë ra mënë:

—El quë narac shtu'u gáquëll shmëna, napë quë gúnëll renunci prupi deseó shtënéll. Napë quë gáquëll dispuestë gátill por na. Dzë con dzë napë quë tsanáldëll shneza. ²⁴ El quë narac shtu'u gapë vidë shtënéll, guënítil, perë el quë naguëniti vidë shtënéll purquë nall shmëna, guëbánill parë siempër. ²⁵ Adë pë guëllu'i gunë nguiu gan guëdubi gué'dchiliu nu despuësë guënítil almë shtënéll. ²⁶ Si talë chu rtu lúhi' por na nu por shti'dza iurne', zni na guëtú lua de lë'ëll iurë lë'ë na guëabría de gube'e. Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu gué'dchiliu perë guëdchininuhia con ra ianglë. Guëlua'a llëru'bë llni nu pudërë shtë Dios iurë

guëabría. ²⁷ Guldía rnia'a lu të, nanú mënë entrë lè'è të guená rall rnibë'a Dios ziquë rëy; despuësë de ni gati rall.

Jesús guc cambi delantë lu rai'

(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Gudëdë shunë dzë; bia'a Jesús Pedro nu Jacobo nu Juan. Ziazú rai' lu dani parë guadi'dzënú Jesús Dios. ²⁹ Iurë biadi'dzënúhi' Dios, guc cambi lu Jesús delantë lu rai'. Shábi' bëac más naquichi hashtë rabtsë'in. ³⁰ Iurní guná rai' chupë nguii nabiadi'dzënú Jesús. Lè'è rai' náhi' Moisés nu Elías. ³¹ Nanú rai' la'ni tubi shcahi nanapë llni. Quëadi'dzë rai' lla gati Jesús nu lla guëzac zi më ciudá Jerusalén. ³² Pedro, Jacobo, nu Juan nalë mbëca'ldë guna'zi lè'è rai', perë guná rai' lu llni. Guná rai' lla guc cambi Jesús. Nu guná rai' lu chupë nguii nazunú Jesús. ³³ Nianá lè'è chupë nguii bësëa'në rai' Jesús, guni'i Pedro lu më:

—Mësë, nabënë dzu hia'a ndë'ë. Guëza'a na'a tsunë ranchi, tubin parë lè'ël guëquërdël; stubin parë Moisés; stubin parë Elías.

Perë Pedro rac bë'adi'i pë guní'i'. ³⁴ Nianá quëadi'dzë Pedro, bédchini tubi shcahi nabësë'au grë rai'. Bëdzëbë ra shini gusë'dë më iurë lè'è Moisés nu Elías nanú la'ni shcahi. ³⁵ Iurní bini rai' tubi bë nabëru'u la'ni shcahi. Guni'i bë:

—Ndë'ë lè'è shinia narac shtua'a; gudilia lè'i'. Gulë bëquë diaguë shtí'dzi'.

³⁶ Despuësë gualú guni'i bë, guná rai' lè'ësë Jesús zúga'a. Ra shini gusë'dë më adë biadí'dzëdi'i rai' lu sa' rai' por tubi tiempë lo quë naguná rai' guëc dani.

Bënëac Jesús tubi ngulë'në; nanú mēdzabë la'ni ldu'i'

(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Brëgue'lë stubi dzë bietë rai' lu dani. Iurní zihani mēnë bēdchini lu Jesús. ³⁸ Ladi ra mēnë ze'dë tubi nguiu. Guni'ill fuertë:

—Mēsë, bē'në favurë, gude'e guēná shinia, pues tubsë ni'i napa. ³⁹ Nanú tubi mēdzabë narguitsuë'lë'ëll. Rdchibi mēdzabë lë'ëll. Rushtiall nu rru'u bēchini rua'll. Rzianë mēdzabë lë'ëll nu iurë zia'a mēdzabë, rdzaguë llga'na. ⁴⁰ Hia bēna ruëguë lu ra shini gusë'dël parë guëgú rai' mēdzabë la'ni ldu'u shinia, perë adë bē'nēdi'i rai' gan.

⁴¹ Jesús guni'i lu ra mēnë:

—Lë'ë të mēnë nadë rialdídi'i ldu'i na, naguëdchi ldu'u të. ¿Hashtë guc guëbezënuhia lë'ë të parë tsaldí ldu'u të? ¿Blac tiempë guca pacënci con lë'ë të? Guaglli'i shínil ndë'ë.

⁴² Iurë guabi'guë ngulë'në, lë'ë mēdzabë bëru'ldë ngulë'në lu guiu'u. Nu bēsë'sëll ngulë'në, perë Jesús guni'i guëc mēdzabë fier, nu bënëac më lë'ë ll-guë'në. Iurní Jesús bēdë'ë ngulë'në guia'a shtádëll.

⁴³ Grë ra mēnë bēdzëguëë' ldu'u rall por llëru'bë pudërë shtë Dios.

Stubi vēsë guni'i Jesús lla gátí'

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Nianá rdzëguëë' ldu'u ra mēnë lo quë nabë'në Jesús, guni'i më lu ra shini gusë'dë më:

⁴⁴ —Gulë bëquë diaguë naguënia'a lu të iurne', nu adë réa'ldëdi'i ldu'u të shti'dza. Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu perë gaca intriegu guia'a ra mēnë parë quini rall na.

⁴⁵ Perë ra shini gusë'dë më adë guc bé'adi'i rai' lo quë naguni'i Jesús purquë naga'chi na di'dzë ni nu adë guasëdi'i rai' pë runë cuntienë di'dzë shtë Jesús. Nu bëdzëbë rai' niana'bë di'dzë rai' lu Jesús pë runë cuntienë lo quë naguni'i më.

*Chu na más më ru'bë
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)*

⁴⁶ Ra shini gusë'dë më guzublú quëdildi di'dzë rai' chu na más më ru'bë entrë lë'ë rai'. ⁴⁷ Jesús bëdë'ë cuendë pë llgabë quëhunë rai' la'ni ldu'u rai'. Iurní bëzú Jesús tubi llguë'në culá'ni'. ⁴⁸ Guni'i më lu rai':

—El quë naquëhapë tubi llguë'në ziquë ndë'ë purquë rac shtu'u mënë ni na, también na quëhúnëll recibir. Nu mizmë tiempë quëhúnëll recibir el quë nabëshe'ldë na. El quë quëhunë sirvë lu sáhi' entrë lë'ë tē, ni na más më ru'bë lu Dios.

*El quë nadë rní'idi'i cuntrë lë'ë hia'a, nall favurë de lë'ë hia'a
(Mr. 9.38-40)*

⁴⁹ Iurní Juan guni'i lu Jesús:

—Mësë, guná na'a tubi nguii; rgull mëdzabë la'ni ldu'u mënë. Rní'ill lël parë guënbë'all ra mëdzabë. Iurní lë'ë na'a gunibë'a na'a lull adë guëgúdi'ill mëdzabë purquë adë rsënúdi'ill lë'ë hia'a.

⁵⁰ Perë Jesús guni'i:

—Bëdë'ë sí, gull mëdzabë la'ni ldu'u mënë. Bien quëhúnëll. El quë nadë rní'idi'i cuntrë lë'ë hia'a, nall favurë de lë'ë hia'a.

Jesús guni'i guëc Jacobo nu Juan

⁵¹ Bëdchini tiempë parë tsepi Jesús gube'e. Zia'a më nezë parë Jerusalén. Adë bëdzëbëdi'i më.

⁵² Bëshe'ldë më bëldá nguïu parë tsa rall guë'dchi Samaria. Guagna'bë rai' pusadë parë guëquërelde rai'.

⁵³ Perë ra më guë'dchi shtë Samaria, adë gunëdi'i rall nihunë rall recibir lë'ë më purquë guc bë'a rall zia'a më nezë parë Jerusalén. ⁵⁴ Iurë Jacobo nu Juan guná rai' nëdi'i mënë shtë Samaria gunë rall recibir lë'ë Jesús, guni'i rai' lu më:

—Dadë, ¿gu rac shtú'ul guëribë'a na'a të guëdchini gui'i lu gube'e parë tsequi ra më Samaria ziquë bënë Elías guahietë?

⁵⁵ Iurní Jesús bëdchigré lúhi'; guni'i' guëc rai':

—Llgabë narunë të nádi'i bien. Nahia nguïu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu; rac shtú'udia'a tsa mënë gabildi sino rac shtua'a gac salvar mieti.

⁵⁶ Iurní zia'a rai' stubi guë'dchi.

*El quë narac shtu'u gáquëll shmënë Jesús
(Mt. 8.19-22)*

⁵⁷ Iurní ziazú rai' tubi nezë, tubi nguïu guni'i lu Jesús:

—Dadë, sënalda lë'ël ancalë ca tsal.

⁵⁸ Guni'i Jesús lull:

—Ra ma lachi napë catë rga'si ma. Ra ma'ñi napë bëche'zë shtë ma lu hiaguë. Perë na nápëdia'a lidcha ca rga'sia. Nahia nguïu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu.

⁵⁹ Iurní Jesús guni'i lu stubi nguïu:

—Gude'e naldë na ziquë shmëna.

Perë guni'i nguïu ni:

—Nia Dadë, perë bëne'e permisi despuësë de gati shtada, iurní sënalda lë'ël.

⁶⁰ Jesús repi lull:

—Nanú mënë nadë rialdídi'i ldu'u rai' shti'dza parë guëca'chi rall ra tëgulë. Lë'ël lueguë biadi'dzë lu ra mënë lla mudë gac salvar rall.

⁶¹ Iurní stubi nguui guni'i lu Jesús:

—Dadë, sënalda lë'ël perë runa ruëguë lul, bëne'e permisi tsahia lidcha primërë, guna despedir shfamilia.

⁶² Jesús guni'i lull:

—El quë naná ziquë naraa'në lachi perë rbí'all nezë tëchill, adë rlluí'idi'ill parë tsutëll catë rnibë'a Dios. Adë chu guëní'idi'i nguui ni nall shmëna.

10

Bëshe'ldë Jesús setenta shmënë më

¹ Gudëdë stubi tiempë; iurní gudili Dadë Jesús setenta nguui. Bëshe'ldë më lë'ë rai' lu grë ra guë'dchi catë rac shtu'u më tsa më despuësë. Chupë nguui bëshe'ldë më tubi ladë. Chupë nguui bëshe'ldë më stubi ladë. Grë rai' gua. ² Guni'i më lu rall:

—Ra mënë shtë guë'dchiliu na ziquë lachi con ganza'quë perë du'psë na el quë narunë dchi'ni. Por ni gulë guna'bë lu Dios guëshe'ldë më más nagunë dchi'ni. ³ Gulë gua. Rshe'lda lë'ë të ziquë lli'li lu ra ma dushë; mënë humildë entrë mënë dzabë. ⁴ Adë guá'adi'i të bëdu shtë dumí. Adë guá'adi'i të bëdu lari. Adë guá'adi'i të rachi. Adë gac ldë'ë të lu nezë parë guadi'dzënú të mënë. ⁵ Iurë guëdchini të lidchi mënë, gulë bë'në saludar ra mënë. Gulë guni'i lu rall: “Gulë bë'në recibir bendición shtë Dios”. ⁶ Si talë quëreldë nguui

ndë nagunë recibir bendición shtënl, cuezënú bendición con lë'ëll; perë si talë guëquë guiá'all bendición ni, guëabré guëa'në bendición parë lë'ël stubi. ⁷ Gulë tsagla'guë cuezë të mizmë hiu'u ni catë bënë mënë recibir lë'ël. Gulë gau narne'e rall gau të. Gulë bii' lo quë narne'e rall purquë zni na el quë narunë dchi'ni; nápëll derechë gaull lu mellë shtë lamë shtëhi'. Adë rnítidi'i të tiempë zia'a të zihani lidchi mënë. ⁸ Iurë guëdchini të lu guë'dchi catë runë ra mënë recibir lë'ë të, gulë gau lo quë narne'e rall gau të. ⁹ Gulë bënëac ra nanapë galguidzë. Gulë guni'i lu mënë shtë guë'dchi: “Hia bëga'a iurë, guëlladchi zuga'a Dios parë guënbë'a më lë'ë të”. ¹⁰ Perë si talë guëdchini të lu guë'dchi catë adë rúnëdi'i mënë recibir lë'ë të, gulë tsa grë nezë shtë guë'dchi. ¹¹ Gulë guni'i: “Gushëguiu'u naquë guëa' na'a, guëdchibë na'a ziquë sëni cuntrë lë'ë të, të gac bë'a të bédchini na'a nu guni'i na'a lu të bëga'a iurë; guëlladchi zuga'a Dios parë guënbë'a më lë'ë të”. ¹² Rnia'a lu të iurë ze'dë guëdchini juici shtë Dios, ra mënë shtë guë'dchi nadë rzu'bë diáguëdi'i shti'dzë Dios, gunë Dios cashtigu lë'ë rall más quë mënë shtë ciudá Sodoma.

Prubi ra mënë narialdí'i ldu'i
(Mt. 11.20-24)

¹³ Prubi de lë'ë të mënë shtë guë'dchi Corazín nu Betsaida, purquë adë gualdí'i ldu'u të na. Si talë nihuna milagrë lu mënë shtë guë'dchi Tiro nu Sidón cumë bëna entrë lë'ë të, niabré ldu'u rall con Dios. Niasubë rall lu dë nu niacu rall lari nagasë ziquë sëni de quë bë'në nadzë'ë rall mudë nanabani rall. ¹⁴ Por ni, iurë guëshe'ldë Dios juici guëc ra mënë shtë guë'dchiliu, ra mënë shtë Tiro

nu Sidón gunë rall sufrir menos quë lë'ë të. ¹⁵ Nu rnia'a lu të mënë shtë Capernaum, llua'a të na të mënë nabë'në ldai' Dios guëc të perë guëtia'a Dios lë'ë të lu cashtigu shtë gui'i.

¹⁶ Guni'i më lu setenta shmënë më:

—El quë narzu'bë diaguë shti'dzë të, también rzu'bë diaguëll shti'dza. El quë narquë guia'a lë'ë të, rquë guiá'all na. Nu mizmë tiempë rquë guiá'all el quë nabëshe'ldë na.

Bëabrí ra setenta shmënë më

¹⁷ Gua ra setenta shmënë Jesús. Rquitë ldu'u rai'. Guni'i rai' lu Jesús:

—Dadë, guni'i na'a lël parë guëgú na'a mëdzabë la'ni ldu'u mënë nu rzu'bë diaguë ra mëdzabë shti'dzë na'a.

¹⁸ Guni'i Jesús lu rai':

—Vencidë na Satanás. Gunahia lu Satanás iurë bëquëldí Dios lë'ëll; guláguëll ziquë tubi ray shtë nguzi'u. Guláguëll dizdë gube'e catë quëbezë Dios hashtë guetë. ¹⁹ Guná, bënëhia pudërë parë guëlú të guëc ra serpiëntë nu nillë. Napë të pudërë gunë të gan lu Satanás. Adë pë gáquëdi'i të. ²⁰ Perë guná, adë rquitëdi'i ldu'u të purquë rzu'bë diaguë mëdzabë shti'dzë të sino quë gulë bëquitë ldu'u të purquë nasalvar të. Lë të naescritë lu gube'e.

Bëquitë ldu'u Jesús

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹ La'ni mizmë iurë Jesús bëquitë ldú'i' por pudërë shtë Espíritu Santo. Guni'i më lu Dios:

—Shtada, dushquíllil, rnibë'al gube'e nu guë'dchiliu. Quëhuna alabar lë'ël. Bëluá'al shti'dzël lu mënë humildë, rac bë'a rall. Perë nacahi shti'dzël bë'nël parë ra mënë narni'i na

rall më ru'bë, nu parë ra mënë narianaldë tëchi lllgabë nguiu. Zni bë'nël, Dadë, purquë zni rac shtú'ul gac.

²² Guni'i më lu ra mënë:

—Shtada bëne'e grë ra cusë guiahia. Ni tubi chu runguë bë'a chu nahia de verdá, sulamëntë Shtada runguë bë'ai'. Ni tubi chu runguë bë'a chu na Shtada de verdá, sulamëntë na runguë bë'ahia chu náhi'. Nahia shini më, nu gunguë bë'a mieti Shtada sulamëntë si rac shtua'a guëluá'ahia nguiu ni Shtada.

²³ Iurní guni'i më lu lë'ësë ra shini gusë'dë më:

—Nalë bë'në ldai' Dios lë'ë mënë nariasë lo quë nariasë të. ²⁴ Zihani mënë nabiadi'dzë shti'dzë Dios nu rëy naguquërdë guahietë, guc shtu'u rai' guená rai' lo quë narná të, perë gunádi'i rai'. Guc shtu'u rai' guini rai' lo quë narini të perë bínidi'i rai' di'dzë ni.

Comparaciuni shtë tubi samaritano nabë'në bien

²⁵ Tubi narlua'a lëy shtë Moisés bédchínill lu Jesús parë guëtë'dëll tubi prëbë lë'ë më. Guna'bë dí'dzëll lu më:

—¿Pë rní'il lla guna parë gac salvara?

²⁶ Jesús bëquebi:

—¿Pë rni'i lëy shtë Dios? ¿Lla rní'il quëgni'i lëy?

²⁷ Guni'i nguiu iurní:

—Naná escritë: “Gulë guc shtu'u Dadë Dios con guëdubinú ldú'ul. Gulë guc shtu'u Dios con guëdubi almë shtë të, nu con guëdubi fuersë shtë të. Gulë guc shtu'u Dios con guëdubi shgabë të.” Nu rni'i lëy shtë Dios: “Gulë guc shtu'u grë sa'l ziquë rac shtú'ul mizmë lë'ël”.

²⁸ Jesús guni'i lull:

—Bien rní'il. Si talë gúnël cumplir lo quë naná escritë, guëbánil parë siembrë.

²⁹ Perë lë'ë nguiu rac shtu'u guëni'i mënë bien de lë'ëll. Guna'bë dí'dzëll lu më:

—¿Chu na sahia?

³⁰ Jesús bëquebi con comparaciuni rë':

—Tubi nguiu bërú'ull Jerusalén parë zia'all guë'dchi Jericó. Terciuni bëru'u nguba'në lu nezë. Gulaa'në rall grë nanuá'all hashtë nu shábëll. Bëdë'ë nguba'në galnë lë'ëll, iurní bësëa'në rall lë'ëll hia mërë niátill. ³¹ Guzac tubi bëshuzi bëdchini catë naga'a nguiu ni. Iurë guná bëshuzi lu nguiu, gudëdë bëshuzi stubi nezë. ³² Nu tubi më levita narunë compaňi lë'ë bëshuzi la'ni iádu'u, bëdchínill; gunall lu nguiu naga'a nezë. Lë'ë quë lë'ë stubi nezë gudëdëll. ³³ Perë tubi nguiu shtë guë'dchi Samaria zia'a mizmë nezë ni. Gunall lu nguiu naga'a. Bëga'a ldú'ull lë'ë nguiu. ³⁴ Iurní guabí'guëll lu nguiu, nu bë'nëll rumëdi lu ridë. Bëtiá'all sëiti con vini nu bëshí'ill tubi lari lu ridë. Bëdchí'bëll nguiu ni tëchi ma nanuá'all. Guanull lë'ë nguiu catë rëa'në nguiu pusadë. Ndë bë'nëll compaňi naná ridë. ³⁵ Stubi dzë nabrëgue'lë, iurë lë'ë samaritano guzia'a, gulull chupë dumí bëdchichi. Bëdë'ëll cua'a nashtënë pusadë. Nu guní'ill: “Gupë nguiu rë'. Si talë gúnël gashtë más, na guëguilla iurë guëabrá.”

³⁶ Guni'i Jesús lu narlua'a lëy:

—Guni'i lua, de tsunë nguiu naguná lu nguiu naguc ridë por ra nguba'në, ¿chu guc shtu'u lë'ë sáhi'?

³⁷ Guni'i mësë shtë lëy:

—El quë nabëga'a ldu'u naná ridë.

Iurní guni'i më lull:

—Zni lë'ël, guaguë'në ziquë bënë më samaritano.

Gua Jesús lidchi Marta nu María

³⁸ Guagla'guë zia'a Jesús nezë con ra mënë. Bëdchini më tubi guë'dchi catë quërelde Marta nu bédëll María. Bënë rai' recibir lë'ë Jesús lidchi rai'. ³⁹ María guzubë guëa' Dadë Jesús parë guëquë diágui' shti'dzë më. ⁴⁰ Marta rquëdi'ni ldú'ull tantë dchi'ni nanú la'ni hiu'u. Guabi'guë Marta lu Jesús, nu guní'i':

—Dadë, ¿pëzielú bédë'ël permisi guzubë belda guëa'l? guëquë diáguëll shti'dzël, nu tubsia quëhuna dchi'ni. Guni'i lull gúnëll compa'ni na.

⁴¹ Guni'i Jesús lu Marta:

—Marta, Marta, nalë rquëdi'ni ldú'ul por dchi'ni nananú; adë rbedchídi'i ldú'ul. ⁴² Tubsë cusë rqui'ni. María gudili lo mejurë. Adë chu guëdchisú lo quë nanápi'.

11

Jesús bëluá'ai' lla guëna'bë mënë lu Dios

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

¹ Guzac Jesús biadi'dzënúhi' Dios. Iurë gualú, tubi shini gusë'dë më guni'i lu Jesús:

—Dadë bëlua'a lë'ë na'a tubi oraciuni ziquë Juan Bautista bëluá'ai' mënë shtëhi' lla guëna'bë rai' lu Dios.

² Jesús guni'i:

—Iurë ruadi'dzënú të Dios, gulë guni'i:
Nal Shtadë na'a; rac shtu'u na'a grë mënë gunë rall alabar lë'ël.

Rac shtu'u na'a guë nibë'al grë mënë narëta' lu guë'dchiliu.

Rac shtu'u na'a grë mënë gunë rall lo quë narac shtú'ul igual ziquë ra ianglë lu gube'e rzu'bë diaguë rai' shtí'dzël.

³ Bëne'e nagáu na'a dzë con dzë.

⁴ Bë'në perdunë duldë shtë na'a purquë runë na'a perdunë el quë narunë mal cuntrë lë'ë na'a. Adë rdë'edi'il permisi guëtë'dë mëdzabë prëbë lë'ë na'a të ldaguë na'a lu duldë.

⁵ Guagla'guë guni'i Jesús:

—Si talë nápël tubi amigu, nu tsal lídchill guë ruldë gue'lë. Guëni'il lúhi': “Amigu, bë'në prështë tsunë guëtështildi ⁶ purquë tubi amigu bédchini zitu. Nápëdia'a pë gaul.” ⁷ Perë amigu shtënël guëquëbill dizdë la'ni hiu'u zndë'ë: “Adë rsiú'bëdi'il na; në'au puertë rua' lidcha. Grë na'a naga'si na'a. Nídi'i mudë guënehia narac shtú'ul.” ⁸ Rnia'a lu të, mënë ni na amigu shtënël perë aunquë adë nédi'ill guënë'ell lo quë narquí'nil purquë nal tubi amigu, perë si talë tsagla'guë guëná'bëru'ul, lë'ëll tsashtëll; guënë'ell lo quë narquí'nil. ⁹ Rnia'a lu të, gulë bë'në zni. Gulë guagla'guë guëna'bë të lo quë narac shtú'ul, iurní guëne'e më ca'a të. Gulë tsagla'guë quili të, të guëdzëlë të. Gulë bësédchi rua' puertë hashtë guëlla'lë puertë. ¹⁰ Grë mënë narna'bë lu Dios, gúnëll recibirin. Grë mënë narguili, guëdzelin. Grë mënë narsédchi rua' puertë, guëna'll lla rlla'lë puertë parë lë'ëll.

¹¹ 'Lë'ë të naná shtadë llguë'në, si talë shínil guëná'bëll belë mbeldë gaul, çpë zëdë'ël tubi

mbe'ldë cá'all? Aquëdi'i. ¹² Si talë guená'bëll tubi dchitë gaull, ¿pë zëd'ël tubi nillë? ¹³ Si talë lë'ë të naná mënë mal, perë rac të guëdë'ë të cusë za'quë ca'a ra shini të, mucho más guëne'e Shtadë të naquëbezë gube'e lë'ë Espíritu Santo parë cuezënúhi' lë'ë të si talë tsagla'guë rná'bël lu më.

Guni'i mënë Jesús napë mëdzabë la'ni ldu'i'
(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

¹⁴ Guzac tubi dzë Jesús cagúhi' tubi mëdzabë gu'pë nananú la'ni tubi nguiu. Ruadí'dzëdi'ill. Perë iurní bëru'u mëdzabë, bien ruadi'dzë nguiu. Ra mënë bëdzëguë' ldu'u rall. ¹⁵ Perë bëldá rall guni'i:

—Rgu Jesús mëdzabë por pudërë shtë Beelzebú naná jëfë shtë los de más mëdzabë.

¹⁶ Sëbëldá mënë bëtë'dë rall prëbë lë'ë më, nihunë më lo quë nanádi'i voluntá shtë Dios. Guna'bë rall gunë më tubi milagrë lu rall, ziquë tubi sëñi de quë na më shini Dios. ¹⁷ Guc bë'a më llgabë naquëhunë rall. Guni'i më:

—Si talë guërdë shmënë gobiernë rdildi cuntrë mizme gobiernë, tsalú gobiernë. Nu si talë nadi-vididë tubi famili, guëdchini tiempë tsalú famili ni. ¹⁸ Nu Satanás si talë Satanás nadi-vididë mizme lë'ëll, tsalú pudërë shtënell. Cagnia'a nd'ë purquë rni'i të rguhia mëdzabë por pudërë shtë Beelzebú. ¹⁹ Si talë rguhia mëdzabë por pudërë shtë Beelzebú, ¿chu runë compaño ra mënë entrë lë'ë të nargú mëdzabë la'ni ldu'u mënë? Lë'ë nargú mëdzabë entrë lë'ë të, guëni'i rall lu të chu bëne'e pudërë guiahia parë rguhia mëdzabë, nu guëni'i rall runë të mal llgabë. ²⁰ Perë si talë con pudërë shtë Dios,

rguhia mëdzabë la'ni ldu'u mënë, hia bëga'a iurë, guëlladchi zuga'a Dios parë guëni'bë'ai' lë'ë të.

²¹ 'Si talë tubi nguiu putëntë quëhápëll bien lídchill con gui'bë narguini mënë, pues grë nanapë nguiu ni nasegurë. ²² Perë si talë guëdchini stubi nguiu más fuertë nu gúnëll gan lu primërë nguiu, iurní guëgull grë nanapë primërë nguiu nu rtë'tsëllin entrë ra shmënëll. Ra gui'bë naná rialdí ldu'u primërë nguiu, hia na rahin guia'a stubi nguiu.

²³ 'El quë nanëdi'i guëni'i favurë de na, nall cuntrë de na. El quë nadë rtëádi'i mënë lua, na ziquë tubi narsëllu'në mënë lua.

*Tubi mëdzabë nabëabrí catë bërú'ull
(Mt. 12.43-45)*

²⁴ Guagla'guë guni'i Jesús:

—Iurë bërú'u mëdzabë la'ni ldu'u nguiu, riazëll catë nídi'i nisë. Rguílill catë cuézëll perë adë rdzélëdi'ill lugar. Iurní rní'ill: “Guëabría ldu'u mënë catë bërúa'a”. ²⁵ Bëdchini mëdzabë. Bëdzélëll ziquë tubi hiu'u bien arregladë nu limpi. ²⁶ Iurní tsalli'i mëdzabë gadchi mëdzabë más mal quë lë'ëll; riutë rall la'ni ldu'u nguiu ni. Bëa'në nguiu ni con gadchi mëdzabë, lëdë túbsëdi'i mëdzabë. Más mal bëa'në nguiu ni.

Ra narquitë ldu'u de verdá

²⁷ Iurë cagni'i më ra di'dzë rë', tubi na'a nazú entrë ra mënë zihani guní'ill fuertë lu më:

—Dichusë na gullanë lë'ël, nu bëgá'dchill lë'ël.

²⁸ Jesús guni'i:

—Más bien na el quë narquë diaguë di'dzë shtë Dios nu rzu'bë diaguëll shtí'dzi'.

Ra mënë mal guna'bë rall gunë më tubi milagrë lu rall

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹ Zihani mënë bédchini; bédëá rall lu Jesús. Guni'i më lu rall:

—Nalë mal na mënë tiempë ne'. Cagna'bë rall tubi sëñi shtë Dios. Cagna'bë rall guna tubi milagrë. Ni tubi cusë ru'bë guená rall, sulamëntë tubi cusë ziquë naguzac tiempë shtë Jonás guená rall. ³⁰ Ziquë guc Jonás tubi sëñi parë ra mënë shtë Nínive de quë gac cumplir shti'dzë Dios, nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu gáqui' sëñi parë ra mënë nanabani ne'. ³¹ Iurë gac juici shtë Dios, lë'ë reina nagunibë'a ladzë Sur, tsasuldill nu gúnëll juzguë mënë nanabani iurne', na rall culpablë purquë na'a ni bidë guená lë'ë Salomón parë guëquë diáguëll shti'dzë Salomón. Gulë guná, hia bédchini tubi más më ru'bë quë Salomón. ³² Nu zac ra mënë naguquërelde guë'dchi Nínive, tsasuldí rall lu juici con ra mënë naquërelde ne'; nu guëni'i ra mënë shtë Nínive, ra mënë nanabani ne' na rall culpablë purquë ra mënë shtë Nínive, iurë bini rall shti'dzë Jonás, bëabrí ldu'u rall con Dios. Gulë guná, hia bédchini tubi más më ru'bë quë Jonás.

Lintërnë parë almë shtë të

(Mt. 5.15; 6.22-23)

³³ 'Ni tubi mënë rsëu'ldëdi'll llni la'ni lintërnë nu despuësë tsagcá'chill lintërnë lugar naga'chi. Adë guëtá'udi'll lintërnë con tubi tēpë. Perë guëzu'bëllin guia'a parë el quë natsuté la'ni hiu'u guëzianí. ³⁴ Slul na ziquë tubi lintërnë. Si talë naza'quë slul, nápël llni guëdubi la'ni ldú'ul. Perë si talë rac llu'u nacahi slul, nápëdi'i të llni. ³⁵ Gulë

bë'në llgabë bien si talë llni nanapë të adë nahin nacahi. ³⁶ Iurë nanú llni guëdubi la'ni ldu'u të, ni tubi partë nacahi; na ziquë tubi lintërnë narzianí lu nacahi.

Jesús guni'i guëc ra fariseo nu mësë shtë lëy
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Nianá caglua'a Jesús ra mënë, tubi fariseo bë'në invitar gau më lidchi fariseo. Gua më lidchi fariseo nu guzubë më lu mellë. ³⁸ Guná fariseo zubë më lu mellë perë adë gudíbidí'i më guia'a më ziquë na custumbrë religiusë. Guasë ldu'u fariseo. ³⁹ Iurní guni'i Dadë Jesús lu fariseo:

—Lë'ël con los de más fariseo na të ziquë trashtë narí'etidi'i. Rguibi të bien ladi ra trashtë ziquë custumbrë religiusë, perë la'ni ldu'u të nanú zihani maldá. Rzebi ldu'u të pë shtë mënë. ⁴⁰ Tuntë na të. Dios bëntsa'u lë'ë nguiu nezë fuërë nu nezë la'ni. ⁴¹ Gulë bédë'e nanapë të ca'a mënë. Gulë gac të mënë za'quë, iurní grë cusë na limpi parë lë'ël.

⁴² 'Prubi de lë'ë të fariseo; caguilli të lo quë narunë tucarë ca'a Dios hashtë ra plantë namás mitu'në, perë ra cusë ru'bë adë rúnëdi'i të cumplir. Rúnëdi'i të tratë bien con sa' të. Nu rac shtú'udi'i të Dios. Runë tucarë gunë të cumplir cusë rë' nu los de más mandamientë shtë Dios.

⁴³ 'Prubi de lë'ë të fariseo. Nalë rac shtu'u të guëzubë të primërë asientë la'ni iádu'u. Rqitë ldu'u të iurë mënë runë rall saludar lë'ë të con zihani rëspëti catë rdëá mënë.

⁴⁴ 'Prubi de lë'ë të. Na të ziquë ra ba'a naga'chi catë bëga'chi tēgulë. Ra mënë rdëdë rall guëc ra ba'a perë rdë'ëdi'i rall cuendë blac fier na lugar ni.

⁴⁵ Iurní tubi mësë narlua'a lëy guni'ill lu më:

—Mësë, nu zac cagní'íl guëc na'a por di'dzë rë'.

⁴⁶ Jesús guni'i:

—También prubi de lë'ë të mësë shtë lëy purquë quëhunë të obligar ra mënë gunë rall zihani custrë. Nahin ziquë tubi carguë në'ë, perë lë'ë të adë rldísidi'i tëhin ni siquierë con tubi shcuënë të.

⁴⁷ Prubi de lë'ë të. Rza'a të capillë shtë ra profetë nabiadi'dzë shti'dzë Dios. Shtadë guëlú të gudini rall ra profetë ni. ⁴⁸ Na të testigu gudini ra shtadë guëlú të lë'ë ra profetë, nu na të de acuerdë con lo quë nabë'në rall purquë rza'a të capillë shtë ra profetë. ⁴⁹ Por ni la'ni librë nanua'a sabiduría shtë Dios rni'i: “Guëshe'lda profetë nu poshtë lu ra mënë perë quini mënë bëldá ra nabëshe'lda, gati rai'. Sëbëldá rai' guëzac zi mënë.” ⁵⁰ Perë rnia'a lu të, gunë Dios juzguë ra mënë tiempë ne' por grë maldá nabë'në ra mënë cuntrë ra profetë dizdë bëcueshtë më guë'dchiliu. ⁵¹ Ra mënë nanabani ne' na rall culpablë por galguti shtë Abel nu por galguti shtë grë më za'quë, hashtë galguti shtë Zacarías, el quë nagudini mënë entrë iádu'u nu bëcu'guë. Gunë më juzguë lë'ë të por grë ra cusë rë'.

⁵² Prubi de lë'ë të mësë shtë lëy purquë napë të liahi parë gac bë'a lla gac salvar mënë perë adë nëdi'i tsuté të shnezë Dios nu adë nëdi'i të tsuté mënë shnezë më; gac rall shmënë më.

⁵³ Nianá cagni'i më ra cusë rë', ra mësë shtë lëy nu ra fariseo bëldënú rall Jesús. Bëdchi'bë rall zihani di'dzë guëc më. Gudildi di'dzë rall të guëni'i më cusë mal. ⁵⁴ Bëtë'dë rall prëbë lë'ë më parë ldaguë më lu trampë shtë rall. Mudë ni gudili rall parë gunë rall acusar lë'ë më lu gobiernë rumanë.

12

Gulë gupë cuidadë ra mënë false

¹ Tiempë ni bēdēá zihani mili mënë hashtë rte'e sa' rall. Jesús guzublú guni'i mē lu ra shini gusē'dē mē, primērē lu rai':

—Gulë gupë cuidadë enseñansē shtë ra fariseo. Na rall falsē. Enseñansē shtë rall rrē'tsē ziquē levadurē la'ni nacubē. ² Lo quē nanú la'ni ldu'u mēnē guēru'u lu llni. Grē cusē naga'chi napē quē gac bē'a mēnē. ³ Grē lo quē narni'i tē lu nacahi, guini mēnē lu llni. Lo quē narni'i tē naga'chi nu lo quē naruadi'dzē tē la'ni hiu'u catē nē'au, gac bē'a mēnē. Guēabrí guadi'dzē mēnē fuertē shti'dzē tē lu ra mēnē.

*Guni'i Jesús: “Adē rdzēbēdi'i tē lu mēnē”
(Mt. 10.28-31)*

⁴ Guagla'guē guni'i Jesús:

—Na tē amigu shtëna. Rnia'a lu tē adē rdzēbēdi'i tē mēnē narguini cuerpē perē nápēdi'i rall pudērē gunē rall más cusē cuntrē lē'ē tē. ⁵ Perē na guēnia'a lu tē chu guēdzēbē tē lúhi'. Náhi' el quē despuēsē quíni' lē'ēl, nápi' pudērē parē guēshé'ldi' lē'ēl gabildi. Rnia'a lu tē stubi, gulē bēdzēbē lē'i'.

⁶ 'Rdu ga'i ma'ñi por chupē dumí bi'chi. Perē Dios rēagná ldú'i' lē'ē ra ma. ⁷ Nu napē mē cuendē bēldá guitsē guēc tē zubē cadē de lē'ē tē. Adē rdzēbēdi'i tē lo quē quēhunē mēnē cuntrē lē'ē tē; más lasac tē quē zihani ma'ñi.

*El quē narni'i lu ra mēnē nall shmēnē Jesús
(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)*

⁸ 'Rnia'a lu tē, si talē rni'i tē lu ra mēnē na tē shmēna, guēnia'a lu ra ianglē shtë Dios na tē

mënë shtëna. Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu. ⁹ Perë si talë guëni'i të lu ra mënë adë nádi'i të shmëna, iurní guënia'a lu ra ianglë nádi'i të mënë shtëna.

¹⁰ Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu. El quë narni'i didzabë cuntrë na, gac gunë Dios perdunë lë'ëll; perë si rní'il didzabë cuntrë Espíritu Santo, gúnëdi'i më perdunë lë'ël.

¹¹ Turë gua'a mënë lë'ë të lu ra gubernë u lu ra juësi u lu ra narunë juzguë la'ni iádu'u, adë rúnëdi'i të llgabë pë guëni'i të lu rall, lla guëquebi të parë guëru'u të, ¹² purquë mizmë iurë ni Espíritu Santo guëluá'ai' lë'ë të pë guëquebi të lu rall.

Comparaciuni shtë nguiu ricu perë natúntëll

¹³ Iurní tubi mënë nabëru'u ladi mënë zihani, guní'ill lu Jesús:

—Mësë, bë'në favurë; guni'i lu bëcha guënë'ell herenci narunë tucarë cahia.

¹⁴ Perë Jesús guni'i lull:

—Rúnëdi'i tucara nihuna juzguë entrë lë'ë të. Ni tubi të bë'nëdi'i nombrar na parë qui'dza herenci shtënë të.

¹⁵ Guagla'guë guni'i më lu ra mënë:

—Gulë gupë mizmë lë'ë të parë adë rzébidí'i ldu'u të ra cusë shtë guë'dchiliu. Galërquitë ldu'u nguiu ze'dë de Dios, lédëdi'i por cusë zihani nanapë nguiu lu guë'dchiliu.

¹⁶ Iurní guni'i më tubi comparaciuni:

—Guc tubi nguiu ricu. Shguiú'ull bédë'ë tubi bënë ganza'quë. ¹⁷ Bë'nëll llgabë: “Lla guna con tantë llubë. Nídi'i lugar parë cuetsá'uhin.”

¹⁸ Guní'ill: “Guëchilia hiu'u catë cuetsa'u llubë. Guëzá'ahia stubi más naru'bë, cuetsa'u llubë la'ni

con grë cusë nanapa. ¹⁹ Mizmë na runa llgabë, nanü sufsientë por zihani izë. Gúnedia'a dchi'ni lachi; más bien guëbeza lidcha. Gáuha; gua' vini. Guëquitë ldua'a." ²⁰ Nianá quëhúnëll llgabë, guni'i Dios lull: "Tuntë nal. Gue'lë ne' gátil. Ra cusë nabëtëal, ¿chu gac nashtënë rahin?" ²¹ Zni na grë ra nguiu nartëa zihani cusë parë mizmë lë'ëll perë nápëdi'lll cusë nalasac lu Dios.

Quëhapë Dios shíni'
(Mt. 6.25-34)

²² Tambiën guni'i Jesús lu ra shini gusë'dë më:

—Rnia'a lu të, adë rquëdí'nidi'i ldu'u të por lo quë nagáu të parë guëbani të, ni por shabë të nagacu të. ²³ Vidë shtë të na más lasac quë nagáu të. Cuerpë shtë të más lasac quë shabë të. ²⁴ Gulë guná, ziquë ra ma riego adë rcabnídi'i ma llu'bë. Adë riaglíl'idi'i ma cusechë lachi cuetsa'u mahin la'ni hiu'u. Perë Dios rgáuhi' ra ma. Lë'ë të lasac të más quë ra ma'ñi. ²⁵ ¿Chu de lë'ë të por tantë rúnëll llgabë guëbánil tubi dzë más? ²⁶ Si talë gáquëdi'i gunë të ra cusë mitu'në, ¿pëzielú runë të llgabë por ra cusë ziquë nagáu të u nagacu të?

²⁷ 'Gulë guná, lla riaru'bë ra guë'ë. Adë rúnëdi'i rahin dchi'ni. Adë rtí'bidi'i rahin, perë rëy Salomón con guëdubi galëlujë shtëhi', bé'nëdi'i' gan niácuhi' ziquë ra guë'ë lachi. ²⁸ Gulë guná, lë'ë të narialdí ldu'i du'pë, chulë rlua'a guë'ë lachi nedzë, quëhunë Dios; perë glli guëbidchi guë'ë nu tsahin lu gui'i. Mucho más guëne'e më narqui'ni të. ²⁹ Adë rianáldëdi'i të tēchi ra cusë pë gau të, pë gu të; adë rquëdí'nidi'i ldu'u të por ra cusë rë'. ³⁰ Ra mënë nadë rialdídi'i ldu'i shti'dzë Dios,

rianaldë rall tëchi ra cusë shtë guë'dchiliu, perë lë'ë të napë të Shtadë të. Runë më cuendë grë nicidá nanapë të. ³¹ Primërë gulë guanaldë tëchi narac shtu'u Dios. Na më rëy. Iurní guëne'e më grë cusë narqui'ni të parë guëbani të.

Gulë bëcuetsa'u tesurë la'ni gube'e
(Mt. 6.19-21)

³² 'Na të du'pë mënë narianaldë tëcha ziquë ra lli'li narianaldë tëchi vëquërë. Adë rdzëbëdi'i të purquë Shtadë të gudili lë'ë të, të guëribë'a të catë na më rëy. ³³ Gulë bëtuu' nanapë të ca'a mënë dumí, el quë nabënapëdi'i. Gulë gapë të panitë nadë rú'shidi'i con dumí nadë rialúdi'i; quiere decir, tesurë lu gube'e. Ndë ni tubi nguba'në riutëdi'i. Nídi'i ma naráu panitë parë tsaluhin. ³⁴ Catë nacuetsa'u tesurë shtënl, ndë rac shtú'ul guëbánil.

Gulë gac të preparadë

³⁵ 'Gulë gac listë nu preparadë guëdubi tiempë, ziquë nguiu nalli'i lá'ni' parë dchi'ni, ziquë mënë nanua'a lintërnë naquë llni. ³⁶ Gulë gac ziquë ra muzë naquëbezë lamë shtë rall. Gua lamë lidchi sa'a. Ra muzë naná listë parë guësha'lë rall puertë lueguë, iurë rsédchi lamë rua' puertë; ³⁷ rquitë ldu'u ra muzë si nabani rall iurë lë'ë lamë guëdchini, purquë rnia'a lu të de verdá, guëru'u shumbrelë lamë nu guëni'i lamë lu ra muzë: “Gulë guzubë lu mellë”. Iurní lë'ë lamë gúnëll sirvë lu rall, gau rall. ³⁸ Si talë guëdchini lamë guërudë gue'lë; si talë guëdchini lamë ze'dë grëgue'lë nu guëdzëlë lamë lë'ë ra muzë quëbezë rall, hia nabani rall; rquitë ldu'u ra muzë iurní. ³⁹ Nanë të bien si

talë niac bë'a nashtënë tubi hiu'u pë iurë guëdchini nguba'në lídchi', zúga'a nguiu ni listë. Nëdi'll tsuté nguba'në lídchill. ⁴⁰ Nu zac lë'ë të napë quë gac të listë purquë adë nápëdi'i të cuendë ca iurë guëdchinia stubi. Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu; guëdchinia iurë rni'i të runë faltë parë guëdchinia.

Muzë nabënë nu muzë mal
(Mt. 24.45-51)

⁴¹ Iurní guna'bë di'dzë Pedro lu më:

—¿Pë guní'il comparaciuni rë' lu grë mënë u guní'ilin sulë parë lë'ë na'a?

⁴² Guni'i më:

—¿Chu na muzë za'quë nu nasini guëquëll? Nall ziquë tubi mënë encargadë con lidchi shlámëll. Rnibë'a shlámëll guënall grë dchi'ni, nu guëdë'ëll nagáu ra muzë iurë rga'a iurë rau rall. ⁴³ Nalë rquitë ldu'u encargadë ni si talë quëhúnëll bien iurë guëdchini lamë shtënëll. ⁴⁴ Guldía rnia'a lu të, lë'ë lamë gúnëll nombrar lë'ë nguiu ni, guëribë'all grë nanapë lamë. ⁴⁵ Perë si talë lë'ë nguiu rni'll la'ni ldú'ull, adë guëdchínidi'i lamë lueguë, nu guëzublú nguiu ni sac zill ra muzë nu ra criadë con galné, perë lë'ëll raul, ruu'll, rzuu'dchill. ⁴⁶ Guëdchini lamë shtënëll mërë iurë adë quëbézëdi'll lë'ë lamë. Guëabré lamë de repëntë iurë adë quëhúnëdi'i nguiu ni bien. Lë'ë lamë gúnëll cashtigu lë'ëll nu guëribë'a lamë gátill nu tsall lugar catë nanú ra nadë rialdídi'i ldu'i Dios.

⁴⁷ 'Lë'ë muzë naguc bë'a pë rac shtu'u lamë gúnëll perë adë bë'nëdi'll cumplir, adë bë'nëdi'll preparar, guëdë'ë lamë zihani galné guëc muzë

ni. ⁴⁸ Perë lë'ë muzë nadë guc bë'adi'i pë rac shtu'u lamë gúnëll, nu bë'në muzë lo quë narunë tucarë cashtigu, guëdë'ë lamë du'psë galné guëc muzë ni. Si talë bédë'ë Dios zihani llni guëc nguiu, nall responsablë lu më gúnëll bien con ra cusë ni. Lë'ë nguiu nabë'në recibir pë shtë mënë, nall responsablë nu mënë guëna'bë rall más de nguiu ni.

Por shti'dzë më nanú divisioni
(Mt. 10.34-36)

⁴⁹ Be'dë guëdchinia parë gac cashtigu mënë shtë guë'dchiliu lu gui'i. Nalë rac shtua'a de quë subluhin. ⁵⁰ Napë quë guëtiá'ahia lu galërzac zi, ziquë rtia'a mënë nguiu la'ni nisë parë chubë nisë nguiu. Nahia ziquë mënë narlullë hashtë tsalú gac cumplirin. ⁵¹ ¿Gu llua'a të be'dë guëdchinia parë cuedchí ldu'u mënë con sa' rall? Aquëdi'i. Lëdë znídi'i. Be'dë guëdchinia parë gac divididë ra mënë. ⁵² Dizdë iurne' gac divididë famili; tsunë mënë guëru'u rall favurë de na. Mizmë famili guëru'u chupë mënë cuntrë de na. ⁵³ Shtadë llguë'në rldënú rall cuntrë shíni'. Llgüë'në na cuntrë shtadë llguë'në. Shni'a na cuntrë shtsá'pi'. Shtsa'pë na cuntrë shní'ai'. Suëgrë rldënú llí'llill. Lli'lli na cuntrë suëgrëll.

Gulë guc bë'a sēñi shtë tiempë ne'
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴ Nu zac guni'i Jesús lu ra mënë zihani:
—Iurë rna të shchahi nagasë nezë guetë, rni'i të: “Hia mërë guëdchini guiu”. Lueguë rlaguë guiu.
⁵⁵ Si ze'dë mbë nezë sur, rni'i të: “Ze'dë galna'i”. Nu lueguë rac na'i. ⁵⁶ Na të falsë, nanë të sēñi

nananú lu guédchiliu nu ra sēñi nananú gube'e. ¿Pēzielú rac bē'adi'i tē pē runē cuntienē lo quē naquēhac iurne'?

Bē'nē rēglē asuntē con contrari shtēnēl
(Mt. 5.25-26)

⁵⁷ Gulē bē'nē llgabē cadē tubi tē lo quē naza'quē lu Dios. ⁵⁸ Por ejemplē, si talē tubi mēnē runē demandē lē'ēl lu gobiernē, antsē guédchínil lu autoridá, bē'nē rēglē con contrari shtēnēl parē guēa'nē en paz. Si adē rúnēdi'il zni, lē'ē contrari shtēnēl gúnēll demandē lē'ēl lu juēsi. Lē'ē juēsi gúnēll intriegu lē'ēl lu suldadē. Lē'ē suldadē tsagsa'nē rall lē'ēl lachigui'bē. ⁵⁹ Guldía, adē guērú'udi'il hashtë quíllil grē centavē nanazé'bil.

13

Rqui'ni guēabrí ldu'u tē lu Dios

¹ Nianá biadi'dzē Jesús di'dzē rē', bēru'u bēldá nguiu naguni'i lu Jesús mal nabē'nē Pilato, purquē Pilato gudini bēldá mēnē shtē Galilea la'ni iádu'u ru'bē. Rēnē shtē ra nguiu ni guc mescladē con rēnē shtē ma nabē'nē ra mē israelitē ofrecērē ziquē ofrendē lu Dios. ² Jesús guni'i lu rall:

—¿Pē llgabē quēhunē tē ne'? Ra mēnē nabē'nē sufrir zni, adē nápēdi'i rall más duldē quē los de más sa' rall. ³ Rnia'a lu tē, si talē adē guēabrí ldu'u tē con Dios, zac guēniti tē catē nídi'i fin. ⁴ ¿Pē llua'a tē ra che'ñi bi tsunē nguiu naguti iurē gulaguē tubi hiu'u guia'a guēc rall, na rai' más mē duldē quē grē ra mēnē naquēreldē Jerusalén dzē ni? Guti rai', bē'nē lu' shtē Siloé. ⁵ Rnia'a lu tē, lēdē znídi'i. Si talē

adë gúnëdi'i të cambi mudë nanabani të lu Dios, zac lë'ë të guëniti të catë nídi'i fin.

Comparaciuni shtë hiaguë nanápëdi'i nashi

⁶ Iurní guni'i më comparaciuni rë':

—Tubi nguui bëcabní tubi hiaguë higu entrë ra hiaguë uvë. Gudëdë izë. Guaglli'i nguui nashi shtë hiaguë higu perë pë bëdzélëdi'ill. ⁷ Iurní guní'ill lu naquëhapë ra plantë: “Guná, tsunë izë be'dë guëllihia nashi shtë hiaguë higu perë ni tubi nashi bëdzélëdia'a. Bëchuguë hiaguë ni. ¿Pëzielú quëhunë hiaguë cupar lugar lu shlatë?”

⁸ Perë nguui naquëhapë ra plantë guni'i: “Dadë, bësëa'në hiaguë ni stubi izë. Tsagldë'a guiu'u nu guëtiá'ahia bonë guëa' hiaguë parë guëne'e hiaguë nashi. ⁹ Guëbéza'a stubi izë, si talë adë guënë'edi'in nashi, gunibë'a, guëchúgahin iurní.”

Jesús bënëac tubi na'a nabëlecu tëchi'

¹⁰ Tubi dzë narzi'i ldu'u mënë, Jesús caglua'a ra mënë la'ni iádu'u shtë ra më israelitë. ¹¹ Ndë nanú tubi na'a narac llu'u che'ñi bi tsunë izë. Bëlecu tëchi', bë'në mëdzabë mal. Adë bë'në na'a gan guzuldill. ¹² Iurë guná Jesús lu na'a ni, guna'bë më lé'ëll nu guni'i më:

—Lé'ëll, hia bëáquël; nal librë galguidzë shtënël.

¹³ Bëdchi'bë më guia'a më guëc na'a. Guasuldill. Guzublú guní'ill llëru'bë na pudërë shtë Dios. ¹⁴ Perë lë'ë jëfë shtë iádu'u bëldënull Jesús purquë bënëac më lë'ë na'a dzë narzi'i ldu'u mënë. Guni'i jëfë lu ra mënë:

—Shu'pë dzë nanú gunë mënë dchi'ni. Guëdchini ra mënë narac llu'u entrë la'ni llmalë, lëdëdi'i dzë descansë guëac rall.

15 Iurní guni'i Dadë Jesús lull:

—Na të mënë falsë. Cadë tubi të nanapë burrë u tubi ngunë, rsha'quë të ma nu ria'anú të ma, gu ma nisë. Grë ra dzë quëhunë të zni. ¹⁶ Guná lu na'a rë', nall llëbni Abraham. Che'ñi bi tsunë izë rac llú'ull; quëdull por pudërë shtë Satanás. ¿Pë rni'il; guëshaca lé'ëll lu galguidzë rë' dzë narzi'i ldu'u mënë?

¹⁷ Iurë guni'i Jesús di'dzë rë', grë ra mënë narunë cuntrë lé'ë më, rtu lu rall. Los de más mënë bëquitë ldu'u rall iurë guná rall cusë ru'bë nabë'në Jesús.

Comparaciuni shtë bë'dchi bi'chi

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

18 Guni'i Jesús tubi comparaciuni:

—¿Lla guërë'tsë di'dzë de quë guëlladchi na Dios parë guëribë'ai' mieti? ¿Pë guënia'a lu të, të gac bë'a të? ¹⁹ Manërë narnibë'a Dios mënë, na ziquë tubi bë'dchi bi'chi. Gudishi nguiu bë'dchi ni. Galdani bë'dchi nu guaru'bin hashtë guquin tubi hiaguë ru'bë. Ra ma'ñi bédchi'bë bëche'zë lu llicu hiaguë.

Comparaciuni shtë levadurë

(Mt. 13.33)

²⁰ Guagla'guë guni'i Jesús:

—¿Pë comparaciuni guënia'a lu të? të gac bë'a të manërë rnibë'a Dios ziquë Rëy. ²¹ Nahin ziquë levadurë nabédchi'bë tubi na'a guëc tsunë medidë harinë. Lë'ë levadurë rdë'ëin fuersë grë nacubë.

Tubi puertë nade'e

(Mt. 7.13-14, 21-23)

22 Guagla'guë guzë më nezë parë Jerusalén. Bëlua'a më ra më guë'dchi nu më ranchi catë canzë më. 23 Guzac tubi mënë guna'bë dí'dzëll lu Jesús:

—Dadë, ¿blac mënë gac salvar, du'psë u zihani mënë?

Guni'i më lull:

24 —Gulë guni'i ldu'u të parë tsuté të puertë nade'e, purquë guëdchini tiempë zihani mënë gac shtu'u tsuté rall puertë ni perë gúnedi'i rall gan. 25 Gaquin ziquë nashtënë hiu'u. Në'au puertë shtë hiu'u. Lë'ë të zuga'a të fuërë. Rsëdchi të puertë ni nu guëni'i të: “Dadë, bësha'lë puertë, guëdchini na'a”. Perë lë'ë nguiu ni guëni'i lu të: “Adë runguë bë'adia'a chu na të”. 26 Iurní lë'ë të guëzublú guëni'i të: “Gudaunú na'a lë'ël; bii'nú na'a lë'ël. Bëlua'al lë'ë na'a ladi guë'dchi shtë na'a.” 27 Iurní nguiu ni guëquëbill lu të: “Hia gunia'a lu të, rdé'edia'a cuendë chu na të, lë'ë të mënë naquëhunë maldá. Gulë guabsú lua.” 28 Rnia'a lu të lugar ni gu'në të; gau lai' të purquë guëbi'a të lu grë ra nabiadi'dzë shti'dzë Dios guahietë lu gube'e perë lë'ë të adë tsutédi'i të. Guëa'në të fuërë. 29 Guëdchini mënë nezë guia'a. Guëdchini mënë nezë guetë. Guëdchini mënë nezë nortë nu nezë sur. Guëzubë rall; gau rall lu gube'e catë rnibë'a Dios. 30 Guná, bældá mënë nalasáquëdi'i lu guë'dchiliu iurne', lasac rall lu Dios iurní; nu bældá mënë naná më ru'bë ne', adë gáquëdi'i rall më ru'bë iurní.

*Bì'ni Jesús guëc Jerusalén
(Mt. 23.37-39)*

31 Mizmë dzë naguni'i Jesús di'dzë rë', bëdchini bældá fariseo lu Jesús. Guni'i rall lu më:

—Bëru'u de ndë'e purquë Herodes rac shtu'u quínill lë'ël.

³² Jesús guni'i lu rall:

—Herodes nasini guëquëll parë guësiguëll. Gulë guagni'i lull: “Nedzë nu glli riagla'guë gunëaca ra narac llu'u. Guëgúa mëdzabë la'ni ldu'u mënë. Perë tëchi glli guëzublulia shchi'nia.” ³³ Napë quë tsagla'ga shneza nedzë, glli, nu tëchi glli purquë nádi'in posiblë tubi naruadi'dzë shti'dzë Dios gáti' stubi guë'dchi; sulamëntë Jerusalén gáti'.

³⁴ Mënë shtë Jerusalén, rnia'a lu të, rguini të ra nabiadi'dzë shti'dzë Dios, guti rai'. Bëdë'ë guë'ë të ra narni'i shti'dzë Dios lu të. Zihani vultë guc shtua'a niatëahia lë'ë të ziquë tubi guidi rguëdchi ra guidi me'dë, perë nëdi'i të guëdchini të lua. ³⁵ Rnia'a lu të, më Jerusalén, guëa'në të ziquë tubi hiu'u dachi. Gúnëdi'i Dios compa'ni lë'ë të. Nu adë guënádi'i të lua hashtë dzë naguëni'i të: “Benditë na el quë nabëshe'ldë Dadë Dios lu guë'dchiliu. Bë'në lda'i' më lë'i'.” Zni guëni'i të.

14

Bënëac Jesús tubi nguiu nagadzë gui'i

¹ Guzac tubi dzë descansë, guataunú më lidchi jëfë shtë ra fariseo. Los de más fariseo quëgl'da'chi rall lë'ë më. ² Guëlladchi më nanú tubi nguiu narac llu'u nagadzë gui'i. ³ Jesús guna'bë di'dzë lu ra fariseo nu lu ra mësë shtë lëy:

—¿Pë rni'i të? ¿Gu runë providë lëy shtë Dios gunëáca'a ra narac llu'u dzë narzi'i ldu'u mënë?

⁴ Perë lë'ë rall adë bëquébidi'i rall. Iurní Jesús bia'a lë'ë nguiu tubi ladë; bënëac më lë'ëll. Guni'i më tsall con bien. ⁵ Lueguë guni'i më lu ra fariseo:

—Grë të si talë guëlaguë tubi ngunë u tubi burrë la'ni guërzú dzë descansë, lueguë tsaldú të ma. Ni tubi të adë guëbézëdi'i hashtë stubi dzë parë guëgú të ma.

⁶ Gúquëdi'i rall nihunë rall contëstë lu Jesús.

Ra invitatë lu sa'a

⁷ Guná Jesús lla na ra mënë invitatë lidchi fariseo, gudili rall mejurë lugar lu mellë iurë gudáu rall. Guni'i më tubi comparaciuni lu rall:

⁸ —Iurë runë mënë invitar lë'ël lu sa'a, adë rzúbëdi'il lugar mejurë purquë si talë nanul lugar za'quë nu guëdchini stubi më más lasac quë lë'ël, ⁹ lë'ë më nabë'në invitar guërupë të, guëní'ill lul: “Bë'në favurë guasuldí; subë nguiu rë' ndë'ë catë zúbël”. PUES tsasúbël stubi lugar trasë perë blac rtu lul iurní. ¹⁰ Perë guná, si talë tsal lidchi mënë, guzúbël lugar humildë, iurní lë'ë nguiu nabë'në invitar lë'ël, guënnall catë zúbël. Guëní'ill lul iurní: “Dadë, bë'në favurë guzubë lugar za'quë cula'ni ra më nalasac”. Zni nápël hunurë lu ra mënë nazubënú lu mellë. ¹¹ El quë narunë parë gáquëll më ru'bë, guëläguëll con shtu, perë el quë nadë rúnëdi'i parë gáquëll më ru'bë, Dios gunë honrar lë'ëll.

¹² Iurní guni'i Jesús lu nabë'në invitar lë'ë më gau më lídchill:

—Iurë quëhúnël invitar ra mënë të gau rall, guërudë dzë u gue'lë, adë rná'bëdi'il amigu shtënë, nilë shfamíil, nilë ra bëchil. Adë rná'bëdi'il vëcini ricu shtënë purquë lë'ë rall

despuësë gunë rall lo mizme con lë'ël, gaul lu mellë shtënë rall; ¹³ sino quë iurë quëhúnël invitar ra mënë lídchil, guna'bë ra prubi. Guna'bë ra mancu, ra cujë, ra ciegu të gau rall lídchil. ¹⁴ Bë nápëdi'i rall të parë guëabrí quilli rall lë'ël. Guëquitë ldú'ul iurní; nu Dios quilli lë'ël dzë natsashtë ra shmënë më ladi ra tēgulë.

Comparaciuni shtë cënë ru'bë

¹⁵ Tubi nazubënú Jesús lu mellë, iurë bínill di'dzë rë', guní'ill:

—Dichusë grë ra natsutë gube'e catë Dios na Rëy, të súbëll lu mellë, gaul.

¹⁶ Jesús guni'i lu nguiu ni:

—Tubi nguiu bë'në preparar guëdë'ëll tubi cumidë za'quë. Guná'bëll zihani mënë guëdchini të gau rall. ¹⁷ Bëga'a iurë hia listë na grë cusë. Iurní bëshë'ldë nguiu ni tubi muzë naguagni'i lu ra invitadë: “Gulë gude'e lueguë. Hia nadchi'bë cumidë lu mellë gau të.” ¹⁸ Perë grë ra invitadë tubi por tubi bë'në rall dispensar. Primëre nguiu guni'i: “Bë'në dispensar na. Guzía tubi ldë guiu'u, napë quë tsagnahia luhin.” ¹⁹ Stubi guni'i: “Guzía ga'i nezë ngunë. Mëre iurne' gac prëbë ma nia zunë ma dchi'ni. Bë'në dispensar na.” ²⁰ Stubi guni'i: “Tampa bëtsë'ahia. ¿Llallë tsahia iurne'?” ²¹ Bëabrí muzë lidchi lamë ni. Guní'ill lúhi' grë lo quë guni'i ra invitadë. Bëldë lamë ni. Guní'ill lu muzë: “Gua lueguë nasesë lu nezë hashtë ra nezë bi'chi shtë guë'dchi. Guaglli'i ra prubi, ra mancu, ra cujë, nu ra ciegu; gau rall.” ²² Gudëdë stu'pë tiempë bëabrí muzë. Guni'i muzë lu lamë: “Dadë, hia bëna lo quë naguní'il perë todavía nanú lugar

lu mellë”. ²³ Lë'ë lamë guní'ill: “Gua stubi; bënë ruëguë lu mënë nazuga'a nezë lachi nu ra nananú caminë reali parë gue'dë guëzë rall lidcha. Gac zihani mënë hashtë tsúdi'i lugar lu mellë. ²⁴ Ni tubi naguna'ba primëre gáudi'i rall cumidë za'quë nabëna preparar.”

El quë narac shtu'u gáquëll shmënë Jesús

²⁵ Zihani mënë guanaldë rall tëchi më. Bëdchigrë më; guná më tëchi më nu guni'i më lu rall:

²⁶ —El quë narac shtu'u gáquëll shmëna, napë quë gac shtú'ull na más quë shtádëll, más quë shní'all, más quë tsé'lëll, nu shínill, nu ra bëchill, nu zánëll. Napë quë rac shtú'ull na más quë prupi vidë shtënëll. Si talë rúnëdi'ill ni, nídi'i mudë gáquëll shmëna. ²⁷ Cualquier narac shtu'u gáquëll shmëna, napë quë gúnëll renunci prupi deseo shtënëll nu gáquëll dispuestë gátill por na. ²⁸ Cadë tubi de lë'ë tē si talë rac shtú'ul guëzá'al tubi hiu'u ru'bë, primëre guëna'bë dí'dzël blac dumí runë costar parë tsalú dchi'ni. Iurní guëlábël dumí nanápël; gac bë'al si talë nanú sufsientë dumí. ²⁹ Si talë adë rúnëdi'il llgabë bien, despuësë de guntsá'ul cimientë shtë hiu'u, nídi'i dumí tsalú hiu'u, grë ra mënë naguëná lu cimientë, tsagla'guë gunë rall burnë lë'ël. ³⁰ Guëni'i rall iurní: “Nguiu rë' guzublú guëzá'all hiu'u perë nápëdi'ill dumí parë tsalú dchi'ni”. ³¹ Gulë bëquë diaguë stubi comparaciuni. Tubi rëy con chi'i mili suldadë rac shtu'u tsatíldill con stubi rëy. Primëre quëhúnëll llgabë si talë gúnëll gan con fuersë nanápëll lu rëy nanapë galdë mili suldadë. ³² Si talë rdë'ëll cuendë adë gúnëll gan, mientras zitu na rëy con galdë mili

suldadë, guëshé'ldëll rsunë lu rëy parë gac en paz, parë tsalúdi'i tildi rall. ³³ Zni nahin con lè'ë të, el quë nadë rúnëdi'i renunci grë lo quë nanápëll, nídi'i mudë gáquëll shmëna.

Zedë nanápëdi'i sabor

(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴ 'Nabënë na zedë perë si guëniti zedë sabor, ¿lla gunë nguiu guëabré sabor shtë zedë? ³⁵ Adë rlluí'idi'in, nilë parë guëc gui'u'u ziquë bonë, ni parë stubi cusë. Guëru'ldë mënë zedë ni lu nezë. Si talë rac shtú'ul tsasël, gulë bëquë diaguë bien shti'dza.

15

Comparaciuni shtë lli'li naguniti

(Mt. 18.10-14)

¹ Zihani mënë mal ziquë ra narunë cubrë impuestë nu ra pecadurë, be'dë bi'guë rall lu më parë guëquë diaguë rall shti'dzë më. ² Ra fariseo con mësë narlua'a lëy, guni'i rall cuntrë Jesús. Guni'i rall:

—Jesús na amigu shtënë ra pecadurë. Ria Jesús lidchi rall të gaul.

³ Iurní Jesús guni'i comparaciuni rë' lu ra contrari shtë më:

⁴ —Si talë nápël tubi gahiu'a lli'li perë guénitil tubsë ma, rséá'nël los de más ra ma lachi parë tsatílil lè'ë ma naguniti hashtë guëdzélël lè'ë ma.

⁵ Iurë guëdzélël lè'ë ma, quëdchíbël ma iénil nu nalë rquitë ldú'ul. ⁶ Iurë nanul lídchil, guená'bël amigu nu vëcini shtënël nu guení'il lu rall: “Bë'në compaňi na tantë rquitë ldua'a purquë bëdzela lè'ë ma naguniti”. ⁷ Rnia'a lu të, na lëgrë lu gube'e

iurë tubi mënë nanapë duldë, guëabré ldú'ull con Dios, más lëgrë quë noventa y nueve mënë za'quë nanadë rquí'nidi'i guëabré ldu'u rall con Dios.

Comparaciuni shtë dumí naguniti

⁸ Gulë bëquë diaguë stubi comparaciuni. Tubi na'a nápëll chi'i munedë bédchichi nalasac. Si talë guëní'till tubsë munedë, çpë gúnëll? Rquëguí'ill llni lintërnë. Rldú'bëll guëdubi la'ni hiu'u. Rguí'lill bien hashtë guëdzélëll dumí. ⁹ Iurë bëdzélëll dumí, guëná'bëll vëcini nu amigu shtë'nëll; rní'ill: “Bë'në compaňi na purquë hia bëdzela munedë naguniti nu rquitë ldua'a”. ¹⁰ Manëre ni rquitë ldu'u ra ianglë iurë tubi mënë nanapë duldë, guëabré ldú'ull con Dios.

Tubi sultërë nabëni lu shtëdi'

¹¹ 'Guzac tubi nguiu napë chupë llgá'ni'. ¹² El quë namás nabi'chi guní'ill lu shtëdëll: “Dadë, rac shtua'a guëné'el herenci narunë tucarë cahia”. Iurní gudi'dzë shtadë ra sultërë herenci shtëhi'. Bëdë'e mënë ni entrë chupë llgá'ni'. ¹³ Gudëdë bëldá dzë, iurní lë'e ngulë'në menurë bëtuu'll herenci. Guná'zill nezë. Guall ladzë mënë zitu. Con dumí nanuá'all bë'nëll zihani duldë. ¹⁴ Hia bëga'a tiempë bëshí'nill dumí lu ra cusë mal. Iurní guna'zi tubi gubini lugar ni nu rldia'në nguiu ni. ¹⁵ Guagná'bëll dchi'ni lu nguiu naquërdë lugar ni. Shlámëll gunibë'a tsaguëpill guchi lachi, gau ma. ¹⁶ Bédchini galërdia'në ldú'ull; guc shtú'ull gaul cumidë shtë ra guchi perë ni tubi mënë bëdë'edi'i nagaull. ¹⁷ Iurní bë'a llnill. Guní'ill: “Zihani muzë napë shtada. Rau rall hashtë napë rall de subrë, perë na gatia tantë rldia'na. ¹⁸ Guëabré

lidchi shtada. Guënia'a lúhi': Dadë, bëna duldë lul; nahia pecadurë lu Dios. ¹⁹ Hia adë rúnëdi'i tucarë guëquërela ziquë shínil. Bë'në tratë na ziquë tubi muzë shtënël." ²⁰ Guna'zi nguiu ni nezë parë guëabrill lidchi shtádëll.

'Zitu nazé'dëll lídchill, guná shtádëll lull. Bëga'a ldu'u shtádëll lé'ëll. Bëdchini guëllu'në shtádëll lull. Bë'nëll recibir shínill con gustë. Gudédchill shínill. Bëtsagrau'll shínill. ²¹ Nguiu ni guni'i lu shtádëll: "Dadë, bëna duldë lul nu nahia pecadurë lu Dios. Hia adë rúnëdi'i tucarë guëquërela ziquë shínil." ²² Perë shtádëll guni'i lu ra muzë: "Nasesë guaglli'i shabë zá'quëll, lo más mejurë, gacu shinia. Guaglli'i tubi nigì parë guiá'all. Guaglli'i sabadu parë guëquëhin guëa'll. ²³ Gulë quini ngunë nandchú të guédáuha'a. ²⁴ Gac laní purquë rnia'a guti shinia perë bëabrí nabani shinia. Bëní'till perë hia bëdzéla'a lé'ëll." Lueguë guzublú laní.

²⁵ 'Guzac shini mayurë nanull lachi. Iurë bëabrill lídchill, bínill musicuë nu cagui'i ra mënë. ²⁶ Guná'bëll tubi muzë. Guna'bë dí'dzëll pë runë cuntienë laní. ²⁷ Guni'i muzë: "Bëchil bëabrill nabánill. Gunibë'a shtádëll guëdini na'a ngunë nandchú të guédáuha'a. Bë'në shtádëll recibir bëchil con gustë; nabánill." ²⁸ Iurní lè'ë llga'në mayurë bëdëll; néd'i'll tsutëll la'ni hiu'u. Bëru'u shtádëll; guna'bë shtádëll lé'ëll; bë'ni' ruëguë lull tsutëll la'ni hiu'u. ²⁹ Perë guni'i shini mayurë: "Blac tiempë bëna sirvë lul nu bëzu'bë diaga shtí'dzël perë nunquë bënë'edi'il pë cahia, ni siquierë tubsë chivë mitu'në parë gac laní con amigu shtëna. ³⁰ Perë iurne' bëabrí shini rë'ël;

běshí'nill shtumil. Guagnáldëll zihani na'a mal. Nu lě'ël gunibě'al gati ma nandchú, gau tē. Gac laní.”³¹ Iurní guni'i shtádëll: “Nal shinia. Nabaninual. Grē lo quē nanapa nashtēnēl.³² Perē runē tucarē laní; gáca'a nalēgrē purquē bēchil gútil perē bēabrill nabánill. Bēnítill perē iurne' bēdzéla'a lě'ëll stubi.”

16

Comparaciuni shtē muzē nabě'nēdi'i bien

¹ Guni'i Jesús lu ra shini gusē'dē mē:

—Guc tubi nguiu ricu nabēdē'ē dchi'ni gunē nguiu narac rgu' cuendē. Perē los de más muzē guagni'i rall lu ricu de quē lē'ē nguiu adē bē'nēdi'ill bien. Quēgnítill lo quē nanapē ricu.² Lē'ē ricu guna'bē nguiu ni. Guni'i ricu: “¿Pē na verdá narni'i ra muzē? Bē'nē intriegu cuendē dchi'ni nabē'nēl purquē hia adē gáquēl encargadē con shchi'nia.”³ Iurní lē'ē nguiu bē'nēll llgabē: “¿Pē guna iurne'? Hiadē nahia encargadē con shchi'ni lamē. Rúnēdia'a gan dchi'ni ru'bē nu rtu lua tsaldúa gu'nē.”⁴ Guna stubi cusē parē gapa amigu nangunē recibir na lidchi rall iurē nápēdia'a dchi'ni.”⁵ Iurní nguiu ni guná'bēll ra mēnē nanaze'bi dumí lu lamē. Tubi rall por tubi rall bēdchini rall. Guna'bē di'dzē nguiu lu primērē nabēdchini: “¿Blac nazé'bil lu lamē?”⁶ Bēquēbill: “Naze'bia tubi gahiu'a barrili sēiti”. Iurní guni'i nguiu: “Ndē'ē na guichi pagarē shtēnēl; bēche'zin nu bēntsa'u stubi narni'i nazé'bil cincuenta barrili sēiti”.⁷ Lu stubi mēnē guní'ill: “¿Blac nazé'bil lu lamē?” Bēquēbill: “Naze'bia tubi gahiu'a rmudi shtē trigu”. Iurní guni'i nguiu: “Ndē'ē

na guichi pagaré shténël; bëntsa'u stubi pagaré narni'i nazé'bil lë'së ochenta rmudi shtë trigu".
 8 Lë'ë lamë guni'i lu nguiu mal: "Nasini guëquël. Bë'nël segurë vidë shténël parë tiempë naze'dë." Ra mënë shtë guë'dchiliu quëhunë rall galënasini con ra sa' rall más quë ra mënë naná rialdí ldu'i shti'dzë Dios.

9 'Mënë runë rall gan dumí con zihani maldá, perë rnia'a lu të, gulë bë'në bien con dumí nanápël; ze'dë guëdchini dzë adë lasáquëdi'i dumí. Iurní gunë më recibir lë'ël lu gube'e catë nídi'i fin.

10 'El quë narunë cumplir con du'pë nanápëll, gúnëll cumplir si talë nápëll zihani cusë. El quë nadë rúnëdi'i bien con du'pë, también gúnëdi'ill bien con zihani cusë. 11 Si talë adë bë'nël bien con dumí naná mal, ¿chu guëne'e cá'al lo quë nanasac de verdá? 12 Si talë adë bë'nëdi'il bien con cusë nanádi'i shténël, ¿chu guëne'e lo quë narunë tucarë cá'al lu gube'e?

13 'Ni tubi mënë gáquëdi'i gúnëll sirvë chupë lamë. Rac shtú'ull tubsë lamë. Lu stubi lamë rúnëdi'ill cuendë. Rzu'bë diáguëll shti'dzë lamë, stubi lamë quëhúnëll desprëci. Nídi'i mudë gac shtú'ul Dios nu mizmë tiempë gac shtú'ul dumí.

14 Ra fariseo narac shtu'u dumí, bini rall grë naguni'i Jesús. Bë'në rall burnë lë'ë më. 15 Iurní guni'i Jesús lu rall:

—Lë'ë të runë të parë rlua'a të naza'quë lu ra mënë. Rni'i të lo quë naquëhunë të naza'quin, perë Dios rna lla na ldu'u të. Lo quë narac shtu'u mënë gapë rall lu guë'dchiliu, nahin cusë narná zá'quëdi'i Dios.

Shti'dzë Dios napë pudërë parë siempre

16 'Lo quë nabëquë'ë Moisés nu ra nabidi'dzë shti'dzë Dios la'ni Sagradas Escrituras, gunibë'a Dios gunë mënë cumplir hashtë tiempë shtë Juan Bautista. Perë iurne' na quëgnia'a diza'quë lu të, të parë tsutë mënë catë rnibë'a Dios. Perë ra mënë nariutë lugar ni runë rall zihani esfuersë por tsutë rall.

17 'Más sencigi tsalú guë'dchiliu nu gube'e quë tubi cusë mitu'në shtë lëy tsaluhin. Shti'dzë Dios adë tsalúdi'in.

Jesús bëlua'a lla na narlë tse'lë
(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

18 'Si talë guësa'në nguiu tsé'li' nu guëtsë'all con stubi na'a, quëhúnëll duldë adulteri. Nu si talë stubi nguiu ca'a lë'ë na'a ni, quëhúnë nguiu ni duldë adulteri.

Nguiu ricu nu Lázaro

19 'Guc tubi nguiu ricu. Nácull con lari za'quë nalasac zihani dumí. Grë dzë rau zá'quëll lu laní nananú lidchi ricu. 20 Tambiën gu' tubi prubi lë Lázaro. Rac llú'ull. Rátsull guëë'dzu. Guzúbëll rua' puertë shtë ricu. 21 Lázaro guc shtú'ull nihauull pedasë guetë nagulaguë guëa' mellë shtë ricu, tantë rldia'në Lázaro. Ra mbecu bëdchini; bëlde'e mbecu lu guëë'dzu ladi Lázaro. 22 Tubi dzë guti Lázaro. Bëdchini ra ianglë; bia'a rai' almë shtëhi' gube'e catë nanú Abraham. Nu lë'ë ricu guti. Bëga'chi ricu. 23 Ricu nanull lugar shtë cashtigu catë ria nanadë rialdídi'i ldu'i Dios. Gubi'a ricu lu Abraham zitu. Guná ricu lu Lázaro nananú cula'ni Abraham. 24 Fuertë guni'i ricu: "Dadë Abraham, bëga'a ldú'ul na. Bëshe'ldë Lázaro; gá'dzëll bëcuënë shtënéll të parë ldaguë tubi gotë nisë lu ldudza

tantë rbidchi ldua'a. Quëhuna sufrir la'ni be'lë rë'." ²⁵ Iurní guni'i Abraham lu ricu: "Lë'ël, ¿gu rëagná ldú'ul lla guc vidë shtënël? Zihani cusë nápël; nídi'i nicidá de Dios. Perë Lázaro, vidë shtëhi' guc prubi. Iurní rquitë ldú'ull mientras nanul lugar shtë cashtigu. ²⁶ Más de ni entrë lë'ë hia'a nanú tubi bërrancu. Nídi'i mudë guidë të ndë'ë. Nu nídi'i mudë guidë mënë nananú ndë'ë parë nga'li." ²⁷ Iurní guni'i ricu: "Si es quë ni, Dadë Abraham, bë'në tubi favurë. Bëshe'ldë lë'ë Lázaro lu ra bëcha. ²⁸ Napa ga'i bëcha naquëreldë lidchi shtada; guini rall shti'dzë Lázaro. Guadí'dzëll lu rai' lla na ra cusë të guídedi'i rall ndë'ë lugar shtë cashtigu." ²⁹ Perë Abraham guni'i lu ricu: "Lë'ë ra bëchil napë rall lo quë nabëquë'ë Moisés nu ra shmuzë Dios nabiadí'dzë shti'dzë më; guëquë diaguë rall shti'dzë rai'". ³⁰ Guni'i ricu: "Dadë, si talë tubi natsashtë ladi ra tëgulë, guëni'i' shti'dzë Dios lu rall, tsaldí ldu'u rall. Guëabrí ldu'u rall lu Dios iurní." ³¹ Guni'i Abraham lu ricu: "Aquëdi'i. Si talë runë nadzé'ëdi'i rall mudë nanabani rall iurë rini rall shti'dzë Moisés nu shti'dzë ra nabi-adi'dzë shti'dzë Dios, tampuquë tsaldídi'i ldu'u rall shti'dzë natsashtë ladi ra tëgulë."

17

*Gulë gupë lë'ë të al mizme lë'ë të gúnëdi'i të duldë
(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)*

¹ Jesús guni'i lu ra mënë narianaldë enseñansë shtëhi':

—Napë quë guëdchini tiempë guëquili mëdzabë lë'ë të parë gunë të duldë, perë prubi nguiu el quë naquëhunë parë gunë mënë duldë. ² El quë

narlua'a tubi më humildë mal nezë gúnëll duldë, mejurë galdë nguïu ni tubi guichi ru'bë iénill; tsagrú'ldëll lé'ëll la'ñi nisëdu'u. ³ Gulë gupë mizmë lé'ë të.

¹Si talë bëchil gúnëll cuntrë lé'ël, guni'i lull pë faltë nanápëll. Si talë guëabré ldú'ull nezë za'quë, bë'në perdunë lé'ëll. ⁴Si talë gúnëll mal cuntrë lé'ël gadchi vultë tubi dzë nu gadchi vultë guëabré guëní'll lull: “Hia adë gúnëdi'irua'a cuntrë lé'ël”, napë quë gúnëll perdunë lé'ëll.

Pudërë nanapë el quë narialdí ldu'i Dios

⁵Ra poshtë guni'i rai' lu Jesús:

—Bë'në compaňi lé'ë na'a të tsaldí ldu'u na'a lé'ël más.

⁶Guni'i Jesús:

—Si talë rialdí ldu'u të shti'dza sudu'pë, masiá du'pë ziquë tubi bë'dchi bi'chi, zac guëní'il lu hiaguë sicómoro nazubë ndë'ë: “Bí'eshi de ndë'ë nu bëcabní mizmë lé'ël la'ñi nisëdu'u”, si talë tsaldí ldú'ul Dios, lé'ë hiaguë guëzu'bë diaguin shti'dzël.

Comparaciuni shtë narunë sirvë

⁷Si talë napë të tubi muzë nabëabré lídchil; guaguënéll u guaguëpill ra ma lachi, iurë bëdchínill hiu'u adë guëní'idi'il lull: “Gudëdë gaul lueguë”.

⁸Aquëdi'i. Guëní'il lull: “Bë'në preparar nagauha nu guatibi guiá'al; bë'në sirvë lu mellë gauha nu gua'. Despuësë gaul; gul.” ⁹Si lé'ë muzë quëhúnëll lo quë narnibë'al, adë guëní'idi'il: “Dushquílli”.

¹⁰Zni lé'ë të, despuësë de bë'në të cumplir grë lo quë narnibë'a Dios gunë mënë, gulë guni'i: “Na na'a muzë nalasáquëdi'i. Bëdë'në na'a sulamëntë lo quë nabë'në tucarë guëdë'në na'a.”

Jesús bënëac chi'i narac llu'u galguidzë naru'dzë ládi'

¹¹ Guagla'guë zia'a Jesús nezë Jerusalén. Gudëdë më regiuni naná entrë Samaria nu Galilea. ¹² Iurë guagbi'guë më tubi guë'dchi, bëdza'guë'lú më chi'i mënë narac llu'u galguidzë ru'dzë ládi'. Zitu bëa'në rall. ¹³ Fuertë guni'i rall:

—Jesús, Mësë, bëga'a ldú'ul lë'ë na'a; bënëac lë'ë na'a.

¹⁴ Jesús guná lu rall nu guni'i më:

—Gulë tsagná lë'ë bëshuzi të guë'nall lu të.

Iurní nianá zia'a rall, mizmë iurní bëac rall.

¹⁵ Tubi de lë'ë rall iurë guná lla bëáquëll, bëabrill lu Jesús. Guni'ill fuertë, dushquilli Dios por favurë nabë'në më. ¹⁶ Bëzullíbill lu Jesús hashtë bédchini luquëll lu guiu'u. Bëd'ëll graci lu më. Nguiu ni na më Samaria. ¹⁷ Iurní guni'i Jesús:

—Chi'i nguui narac llu'u bënëaca. ¿Gua rall?

¹⁸ Túbsëll bëabrí, bëd'ëll graci lu Dios. Nall de stubi naciuni.

¹⁹ Iurní guni'i më lu nguui:

—Guasuldí. Guzia'a con bien. Bëáquëll purquë rialdí ldú'ul na.

Guë'dchiliu antsë guë'nibë'a Dios ziquë Rëy

(Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰ Ra fariseo guna'bë di'dzë rall lu Jesús, guc guëdchini tiempë naguë'nibë'a Dios ziquë Rëy. Jesús repi:

—Iurë guëdchini tiempë naguë'nibë'a Dios, adë guëdchínidi'in con sëñi naguë'ná të. ²¹ Adë guë'ní'idi'i mënë: “Ndë'ë rnibë'a më ziquë Rëy”, u “Ndë rnibë'a më”; purquë hia ne' rnibë'a më bëldá mënë naquërelde entrë lë'ë të.

22 Iurní guni'i Jesús lu ra shini gusë'dë më:

—Guëdchini tiempë lë'ë të gac shtu'u të guená të lua, nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu. Guëdchinia perë lëdë guenádi'i të lua lueguë. 23 Mënë guëni'i lu të: “Ndë'ë bëdchíni’”, u “Ndë bëdchíni’”. Adë tsagnádi'i të lë'ë rall. Adë rianáldëdi'i të tëchi rall, 24 purquë ziquë rdchini nguzi'u; rlua'a llni dizdë ladë ldi hashtë guia'a ladë rubësë, zni guëdchinia. Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu. 25 Antsë gac ra cusë ni, guna sufrir galguti. Ra mënë tiempë ne' guëquë guia'a rall na. 26 Ziquë bënë mënë shtë guë'dchiliu tiempë shtë Noé, zni gunë rall antsë guëdchinia stubi. 27 Gudáu rall. Bii' rall. Bëtsë'a rall. Guc laní shtë lliguë hashtë Noé guaté la'ni barcu ru'bë. Iurní bëdchini juici shtë nisë guëc rall. Grë mënë guti. 28 Zni guc también tiempë shtë Lot. Gudáu ra mënë. Bii' rall. Bëtuu' rall. Guzi'i rall. Bëcabní rall. Bëza'a rall lidchi rall. 29 Perë iurë Lot bëru'u ciudá Sodoma, gulaguë gui'i dzë ni. Gulaguë asufrë narie'qui dizdë gube'e nu grë mënë guti. 30 Ziquë bënë mënë tiempë shtë Lot, zni gunë rall iurë guëdchinia, nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu. Guená ra mënë lua.

31 'Dzë ni si talë tubi de lë'ë të nanú guëc hiu'u, adë tsutëdi'il la'ni hiu'u parë guá'al lo quë nanápël. Si talë tubi de lë'ë të nanú të lachi dzë ni, adë guëabrídi'il parë guá'al cusë nanápël. 32 Gulë bëagná ldu'u të pë guc tse'lë Lot. 33 El quë nanëdi'i guëne'e vidë shtënéll por na, segurë guënítil vidë shtënéll; perë el quë naguëniti vidë shtëni' por na, guëbánill parë siempërë.

34 'Dzë naguëdchinia, nanú chupë mënë lu camë.

Túbsëll guëna'bë Dios tsall gube'e. Stúbill guëa'në.
³⁵ Chupë na'a caniu'u juntë. Túbsëll guëna'bë më
 tsall gube'e. Stúbill guëa'në. ³⁶ Chupë nguiu nanú
 lachi. Túbsëll guëna'bë më tsall gube'e. Stúbill
 guëa'në.

³⁷ Iurë bini ra shini gusë'dë më di'dzë rë',
 guna'bë di'dzë rai':

—Dadë, ¿guc gac ra cusë ni?

Guni'i më tubi dichë:

—Iurë gac ra cusë ni, gac bë'a të seguramëntë,
 igual ziquë rac bë'a të rdëá ra bëchu catë naga'a
 naguti.

18

Comparaciuni shtë viudë nu juësi

¹ Jesús guni'i tubi comparaciuni parë gac bë'a
 shmënë më runë tucarë guadi'dzënú rall Dios
 guëdubi tiempë, de quë adë guëzalúdi'i rall pacënci
 parë guëna'bë rall lu Dios. ² Guni'i më:

—Guc tubi juësi naguquërelde guë'dchi. Adë
 gualdídi'i ldú'ull Dios nu adë bë'nëdi'ill rëspëti
 sa'll. ³ Mizmë guë'dchi guquërelde tubi viudë
 nanapë dishi'bi con stubi narunë cuntrë lë'ëll.
 Guagna'bë viudë lu juësi parë gac rëglë asuntë
 shtënell según lëy. Guni'i viudë: “Bë'në rëglë
 asuntë con contrari shtëna”. Zihani vuelte guagná
 viudë lë'ë juësi. ⁴ Nëdi'i juësi gúnëll rëglë asuntë
 ni, perë despuësë bë'në juësi llgabë: “Adë rialdídi'i
 ldua'a Dios nu nápëdia'a rëspëti parë mënë, ⁵ perë
 viudë rë' riagla'guë guëná'bëll lua. Guna rëglë
 asuntë shtënell të adë tsalúdi'i pacënci shtëna tantë
 rbézëdi'i ridëll lua.”

⁶ Iurní Jesús guni'i:

—Gulë bēdē'ē cuendē naguni'i juēsi mal. Mucho más gunē Dios. ⁷ Gunē mē juzguē ra contrari shtē mēnē narialdí ldu'i Dios. Gunē mē compaṇi ra nariagla'guē guēna'bē rall lu mē dzē la gue'lē. Adē gac ldē'ē mē parē gunē mē lo quē narna'bē rall lu mē. ⁸ Rnia'a lu tē, iurē rga'a iurē adē gac ldē'ē mē sino gunē mē jushtici. Perē guēna'bē di'dza lu tē, çiurē guēabrí nguiu nabēshe'ldē Dios lu guédchiliu, nia'a zēdzéli' ra narialdí ldu'i Dios iurní?

Comparaciuni shtē fariseo nu narunē cubrē impuestē

⁹ Guni'i Jesús stubi comparaciuni lu ra narunē llgabē nabēnē na rall perē bē'nē rall desprēci sa' rall. Guni'i mē:

¹⁰ —Chupē nguiu guagni'inú rall Dios iádu'u ru'bē. Túbill na mē fariseo; stúbill na el quē narunē cubrē impuestē. ¹¹ Lē'ē fariseo guasuldill; guní'ill la'ni ldú'ull di'dzē rē': “Dadē gullanē, dushquíllil, rdé'ēhia graci nádia'a ziquē na ra mēnē. Nádia'a ziquē ra nguba'nē. Nádia'a ziquē narni'i bishi. Nádia'a ziquē ra nanapē stubi na'a. Dushquíllil nádia'a ziquē nguiu ndē'ē narunē cubrē impuestē. ¹² Runa ayunē chupē vueltē la'ni llmalē. Rdē'a tubi por cadē chi'i ra cusē, grē lo quē narunē tucarē ca'a Dios.” ¹³ Perē lē'ē nguiu narunē cubrē impuestē zugá'all rua' puertē shtē iádu'u. Adē rbíadi'ill guía'a. Guní'ill: “Dadē, bēga'a ldú'ul na. Napa zihani duldē.” ¹⁴ Rnia'a lu tē, lē'ē pecadurē bēabrill lídchill limpi. Bēzunē Dios almē shtēnēll, lédēdi'i lē'ē fariseo. El quē narunē naru'bē,

gueláguëll con shtu perë el quë narunë narú'bëdi'i, gunë Dios honrar lé'ëll.

*Bë'në ldai' Jesús ra lguë'në
(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)*

¹⁵ Guanú mënë zihani lguë'në lu Jesús parë guëdchi'bë më guia'a më guëc rall. Perë shini gusë'dë më guná rai', gudildi rai' naganú lë'ë ra lguë'në lu Jesús. ¹⁶ Perë guni'i më; guna'bë më ra lguë'në:

—Gulë bëtë'ë sí, guidë ra lguë'në lua. Adë rcádi'i tē guidë ra lguë'në lua purquë cagnibë'a Dios lë'ë ra mënë naná ziquë ra lguë'në. ¹⁷ Guldía rnia'a lu tē; sulë el quë naganë recibir Dios ziquë Rëy tē guë nibë'a Dios lë'ëll cumë ziquë tubi lguë'në; rquitë ldu'u lguë'në rnibë'a Dios lë'ëll, sulë nguiu ni guëbánil lugar catë na më Rëy.

*Tubi më ru'bë ricu guni'i lu Jesús
(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)*

¹⁸ Tubi nguiu narnibë'a ladi guë'dchi, guna'bë dí'dzëll lu Jesús:

—Mësë za'quë, ¿pë rní'il guna parë gac salvara parë gapa vidë sin fin?

¹⁹ Guni'i Jesús lull:

—¿Pëzielú rní'il nahia naza'quë? Nanú tubsë naná naza'quë. Náhi' Dios. ²⁰ Bien nanël ra mandamientë: “Adë rquënúdi'il tse'lë mënë. Adë rguínidi'il sa'l. Adë cuánëdi'il pë shtë mënë. Adë rní'idi'il bishi. Bëzu'bë diaguë shti'dzë shtádël nu shní'al.”

²¹ Nguiu guni'i:

—Grë mandamientë ni bëna cumplir dizdë nabi'cha.

²² Bini Jesús di'dzë rë' nu guni'i më:

—Tubi cusë runë faltë. Bëtuu' grë cusë nanápël, bëdë'eïn ca'a ra prubi, iurní gápël tesurë lu gube'e. Nu gude'e naldë na të gáquël shmëna.

²³ Iurë lë'ë nguiu ni bini shti'dzë Jesús, bëá'nëll tristë purquë de verdá nall ricu. ²⁴ Guná Jesús lull; nalë bëdchini tristë la'ni ldu'u më. Guni'i më:

—Naganë tubi nanapë zihani dumí, gúnëll recibir Dios ziquë rëy. ²⁵ Más sencigi tsuté tubi ma camellë ichi iagullë quë tubi ricu tsutéll catë rnibë'a Dios.

²⁶ Ra mënë nabini di'dzë ni, guna'bë di'dzë:

—Si es quë ni, ¿chu gac salvar?

²⁷ Guni'i më:

—Adë gúnëdi'i nguiu gan gunë salvar mizmë lë'i' perë Dios napë pudërë gunë më grëtë' ra cusë.

²⁸ Iurní Pedro guni'i lu Jesús:

—Dadë, lë'ë na'a bësëa'në na'a grëtë' parë ze'dë naldë na'a lë'ël.

²⁹ Guni'i Jesús:

—Guldía, el quë nabësëa'në lídchi', shtádi', shní'ai' u bëchi', u tsé'li', u shíni' purquë rac shtú'ull guëribë'a Dios lë'ëll, ³⁰ gúnëll recibir zihani cusë más ne' la'ñi vidë shtëhi', nu guëquërdëll parë siempre tubi vidë sin fin con Dios.

Stubi vueltë guni'i Jesús gáti'

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ Guna'bë Jesús ra poshtë tubi ladë. Guni'i më lu rai':

—Iurne' guziá hia'a Jerusalén. Gac cumplir grë lo quë nabëquë'e ra nabiadi'dzë shti'dzë Dios de na, nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu. ³² Gunë

ra mënë intriegu na lu guia'a shtë mënë nanádi'i më israelitë. Gunë rall burnë; guëni'i guidzë rall na. Guëchi'bë shënë rall lua. ³³ Guëne'e rall galnë na, despuësë gatia. Perë dzë tsunë tsashtëa ladi ra tëgulë.

³⁴ Ra poshtë adë guasëdi'i rai' shti'dzë më, nacahin parë lë'ë rai'. Adë bédë'ëdi'i rai' cuendë pë runë cuntienë shti'dzë më.

*Bënëac Jesús tubi ciegu, më Jericó
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)*

³⁵ Guabi'guë rai' guë'dchi Jericó. Nanú tubi ciegu nazubë lu nezë. Cagná'bëll gu'në. ³⁶ Bini ciegu gudëdë zihani mënë. Guna'bë di'dzë ciegu pë quëhac. ³⁷ Guni'i mënë: “Jesús nazareno ziazúhi' nezë”. ³⁸ Iurní ciegu fuertë guni'i:

—Jesús, llëbní David, bëga'a ldú'ul na.

³⁹ Ra mënë nazia'a delantë, guni'i rall guëc ciegu parë guëac dchi ciegu perë másru'u guni'i ciegu. Fuertë guni'ill:

—Llëbní David, bëga'a ldú'ul na.

⁴⁰ Iurní Jesús guzudchí. Gunibë'a më tsaglli'i rai' lë'ë ciegu. Bëdchini ciegu lu më. Guni'i më lull:

⁴¹ —¿Pë rac shtú'ul guna?

Repi ciegu:

—Rac shtua'a, Dadë, guënë'el slua.

⁴² Guni'i më:

—Nia. Bëáquël purquë rialdí ldú'ul na.

⁴³ Mizmë iurní bëac ciegu. Guanáldëll lë'ë Jesús. Bédë'ëll graci lu Dios. Grë ra mënë guni'i rall llëru'bë na pudërë shtë Dios, purquë guná rall pë bë'në Jesús.

19

Jesús nu Zaqueo

¹ Iurní Jesús guatë guë'dchi Jericó. Mërë guëru'u më guë'dchi. ² Ladi guë'dchi ni guc tubi ricu lë Zaqueo. Nall jëfë narunë cubrë impuestë. ³ Guc shtu'u Zaqueo guënall lu Jesús perë gúnëdi'ill gan tantë zihani mënë gudëdë, nu nadupë shcuerpë Zaqueo. ⁴ Iurní Zaqueo bëllu'në delantë. Güë'pill ladi tubi hiaguë sicómoro parë guënall lu më. Hiaguë ni zubi cula'ni nezë catë ze'dë Jesús. ⁵ Bëdchini më lugar ni; guná më lu Zaqueo. Guni'i më lull:

—Zaqueo, bietë nasesë. Napë quë guéné'el pusadë lídchil, guëana.

⁶ Lueguë bietë Zaqueo nasesë. Nalë bëquitë ldú'ull. Bë'nëll recibir Jesús lídchill. ⁷ Guná mënë guanú Jesús Zaqueo. Guagla'guë guni'i rall cuntrë Jesús. Guni'i rall Jesús gua visitë lidchi tubi pecadurë. ⁸ Iurní guasuldí Zaqueo. Guni'ill lu Dadë Jesús:

—Dadë, guëru'dë nanapa guëdë'ëhia ca'a ra nabënapëdi'i. Nu si talë bëdchisúa dumí shtë mënë con bishi, guëabráa tapë vultë más dumí ca'a rall.

⁹ Guni'i Jesús:

—Nedzë nasalvárë. Salvaciuni bëdchini lídchil. Nu lë'ël guc Abraham shtadë guëlu. ¹⁰ Nahia nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu parë quilia el quë nabëni parë gac salvárëll.

Comparaciuni shtë muzë nabë'në recibir dumí

¹¹ Riagla'guë rini ra mënë shti'dzë Jesús. Hia mërë guëdchini rai' ciudá Jerusalén. Nu quëhunë

mënë llgabë runë faltë du'psë parë guë nibë'a Dios ziquë Rëy. ¹² Iurní guni'i më tubi comparaciuni:

—Guc tubi nguiu shini rëy; bërú'ull ládzëll. Ziá'all stubi naciuni parë gúnëll recibir pudërë ziquë rëy parë guë nibé'all. Despuësë guëabrill ládzëll. ¹³ Antsë bërú'ull ládzëll, guná'bëll chi'i muzë naná encargadë shchi'nill. Bëdžëll dumí lasac cadë tubi de lë'ë ra muzë. Guni'i shini rëy: “Gulë bë'në bien con dumí rë'. Gulë guzi'i; gulë bëtuu', hashtë guëabría.” Iurní guziá'all. ¹⁴ Perë ra mënë naquërdë ladzë nguiu ni bëldë rall; rac shtú'udi'i rall gáquëll rëy shtë rall. Bëshe'ldë rall rsunë narni'i: “Adë rac shtú'udi'i na'a gac nguiu rë' rëy shtë na'a”. ¹⁵ Perë nguiu ni bë'nëll recibir ziquë rëy shtë rall. Bëabrill ládzëll. Guná'bëll ra muzë nabëca'a dumí tē guená rëy bëldá bë'në rall gan guëc dumí. ¹⁶ Primërë muzë bëdchini nu guní'ill lu rëy: “Dadë, shtumil ndë'ë con chi'i vultë más shini dumí”. ¹⁷ Lë'ë rëy guni'i: “Bien bë'nëll con du'pë dumí. Iurní guënehia pudërë guë nibé'al chi'i guë'dchi. Muzë za'quë nal.” ¹⁸ Stubi muzë bëdchini guní'ill: “Dadë, shtumil ndë'ë con ga'i vultë más shini dumí”. ¹⁹ Guni'i rëy lull: “Guë nibé'al ga'i guë'dchi”. ²⁰ Stubi muzë bëdchini nu guní'ill: “Dadë, ndë'ë lë'ë shtumil. Bëquëtsa'uin tubi panitë. ²¹ Bëdzëba lë'ël. Nal nguiu nargá'adi'i ldu'u mënë. Rca'al lo quë nabëdchi'bëdi'il nu rca'al cusechë sin adë rcabnídi'il.” ²² Iurní guni'i rëy lull: “Nal mal. Con mizmë shti'dzël guna juzguë lë'ël. Guni'il nahia el quë nargá'adi'i ldu'u mënë nu rca'hia lo quë nabëdchi'bëdia'a nu rca'hia catë rcabnídia'a.

²³ ¿Pëzielú adë bësëá'nëdi'il shtumía lu bancu parë gapa shini dumí iurë bëdchinia?" ²⁴ Iurní guni'i rëy lu mënë nazuga'a nga'li: "Gulë bëdchisú dumí shtë nguiu nabëquë'ë dumí panitë. Nu bëdë'ëin ca'a nabë'në gan chi'i tantë dumí." ²⁵ Guni'i ra mënë: "Dadë, hia nápëll chi'i dumí". ²⁶ Lë'ë rëy guni'i: "Rnia'a lu të, el quë nanapë, gúnëll recibir más perë el quë nabënapëdi'i, guëdchisú lë'ë du'pë nanápëll. ²⁷ Perë lë'ë ra enemigu shtëna ra nanëdi'i guënbë'ahia lë'ë rall, gulë tsagli'i lë'ë rall ndë'ë. Gulë quini lë'ë rall lua."

*Jesús guatë ciudá Jerusalén; dchí'bi' tēchi burrë
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)*

²⁸ Despuësë de guni'i Jesús di'dzë rë', guagla'guë ziagdchini më parë Jerusalén. ²⁹ Bëdchini më guë'dchi Betfagé nu Betania nanaquë lu lumë catë nanú zihani hiaguë olivo. Bëshe'ldë më shini gusë'dë më; ³⁰ guni'i më lu rai':

—Gulë gua guë'dchi naná guëlladchi. Iurë guëdchini të, guëná të lu tubi burrë. Quëdú ma. Lë'ë burrë ni la'di chu quíbëdi'i tēchi ma. Gulë bësha'quë ma nu gude'enú ma ndë'ë. ³¹ Si talë guëna'bë di'dzë mënë pë gunë të burrë, gulë guni'i lull: "Lë'ë Dadë Jesús rqui'ni lë'ë ma".

³² Gua ra shini gusë'dë më. Bëdzëlë rai' burrë igual cumë zíquësë guni'i më lu rai'. ³³ Iurë bësha'quë rai' burrë, nashtënë burrë guna'bë dí'dzëll:

—¿Pëzielú bësha'quë të shpurra?

³⁴ Bëquebi rai':

—Purquë Dadë Jesús rqui'ni lë'ë ma.

³⁵ Guanú rai' burrè lu Jesús. Bèdchi'bè rai' shabè rai' tèchi ma parè quibè Jesús tèchi ma. ³⁶ Iurè lè'è burrè ziazú lu nezè, gudishi mènè shabè rall lu nezè catè ze'dè mè. ³⁷ Bèdchini ra mènè lumè shtë dani catè nezè rlaguetè. Grè ra narianaldè tèchi mè guzublú guèni'i rall llèru'bè na pudèrè shtë Dios. Bè'nè rall alabar lè'è mè por milagrè naguná rall. ³⁸ Guni'i rall:

—Bè'nè l dai' Dios lè'è Rëy ndè'è, el què naze'dè guèdchini por nombre shtë Dadè Dios. Llèru'bè na Dios nacabezè más guia'a lu gube'e; tsu paz lu gube'e.

³⁹ Iurní bèldá fariseo nananú ladi zihani mènè guni'i rall lu Jesús:

—Mèsè, guni'i lu ra shmènèl tè adè guèní'idi'i rall di'dzè rè'.

⁴⁰ Perè Jesús guni'i lu ra fariseo:

—Rnia'a lu tè, si talè ra mènè guèac dchi, ra guè'è rè' guèrushtiá; guèni'i rahin di'dzè rè'.

⁴¹ Iurè bèdchini mè guèlladchi Jerusalén, gubi'a mè lu ciudá. Bi'ni mè. ⁴² Guni'i mè:

—Mizmè lè'è tè mè Jerusalén, rac shtua'a lè'è tè niac bè'a tè nezè catè rbedchí ldu'u mieti con Dios, perè iurne' nacahi slu tè parè tsasé tè ra cusè ni. ⁴³ Guèdchini cusè durè guèc tè. Enemigu shtë tè guèzubè grè ladè shtë ciudá parè tildi rall. Guntsa'u rall tubi lu' alreduerè guèdubi guè'dchi, tsu guèrru cuntrè lè'è tè. ⁴⁴ Guècué rall grè hiu'u shtë tè. Quini rall lè'è tè hashtë nu shini tè gati rai'. Adè guèá'nèdi'i tubi guè'è quibè guèc sa' guè'è. Completamente tsaluhin; ziquè tubi hiu'u dachi guèa'nin purquè adè bèd'èdi'i tè cuendè iurè bè'nè mè favurè parè lè'è tè gac salvar tè.

*Bësëllu'në Jesús mënë nacagtuu' la'ni iádu'u ru'bë
(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)*

⁴⁵ Iurní Jesús guatë la'ni iádu'u ru'bë. Guzublú cagsëllú'ni' ra nacagtuu' la'ni iádu'u. ⁴⁶ Guni'i më lu rall:

—Sagradas Escrituras rni'i shti'dzë Dios: “Iádu'u shtëna na parë gunë mieti orar lu Dios, perë lë'ë të bë'në të cambi iádu'u ziquë cuevë shtë nguba'në”.

⁴⁷ Grë dzë bëlua'a Jesús la'ni iádu'u. Ra bëshuzi narnibë'a más con ra mësë shtë lëy con los de más më naru'bë shtë guè'dchi, gudili rall formë lla gati më. ⁴⁸ Perë bédzëledi'i rall mudë niana'zi rall lë'ë më purquë grë ra mënë con ánimo rac shtu'u rall rquë diaguë rall pë guni'i më.

20

*Jesús bëquebi pë derechë nápi' parë gúni' ra cusë
rë'*

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

¹ Tubi dzë nanú Jesús iádu'u ru'bë. Quëglua'a më ra mënë shti'dzë Dios lla mudë tsuté rall shnezë Dios të gac salvar rall. Iurní bédchini ra bëshuzi narnibë'a más con mësë shtë lëy con më gushë narunë juzguë; ² guni'i rall lu më:

—Guni'i lu na'a. ¿Pë derechë nápël parë guëluá'al ra mënë? ¿Chu bëne'e permisi rúnël grë cusë nabë'nël?

³ Guni'i Jesús lu rall:

—Nu na guëna'bë di'dza lu të. Rac shtua'a guëni'i të lua. ⁴ ¿Chu bédë'ë derechë lë'ë Juan Bautista parë guëchu'bë nísí'; Dios u mënë? ¿Chu bëshe'ldë lë'i'?

⁵ Iurní guzublú quëgni'i rall entrë de lë'ë rall. Guni'i rall lu sa' rall:

—¿Pë guëni'i hia'a lu Jesús? Si talë guëni'i hia'a Dios bëshe'ldë lë'ë Juan, iurní guëni'ill lu hia'a: “¿Pëzielú adë gualdídi'i ldu'u të shtí'dzi?” ⁶ Si talë guëni'i hia'a mënë bëshe'ldë lë'ë Juan, iurní guëne'e guë'ë mënë lë'ë hia'a, gátia'a purquë grë mënë rialdí ldu'u rall guni'i Juan shti'dzë Dios.

⁷ Por ni bëquebi rall lu Jesús de quë adë bédë'ëdi'i rall cuendë chu bëshe'ldë lë'ë Juan parë guëchu'bë nísi' ra mënë. ⁸ Iurní guni'i Jesús lu rall:

—Lë'ë të rquébidí'i të; nu na adë guëquébidia'a chu bëshe'ldë na; chu bëne'e permisi guna ra cusë.

Comparaciuni shtë muzë mal

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹ Guzublú guni'i më lu ra mënë comparaciuni rë':

—Guc tubi nguiu nabëcabní hiaguë uvë lachi. Despuësë bédë'ëll mëdi stubi mënë nu guziá'all zitu. Gudëdë tiempë. ¹⁰ Bëga'a iurë shtë cusechë, bëshë'ldëll tubi muzë; guëna'bë muzë partë narunë tucarë shlámëll. Perë ra mënë guna'zi rall lë'ë muzë. Bédë'ë rall galné. Bësëllu'në rall muzë sin adë bë bédë'ëdi'i rall. ¹¹ Iurní bëshe'ldë shlamë rall stubi muzë, tsaglli'i muzë cusechë. Perë ra mënë guni'i di'dzë dzabë lu muzë nu bédë'ë rall galné. Bësëllu'në rall muzë sin adë bë bédë'ëdi'i rall. ¹² Lamë ni bëshe'ldë stubi muzë perë ra mënë gudini rall lë'ë muzë. Gulú rall lë'ë muzë tantë bédë rall.

¹³ 'Iurní guni'i lamë shtë guiu'u: “¿Pë guna iurne'? Guëshe'lda shinia narac shtua'a. Iurë guëná ra mënë lúhi', tal vez gunë rall rëspëti

shinia.” ¹⁴ Perë iurë guná ra mënë narunë dchi'ni lu shini lamë, guni'i rall lu sa' rall: “Ndë'ë naguëca'a herenci. Cha dínia'a lë'ëll të iurní gáca'a nashtë guiu'u.” ¹⁵ Iurní gulú rall shini lamë lu guiu'u stubi ladë. Gudini rall lë'i'.

Iurní guni'i Jesús lu ra mënë:

—¿Pë gunë nashtë guiu'u con ra naquëhunë dchi'ni? ¹⁶ Mizmë lamë guëdchini parë quínill ra mënë mal, le'. Guëdë'ëll guiu'u ca'a stubi mënë.

Iurní bini ra mënë comparaciuni rë', guni'i rall lu Jesús:

—Ni lo quiera Dios gac zni.

¹⁷ Perë Jesús gubi'a lu rall, guni'i më:

—Gulë guni'i lua pë runë cuntienë nanaquë la'ni Sagradas Escrituras. Rni'in zndë'ë: Guë'ë nabëru'ldë ra albañil tubi ladë, guë'ë rë' gunë sirvë parë gac shquini shtë iádu'u ru'bë.

¹⁸ El quë narreldë guëc guë'ë rë', gac chupë ldëll, perë iurë ldaguë guë'ë ni guëc mënë, gáquëll ziquë pulvë.

Jesús guni'i: “Gulë quilli impuestë”

(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

¹⁹ Ra jëfë shtë bëshuzi con mësë shtë lëy rac shtu'u rall guëna'zi rall lë'ë Jesús lueguë. Guc bë'a rall guni'i më comparaciuni ni cuntrë lë'ë rall. Adë guná'zidi'i rall lë'ë më purquë bëdzëbë rall los de más mënë.

²⁰ Iurní bëshe'ldë rall mënë naguaglda'chi lë'ë Jesús. Rlua'a rall ziquë mënë za'quë. Rac shtu'u rall guësiguë rall lë'ë më niani'i më tubi cusë mal

parë gunë rall intriegu lë'ë më lu gubernë rumanë. ²¹ Por ni naguaglda'chi lë'ë Jesús, guna'bë di'dzë rall:

—Mësë, nanë na'a rluá'al nu rní'il purë verdá. Rluá'al igual lu mënë humildë nu lu mënë narnibë'a. Guldil, quëgluá'al lla tsuté mënë shnezë Dios. ²² Guni'i lu na'a, ¿pë na bien guédilli hia'a impuestë lu rëy rumanë u guédíllidi'i hia'a impuestë?

²³ Perë Jesús bédë'ë cuendë niasiguë rall lë'ë më. Guni'i':

²⁴ —Gulë bëlua'a tubi dumí. ¿Chu lu nu chu lë naquë lu dumí?

Bëquebi rall:

—Lu rëy César naquë lu dumí.

²⁵ Guni'i më iurní:

—Nia, por ni gulë bédë'ë ca'a rëy César lo quë nashtë César, nu gulë bédë'ë ca'a Dios lo quë nashtë Dios.

²⁶ Adë bë'në ra contrari shtë Jesús gan niani'i më cusë mal lu ra mënë. Bëdzëguë' ldu'u ra mënë ni; bëa'në dchi rall.

Jesús guni'i lla tsashtë ra tëgulë

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷ Iurní bëldá nguiu religiosë saduceos, guagná rall lë'ë Jesús. Ra saduceos rni'i adë tsashtëdi'i tëgulë ladi ra tëgulë. ²⁸ Perë guna'bë di'dzë rall lu Jesús:

—Mësë, bëquë'ë Moisés tiempë guahietë si tubi nguiu gati sin shíni', bëchi tëgulë napë quë guëtsé'all tse'lë tëgulë. Gapë rall shíni' parë adë tsalúdi'i shfamili tëgulë. ²⁹ Guc gadchi bëchi. Primëre nguiu bëtsé'all perë gútil sin ni tubi

shínill. ³⁰ Segundë bëchi tëgulë bëtsë'all con viudë perë gútil sin ni tubi shínill. ³¹ Tecërë bëchi tëgulë bëtsë'all tse'lë tëgulë. Nu gútil; pues hashtë shu'pë bëchi tëgulë bëtsë'a rall tse'lë tëgulë. Gúdi'i shini rai'. ³² Despuësë guti na'a ni. ³³ Guni'i lu na'a, iurë tsashtë tëgulë, ¿chu gac tse'lë na'a cumë gadchi nguiu guc tse'lë na'a ni?

³⁴ Iurní Jesús bëquebi:

—Iurne' lu gué'dchiliu ra nguiu, ra na'a, rtsë'a rall, ³⁵ perë grë ra naguëdë'ë Dios permisi tsuté rall stubi gué'dchiliu nu tsashtë rai' ladi ra tëgulë, adë guëtsé'adi'i rai'. Adë rnádi'i rai' guëtsë'a shini rai'. ³⁶ Nunquë gátidi'i rai'. Na rai' ziquë ra ianglë shtë gube'e. Na rai' shini Dios iurní, purquë guashtë rai' ladi ra tëgulë, guëbani rai' parë siempër. ³⁷ Perë si talë rna'bë di'dzë të tsashtë ra tëgulë ladi ra tëgulë, gulë bédë'ë cuendë lo quë Moisés bëquë'ë la'ni histori shtë hiaguë narëuldë. Bëquë'ë Moisés de quë Dadë Dios na Dios shtë Abraham, nu Isaac, nu Jacob; nu blac tiempë guti rai' parë tiempë dzë ni. ³⁸ Grë shmënë Dios nabani aunquë hia guti rai'. Napë rai' vidë sin fin.

³⁹ Iurní bëldá mësë shtë lëy guni'i rall:

—Mësë, bien bëquébil lu rall.

⁴⁰ Hia bëdzëbë rall guëna'bë di'dzë rall más lu Jesús.

Jesús guna'bë di'dzë lu ra mësë, chu na shtadë Cristo

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹ Jesús guni'i lu rall:

—¿Lallë rni'i mënë Cristo na shini David?
 42 purquë mizmë David guni'i la'ni librë nalë Salmos:

Dadë Dios guni'i lu Shtada narnibë'a:

Guzubë ladë ldi shtëna

43 hashtë guna gan lu enemigu shtënël të guëzu'bë diaguë rall shtí'dzël.

44 ¿Lla na posiblë gac Cristo shini David, cumë mizmë David rni'i Cristo na Dadë narnibë'a lë'i'?

Jesús gudíldi' mësë shtë lëy

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

45 Iurë grë mënë caquë diaguë rall shti'dzë Jesús, guni'i më lu ra shini gusë'dë më:

46 —Gulë gupë cuidadë ra mësë shtë lëy. Rëuu' ldu'u rall nacu rall lari duni. Rac shtu'u rall gunë mënë saludar lë'ë rall con zihani rëspëti lu nezë. Rdzelë rall guëzubë rall lugar mejurë la'ni iádu'u. Rac shtu'u rall lugar shtë rëspëti lu mellë. 47 Perë rdchisú rall lidchi viudë, pero parë guësiguë rall mënë, quëhunë rall oraciuni ru'bë. Rnia'a lu të gunë rall recibir más cashtigu dushë.

21

Tubi gu'në nabëdë'ë viudë prubi

(Mr. 12.41-44)

1 La'ni iádu'u guná Jesús ra ricu, bëtia'a rall dumí la'ni cajë shtë ofrendë. 2 Nu tubi viudë prubi guná më; bëtiá'all chupë centavë. 3 Guni'i më:

—Guldía, lë'ë viudë prubi bédë'ë más quë ra ricu.

4 Grë mënë bédë'ë nabë'në subrë perë na'a rë' bédë'ëll grë nanápëll, grë nasí'ill gaull.

Guni'i më cue iádu'u ru'bë
(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ Ruadi'dzë mënë lla na iádu'u ru'bë. Blac chulë na ra guë'e nu blac chulë na ra regalë nabëzëlaa'dchi ra mënë parë iádu'u. Iurní Jesús guni'i:

⁶—Guëdchini tiempë grë lo quë naquëgná të ne', cue. Ni tubi guë'e quibë guëc sádi'in.

Sëñi antsë tsalú guë'dchiliu
(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷Iurní guna'bë di'dzë rai' lu më:

—Mësë, ¿guc gac ra cusë narní'il lu na'a? ¿Pë sëñi nanú naguëlua'a guëlladchi na tiempë gac cumplir shti'dzël?

⁸Guni'i Jesús:

—Gulë gupë mizme lë'e të, adë guësiguëdi'i mënë lë'e të. Zihani mënë guëdchini ziquë shmëna. Guëni'i rall: “Nahia Cristo”; u guëni'i rall: “Hia bëga'a iurë guë nibë'a Dios ziquë Rëy”. Perë rnia'a lu të, adë tsanaldëdi'i të tëchi shti'dzë rall. ⁹Iurë ruadi'dzë mënë nanú zihani guërru nu rdzatsu mënë cuntrë gubernë, adë rdzëbëdi'i të. Grë cusë ni napë quë gac cumplir perë runë faltë parë guë nibë'a Dios ziquë rëy.

¹⁰Guagla'guë guni'i më:

—Gac cumplir tubi naciuni tildi cuntrë stubi naciuni. Tubi gubernë tildi cuntrë stubi gubernë. ¹¹Guëllú nadushë iurní. Guëdchini gubini dushë nu galguidzë zihani lugar. Lu gube'e guëlua'a cusë nadzë'bë nu sëñi ru'bë guëlua'a.

¹²'Antsë gac cumplir ra cusë ni, gunë mënë cuntrë lë'e të. Guëna'zi rall lë'e të parë gunë rall juzguë lë'e të la'ni iádu'u shtë të. Guëldaguë rall lë'e të

lachigui'bë. Gunë rall demandë lë'ë të lu gubernë nu lu rëy purquë na të shmëna. ¹³ Zni gunë të gan guëni'i të lu ra gubernë diza'quë shtëna. ¹⁴ Adë ráquëdi'i ldu'u të; adë gúnëdi'i të llgabë pë guëni'i të iurní, ¹⁵ purquë na guënehia di'dzë parë guëni'i të lu gubernë. Guna compaňi lë'ë të hashtë enemigu shtë të guëac dchi lu të; nápëdi'i rall pë guëni'i rall cuntrë lë'ë të iurní. ¹⁶ Gunë mënë intriegu lë'ë të gati të, bældá të. Shtadë të gúnëll intriegu lë'ë të. Bëchi të, shfamili të nu ra amigu shtë të gunë rall intriegu lë'ë të, gati të. ¹⁷ Grë mënë guëldënú rall lë'ë të purquë na të shmëna; rialdí ldu'u të na. ¹⁸ Perë pë gáquëdi'i të; ni tubi guitsë guëc të tsalúdi'i. ¹⁹ Si talë gac të firmë lu shnezë Dios, gapë të vidë nadë rialúdi'i parë siempre.

²⁰ 'Iurë guená të lu suldadë grë ladë ciudá Jerusalén, hia mërë cue ciudá. ²¹ El quë nananú Judea dzë ni, guëllú'nëll parë lu dani. El quë nananú ciudá Jerusalén, guëru'u rall. El quë nananú lachi adë guëabrídi'ill guë'dchi, ²² purquë ra dzë rë' na shtë cashtigu. Grë lo quë naescritë la'ni Sagradas Escrituras gac cumplirin. ²³ Prubi ra na'a nanua'a shíni' u ra na'a narca'a me'dë dzë ni. Gunë mënë israelitë sufrir lu cashtigu shtë Dios. Cusë durë gac con mënë tiempë ne'. ²⁴ Bældá mënë gati rall lu guërru. Stubi tantë tsa rall guëdubi naciuni ziquë prësi; gunë rall dchi'ni shtë stubi mënë. Ra mënë zitu guënibë'a rall Jerusalén naná cue hashtë gac cumplir tiempë nabë'në Dios disponer. Jerusalén guëa'në ziquë hiu'u dachi.

Nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu guëabri'

*stubi**(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)*

²⁵ 'Dzë ni guëlua'a sëni lu gube'e con ngu-bidzë, mbelëgui'i, nu mbehu. Lu guë'dchiliu grë mënë shtë ra naciuni adë gáquëdi'i pë gunë rall nu adë rbedchí ldu'u rall por cusë nadzë'bë. Guini rall ruidë shtë nisëdu'u tantë rni'bi nisë. ²⁶ Iurní guëcahi mënë por tantë galërdzëbë nu gal-riá ldu'i por cashtigu naguëdchini. Ra fuersë shtë gube'e guëni'bi rahin shlugarin. ²⁷ Iurní guëná ra mënë lua, nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu. Guëdchinia la'ni shcahi. Guëdchininúa con zihani puderë nu llni. ²⁸ Iurë guëná të ra cusë guëzublú gac, gulë gubi'a lu gube'e; gulë tsaldí ldu'u të purquë hia mërë gunë më salvar lë'ë të.

²⁹ Guni'i më tubi comparaciuni:

—Gulë guná lu hiaguë higu u cualquier stubi hiaguë. ³⁰ Iurë lë'ë ndiaguë rënë rru'u, rdë'ë të cuendë hia mërë guëdchini tiempë na'i. ³¹ Zni iurë guëná të ra cusë mal guëdchini, gulë gac bë'a të hia mërë guëdchini tiempë naguëni'bë'a Dios.

³² 'Guldía rnia'a lu të, grëhin gac cumplir antsë gati ra mënë naquërelde tiempë ne'. ³³ Gube'e nu guë'dchiliu tsalú rahin perë shti'dza napë quë gac cumplir. Adë tsalúdi'i shti'dza.

³⁴ Gulë gubani guëdubi tiempë. Adë rdë'ë të lu-gar gapë të vici. Adë rzuu'dchidi'i të. Adë ráquëdi'i ldu'u të por nagáu të purquë si talë quëhúnël ra cusë ni, adë gac bë'adi'i të naquëhac. ³⁵ Ziquë rldaguë lasë mënë tubi ma, zni guëdchini ra cusë durë guëc ra mënë narëta' lu guë'dchiliu. ³⁶ Por ni, gulë cue nasini nu gulë guna'bë lu Dios guëdubi iurë të gunë më compaño lë'ë të, guëru'u të ladi ra

cusë dushë sin adë bë gáquëdi'i të. Gulë guëa'në nasini parë iurë guëdchinia, nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu; tsasuldí të lua.

³⁷ Jesús bëlua'a ra mënë la'ni iádu'u ru'bë rdzë perë gue'lë ria më lu dani shtë Olivos parë guëa'në më hashtë brëgue'lë. ³⁸ Grë mënë bédchini iádu'u tumpranë të guini rall shti'dzë më.

22

Ra contrari shtë Jesús gudili rall lla gati më

(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

¹ Hia mërë guëdchini laní Pascu, iurë rëagná ldu'u mënë tiempë nabë'në Dios librar ra israelitë de Egipto. Dzë ni adë gudáudi'i rall guetështildi nanapë levadurë. ² Ra jëfë shtë bëshuzi con ra mësë shtë lëy gudili rall mudë quini rall lë'ë Jesús naga'chi purquë bëdzëbë rall mënë.

³ Iurní Satanás guatë la'ni ldu'u Judas Iscariote, tubi poshtë shtë më entrë chi'bë chupë ra poshtë. ⁴ Guagni'i Judas lu ra jëfë shtë ra bëshuzi con los de más më ru'bë shtë iádu'u. Guni'i Judas lla gúnëll intriegu lë'ë më guia'a rall. ⁵ Bëquitë ldu'u rall; bë'në rall prometer guëdë'ë rall dumí ca'a Judas. ⁶ Bëa'në Judas de acuerdë nu gudílill mudë parë gúnëll intriegu lë'ë Jesús naga'chi iurë nídi'i mënë.

La Santa Cena

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷ Iurní bédchini dzë shtë laní, gudáu ra mënë guetështildi sin levadurë. Mizmë dzë bë'në tucarë quini rall tubi lli'li shtë Pascu. ⁸ Iurní bëshë'ldë Jesús lë'ë Pedro nu Juan; guni'i më lu rai':

—Guaguë'në preparar shtse shtë Pascu, guëdáuha'a.

⁹ Guna'bë di'dzë rai':

—¿Ca lu rac shtú'ul guëdë'në na'a preparar shtse shtë laní?

¹⁰ Jesús guni'i lu rai':

—Gulë gua guë'dchi. Iurë guëdchini të rua' guë'dchi, guëdza'guë'lú të tubi nguiu nanua'a tubi rëe' nisë. Gulë guanaldë lë'ëll. Gulë tsuté catë tsutéll. ¹¹ Gulë guni'i lu nashtënë hiu'u: “Lë'ë mësë cagna'bë di'dzë lul; ¿ca na cuartë catë gáuhi' shtse shtë laní con poshtë shtëhi'?” ¹² Iurní guëlua'a nashtë hiu'u tubi cuartë ru'bë segundë pisë. Ar-regladë nahin. Gulë bë'në preparar ndë pë cusë guëdáuha'a.

¹³ Gua Pedro nu Juan. Bëdzëlë rai' grë cusë ziquë guni'i më. Bë'në rai' preparar shtse shtë laní, gau rai'.

¹⁴ Bëga'a iurë shtë shtse, Jesús guzubënúhi' lë'ë ra poshtë lu mellë. ¹⁵ Guni'i më lu rai':

—Con guëdubinú ldua'a rac shtua'a guëdáuha shtse shtë Pascu con lë'ë të antsë gatia, ¹⁶ purquë adë gáudia'a shtse shtë Pascu stubi hashtë gac cumplir grë lo quë narunë cuntienë shtse Pascu; gac cumplirin iurë guë'nibë'a Dios ziquë Rëy.

¹⁷ Iurní guna'zi më tubi vasë shtë vini. Bëdë'ë më graci lu Dios nu guni'i më:

—Gulë gudi'dzë nu gulë bii' vini rë'. ¹⁸ Adë gua' vini stubi vueltë hashtë iurë guë'nibë'a Dios ziquë Rëy.

¹⁹ Iurní guna'zi më guetështildi. Bëdë'ëi' graci lu Dios nu gudi'dzë mëhin cua'a ra poshtë. Guni'i më:

—Ndë'ë lë'ë shcuërpa naguna intriegu lu galguti parë gac salvar të. Gulë gau, nu gulë bësëagná ldu'u të galguti shtëna.

²⁰ Iurë gualú shtse, guna'zi më vasë shtë vini; bédë'ë më graci, bédë'ë më vasë ni guia'a ra poshtë nu guni'i më:

—Ndë'ë na těstë cubi entrë lë'ë të nu Dios. Guëru'u shrëna parë lasac těstë ni.

²¹ 'Perë guná, lë'ë nguiu nagunë intriegu na, zubënull na lu mellë. ²² Nguiu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu napë quë ziá'ai' nezë narunë tucarë según voluntá shtë Dios, perë prubi nguiu nagunë intriegu na lu galguti.

²³ Iurní ra poshtë guna'bë di'dzë lu sa' rai', chull gunë intriegu lë'ë Jesús.

Gudildi di'dzë ra poshtë chu na más më ru'bë

²⁴ Ra poshtë gudildi di'dzë chu na más më ru'bë entrë lë'ë rai'. ²⁵ Guni'i Jesús lu rai':

—Ra rëy shtë naciuni nalë nadushë rnibë'a rall, nu rac shtu'u rall guëni'i mënë de quë na rall më za'quë. ²⁶ Perë entrë lë'ë të adë nazá'quëdi'i quëhunë të llgabë zni. El quë na más më ru'bë entrë lë'ë të, napë quë gáquëll ziquë na más nalasáquëdi'i. El quë narnibë'a entrë lë'ë të, gáqui' ziquë el quë narunë sirvë lu sa'll. ²⁷ ¿Chu na más më naru'bë, el quë nazubë lu mellë gaull primërë, u el quë narunë sirvë lu mellë? El quë nazubë lu mellë, le'; perë na, nahia ziquë mënë narunë sirvë entrë lë'ë të.

²⁸ 'Lë'ë të rianú të na. Adë bësëá'nëdi'i të na sino bë'në të sufrir con na. ²⁹ Ziquë Shtada bëne'e pudërë guëribë'ahia ziquë Rëy, zni rné'ehia

pudërë ca'a të, guë nibë'a të con pudërë. ³⁰ Guëzübë të lu trunë catë rnibë'ahia parë gunë të juzguë guëzá chi'bë chupë grupë shtë naciuni Israel.

*Jesús guni'i lu Pedro gunë Pedro negar lë'ë më
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)*

³¹ Nu guni'i Jesús lu Pedro:

—Moni, Moni, Satanás guna'bë permisi lu Dios, gúnëll prëbë lë'ël të ldáguël lu duldë; gaquin ziquë rgu rnërë mënë llu'bë. ³² Perë bëna ruëguë lu Dios por lë'ël parë adë gúnëdi'i faltë fe parë tsaldí ldú'ul Dios. Rnia'a lul, despuësë ra prëbë, iurë guëabrí ldú'ul con Dios, bë'në compaño ra narialdí ldu'i diza'quë parë gac rall firmë lu shnezë Dios.

³³ Simón Pedro guni'i lu Jesús:

—Dadë, adë guësëá'nëdia'a lë'ël. Guna compaño lë'ël hashtë lachigui'bë nu nilë hashtë gatia con lë'ël.

³⁴ Guni'i Jesús iurní:

—Bedë, antsë guëllidchí gay, gúnël negar na tsunë vultë. Guëní'il lu ra mënë adë guënedi'il na.

Mërë guëdchini dzë shtë sufrimientë

³⁵ Iurní Jesús guna'bë dí'dzi' lu poshtë:

—Iurë bëshe'lda lë'ë të parë guëni'i të diza'quë lu ra mënë, adë nuá'adi'i të bulsë. Adë nuá'adi'i të bëdu dumí, adë nuá'adi'i të sabadu. ¿Pë bë'në faltë lë'ë të iurní?

Bëquebi rai':

—Ni tubi cusë bë'nëdi'i faltë.

³⁶ Iurní guni'i më:

—Pues iurne' el quë nanapë bulsë, gua'ain. El quë nanapë bëdu dumí, guá'all dumí. El quë nadë nápëdi'i spadë, guëtuu'll manguë të sí'll tubi

spadë. ³⁷ Rnia'a lu të, rqui'ni gac cumplir di'dzë rë' lo quë naná escritë la'ni Sagradas Escrituras: “Bë'në mënë tratë lë'i' cumë ziquë narguini mënë”. Vidë shtëna mërë tsaluhin. Runë faltë du'pë parë gac cumplir grë naná escritë de na.

³⁸ Iurní guni'i rai':

—Dadë, ndë'ë napë na'a chupë spadë.

Guni'i më:

—Hia na'.

Jesús gua Getsemani të guëni'inúhi' Dios
(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹ Iurní guzia'a më. Gua më lu dani shtë Olivos ziquë bë'në më grë ra gue'lë. Ra shini gusë'dë më guanaldë rai' lë'ë më. ⁴⁰ Bëdchini rai' lu dani. Guni'i më lu rai':

—Gulë guna'bë lu Dios të gunë më compañi lë'ë të parë ldáguëdi'i të lu duldë.

⁴¹ Iurní gua më lë'ësë më tubi distanci ziquë narlda'a nguïu tubi guë'ë. Bëzullibi më. Iurní biadi'dzënú më Dios, Shtadë më. ⁴² Guni'i më:

—Dadë, bëlá lë'ë na lu sufrimientë rë' si talë na voluntá shtënel, perë bë'në lo quë narac shtú'ul lédëdi'i lo quë narac shtua'a.

⁴³ Iurní bëdchini tubi ianglë shtë gube'e. Bëdë'ë ianglë fuersë parë lë'ë më. ⁴⁴ Más fuertë bë'në më sufrir, se entiendo, sufrimientë ldu'u më. Guni'inú më Dios con más di'dzë. Rdzu nisë lúhi' ziquë gotë ru'bë shtë rënë narlaguë lu guïu'u.

⁴⁵ Iurní gualú biadi'dzënú më Dios, bëabré më catë nanú ra poshtë. Bëdzelë më lë'ë rai' naga'si rai', tantë bëdzaquë rai' purquë nalé riá ldu'u rai'.

⁴⁶ Guni'i më lu rai':

—¿Pëzielú naga'si të? Gulë guashtë nga'li. Gulë guna'bë lu Dios të gunë më compaňi lë'ë të parë ldáguëdi'i të lu duldë.

Guna'zi ra mënë Jesús ziquë prësi
(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Nianá cagni'i më, bëdchini zihani mënë. Judas, tubi poshtë shtë më, nall cabësë shtë ra mënë. Guabi'guë Judas lu Jesús parë guëtsagraua'll lë'ë më.

⁴⁸ Guni'i më lu Judas:

—Judë, ¿pë con tubi dchidu gúnël intriegu na? nguïu nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu.

⁴⁹ Ra mënë nanaldë Jesús guná rai' pë quëhac. Guna'bë di'dzë rai' lu më:

—Dadë, ¿zëdildi na'a con spadë nadia'a na'a?

⁵⁰ Tubi de lë'ë rai' gulull spadë. Bëchúguëll diaguë ldi shtë muzë. Muzë ni bënë sivrë lu narnibë'a más entrë grë ra bëshuzi. ⁵¹ Guni'i Jesús:

—Hia na'. Adë tildidi'i të.

Iurní Jesús bëga'ldë diaguë muzë. Bënëac më lë'ëll. ⁵² Iurní guní'i' lu ra jëfë shtë bëshuzi con mënë naquëhapë iádu'u ru'bë; guni'i më lu më gushë nabëdchini të guëna'zi rall lë'ë më:

—¿Pëzielú bëdchini të con spadë nu hiaguë parë ze'dë guëlli'i të na cumë ziquë nguba'në? ⁵³ Dzë con dzë zugá'ahia con lë'ë të iádu'u ru'bë perë adë guná'zidi'i të na iurní. Perë hia bëga'a iurë según voluntá shtë Dios; gunë të narac shtu'u të, nu bëga'a iurë parë gac cumplir grë lo quë narnibë'a lu nacahi, gúnëll cuntrë na.

Pedro bënë negar lë'ë Jesús
(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72;
Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Iurní ra mënë guna'zi lè'è Jesús prësi. Guanú rall lè'i' lidchi jëfë shtë ra bëshuzi. Perë guanaldë Pedro zitu. ⁵⁵ Ra mënë bëcue'e rall gui'i rualdëa' lidchi bëshuzi. Rac naldë iurní. Guzubë rall grë ladë gui'i nu Pedro guzubënúhi' lè'è rall. ⁵⁶ Iurní tubi criadë guná lu Pedro, guzúbi' guëlladchi rua' gui'i. Gubi'a na'a lu Pedro nu guní'ill:

—Nguiu rë' na shmënë Jesús.

⁵⁷ Perë Pedro bë'në negar, guní'i':

—Guënëdia'a nguIU ni'i.

⁵⁸ Gudëdë stu'pë tiempë, stubi mënë guná lu Pedro nu guní'ill:

—Nu lë'ël nal shmënë Jesús.

Perë Pedro guni'i':

—Aquëdi'i. Nádia'a shmënë Jesús.

⁵⁹ Tubi iurë gudëdë. Stubi mënë guní'iru'ull:

—Na verdá, nguIU rë' nall shmënë Jesús purquë nu nall më Galilea.

⁶⁰ Iurní guni'i Pedro:

—Lë'ël adë guënëdia'a pë quëadí'dzël.

Nianá quëadi'dzë Pedro, bëllidchí gay. ⁶¹ Iurní Jesús bëdchigrë lúhi'. Gubí'ai' lu Pedro. Bëagná ldu'u Pedro naguni'i më lull: “Antsë guëllidchí gay nedzë, guëní'il lu mënë tsunë vuelte adë guënëdi'il na”. ⁶² Iurní bëru'u Pedro rua' puertë shtë nezë, nalë bí'ni'.

Bë'në mënë burnë Jesús

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ Ra nguIU narna'zi Jesús guzublú bë'në rall burnë. Bëdë'ë rall galné lè'i'. ⁶⁴ Bësë'au rall lúhi' nu guni'i rall:

—¿Chu bëne'e galné lë'ël? Guni'i por pudërë shtë Dios, ¿chu lëa?

⁶⁵ Zihani cusë mal guni'i rall lu më. Guagla'guë bë'në rall burnë lë'ë më con di'dzë dzabë.

Jesús zuga'a lu Junta Suprema, gobiernë shtë bëshuzi

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Hia brëgue'lë bëtëá më gushë shtë naciuni Israel con ra jëfë shtë bëshuzi nu ra mësë shtë lëy. Grë rall gua'a rall lë'ë Jesús lu Junta Suprema, mënë narunë juzguë entrë lë'ë rall. Guni'i ra mënë ni lu Jesús:

⁶⁷ —Guni'i lu na'a si talë nal Cristo, el quë nagudili Dios parë guë nibë'ai'.

Guni'i Jesús lu rall:

—Si guënia'a lu të nahia Cristo, adë tsaldídi'i ldu'u të na. ⁶⁸ Si talë guëna'bë di'dza lu të, guëquëbidi'i të lu shti'dza. ⁶⁹ Dizdë ne' lë'ë nguui nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu, guëzúbí' ladë ldi shtë Dios pudërusë.

⁷⁰ Lueguë grë mënë guna'bë di'dzë rall:

—¿Pë lë'ël nal tubsë shini Dios?

Guni'i më lu rall:

—Guldía nahia tubsë shini Dios. Mizmë lë'ë të guni'i të di'dzë ni.

⁷¹ Iurní guni'i rall:

—Bini hia'a di'dzë naguní'ill. ¿Pë guëdë'na'a másru'u testigu?

23

Gua'a rall Jesús lu Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Iurní lueguë ra contrari shtë Jesús gua'a rall lè'ë më lu Pilato. ² Guzublú guëni'i rall; quëdchi'bë rall galquiá cuntrë Jesús:

—Bëdzëlë na'a nguiu rë'; rtsátsull ra mënë cuntrë gobiernë. Rní'll rúnëdi'i tucarë guëdilli na'a impuestë ca'a gobiernë rumanë. Nu rní'll mizmë lë'ëll na Cristo, tubi rëy nagudili Dios parë guëni'bë'ai'.

³ Iurní guna'bë di'dzë Pilato:

—¿Guldil nal Rëy shtë ra israelitë?

Jesús guni'i:

—Mizmë lë'ël guni'il di'dzë rë'.

⁴ Pilato guni'i lu ra jëfë shtë ra bëshuzi con grë ra mënë zihani:

—Bëdzëlëdia'a cusë mal nabë'në nguiu rë'.

⁵ Perë guni'iru'u rall más fuertë:

—Rtsátsull grë mënë shtë Judea con shtë'dzëll. Bëluá'all më Galilea primëre, iurní ndë'ë cagluá'all cuntrë gobiernë rumanë.

Gua'a rall Jesús lu Herodes

⁶ Iurë bini Pilato di'dzë rë', guna'bë dí'dzëll si na Jesús më Galilea. ⁷ Guni'i mënë quë sí, iurní bëshe'ldë Pilato lè'ë Jesús lu Herodes, gubernadurë shtë Galilea, gac rëglë asuntë ni. PUES Herodes nanú Jerusalén dzë ni. ⁸ Bëquitë ldu'u Herodes iurë gunall lu Jesús purquë dizdë más antsë guc shtu'u Herodes guënnall lu Jesús. Guni'i mënë pë bënë Jesús, nu Herodes guc shtë'ull guënnall tubi milagrë naquëhunë më. ⁹ Zihani cusë guna'bë di'dzë Herodes perë Jesús pë guni'idi'i. ¹⁰ Tambiën zuga'a ndë ra jëfë shtë bëshuzi nu ra mësë narlua'a lëy. Bëdchi'bë rall galquiá

con másru'u di'dzë. Gurushtiá rall cuntrë Jesús.
¹¹ Iurní Herodes con ra suldadë shténëll bë'në rall burnë lë'ë më. Cumë burnë bëgacu rall lë'ë më con lari za'quë. Despuësë bëshe'ldë Herodes lë'ë Jesús, guëabrí më lu Pilato. ¹² Dzë ni guc Herodes nu Pilato amigu purquë antsë na rall enemigu.

Bë'në rall condenar Jesús lu galguti
 (Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39—19.16)

¹³ Bëtëá Pilato ra jëfë shtë bëshuzi con ra më gushë shtë iádu'u con grë mënë. ¹⁴ Guni'i Pilato lu rall:

—Lë'ë të be'dënú të lë'ë nguiu rë'. Guni'i të rtsátsull ra mënë con bishi. Guna'bë di'dza lull delantë grë të perë bëdzélëdia'a cusë mal nabë'nëll ziquë rni'i të. Nápëdi'ill ni tubi delitë. ¹⁵ Nu Herodes bëdzélëdi'ill cusë mal purquë bëdchigrë Herodes lë'ëll ndë'ë. Adë bë'nëdi'ill ni tubi mal parë gátill. ¹⁶ Guë nibë'ahia tsanull galné, despuësë guëdë'a libertá lë'ëll.

¹⁷ Pilato napë custumbrë guëdë'ëll libertá tubi präsi cadë laní Pascu, el quë naguëna'bë mënë gapë libertá. ¹⁸ Perë guagla'guë guni'iru'u mënë ziquë tubsë bë; fuertë guni'i rall:

—Gati nguiu rë'. Bëdë'ë libertá parë Barrabás.

¹⁹ Pues Barrabás nanú lachigui'bë purquë gúquëll cabësë shtë ra mënë nabë'në cuntrë gobiernë rumanë. Nu gudínill mënë la'ni ciudá. ²⁰ Pilato guc shtú'ull guëdë'ëll libertá Jesús. Guni'i Pilato stubi lu mënë, ²¹ perë más fuertë guni'i rall:

—Gati nguiu rë' lu cruz. Gátill; gátill.

²² Stubi vueltë guni'i Pilato lu ra mënë:

—¿Pë mal bë'nëll? Gulë guni'i lua. Bëdzëlëdia'a cusë mal parë gátill. Guna cashtigu con galné lë'ëll, despuësë guëdë'a libertá lë'ëll.

²³ Perë más ruidë bë'në rall. Gurushtiá rall. Guna'bëru'u rall galguti parë lë'ë më. Guni'i rall fuertë hashtë bë'në rall gan. ²⁴ Pilato bëdë'ë ordë gac narac shtu'u rall; gati Jesús lu cruz. ²⁵ Bëdë'ë Pilato libertá Barrabás naná culpablë de galguti shtë mënë nu bë'nëll cuntrë gubiernë rumanë. Zni guna'bë ra mënë. Bë'në Pilato intriegu lë'ë Jesús guia'a ra contrari shtë më të gac narac shtu'u rall.

Bëquë'ë mënë lë'ë Jesús lu cruz

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶ Iurë bia'a rall lë'ë Jesús nezë parë gati më, gudëdë tubi nguiu lë Simón, më guë'dchi Cirene. Ze'dë guëzëll lachi. Ra suldadë guna'zi lë'ë Simón parë guá'all cruz nezë tëchi më.

²⁷ Zihani mënë con zihani na'a guanaldë rall lë'ë më. Bi'ni ra na'a tantë gubini ldu'u rall. Gurushtiá rall. ²⁸ Perë Jesús bëdchigrë lúhi', guná më lu rall; guni'i më:

—Lë'ë të na'a shtë Jerusalén, adë bí'nidi'i të por na, más bien gulë bi'ni por mizmë lë'ë të nu por shini të. ²⁹ Guëdchini tiempë guëni'i mënë: “Dichusë ra na'a nariúdi'i shíni'. Dichusë ra na'a nadë nua shínidi'i, nu adë rcá'adi'i me'dë.”

Nu guni'i më:

³⁰ —Dzë ni ra mënë guëzublú guëni'i rall lu dani: “Gulaguë guëc na'a”. Guëni'i rall lu lumë: “Bëca'chi lë'ë na'a”. ³¹ Si talë gunë mënë cuntrë na, nahia ziquë hiaguë nanabani; nápëdia'a duldë, gunë rall

másru'u cusë mal cuntrë lë'ë të, na të ziquë hiaguë bidchi, napë të zihani duldë.

³² También gua'a ra suldadë chupë nguba'në, gatinú rall Jesús. ³³ Iurní bédchini rall lugar nalé Calavera. Bë'në rall crucificar lë'ë më. Bë'në rall crucificar lë'ë chupë nguba'në, túbill ladë ldi më, stúbill ladë rubësë. ³⁴ Iurní guni'i Jesús:

—Dadë, bë'në perdunë lë'ë ra mënë. Adë ri-asëdi'i rall pë quëhunë rall.

Nu ra suldadë gudchitë rall guë'ë dado parë gudi'dzë rall shabë më. ³⁵ Ra mënë zuga'a; gubi'a rall lu më. Ra më gushë shtë iádu'u bë'në rall burnë. Guni'i rall:

—Bë'nëll salvar pecadurë. Iurne' guená hia'a nia'a zúnëll salvar mizmë lë'ëll si talë nall Cristo, el quë nagudili Dios.

³⁶ Ra suldadë bë'në rall burnë. Guabi'guë rall guëa' cruz. Bë'në rall ofrecërë vini hi' të gu më.

³⁷ Guni'i rall:

—Si talë rní'il nal Rëy shtë mënë Israel, bë'në salvar mizmë lë'ël.

³⁸ Nanú tubi letrërë naquë guëc cruz narni'i: “Ndë'ë na Rëy shtë më israelitë”.

³⁹ Tubi nguba'në nanaquë lu cruz, gurushtiall guëc më; guní'ill:

—Si talë rní'il nal Cristo, bë'në salvar mizmë lë'ël nu bë'në salvar lë'ë na'a.

⁴⁰ Perë stubi nguii mal guni'i guëc sa'll:

—¿Pë adë rdzëbëdi'il Dios? Bëne'e mënë ordë gátia'a ziquë lë'ë më rë'. ⁴¹ Pues lë'ë hia'a runë tucarë gátia'a por maldá nabëdë'na'a, perë nguii rë' adë bë'nëdi'i' mal parë quëhi ndë'ë.

⁴² Iurní guni'i nguba'në lu Jesús:

—Dadë Jesús, bësëagná ldu'ul na iurë gúnël recibir pudërë parë guëñibë'al.

⁴³ Jesús guni'i:

—Guldía na rnia'a lul, nedzë sënáldël na gube'e.

Guti Jesús

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

⁴⁴ Bëga'a rquë chi'bë chupë, iurní bëcahi guëdubi guë'dchiliu hashtë rquë tsunë guadze'.

⁴⁵ Nacahi ngubidzë nu lari cortinë la'ni iádu'u ru'bë gure'zin. Guc chupë ldëhin. ⁴⁶ Guni'i Jesús fuertë:

—Dadë, guna intriegu almë shtëna guiá'al.

Gualú di'dzë ni, iurní guti më.

⁴⁷ Iurë guná capitán shtë ra suldadë pë guc, guní'ill llëru'bë na pudërë shtë Dios. Bëquébill:

—Guldía, nguiu rë' nápëdi'ill culpë. Më za'quë nall.

⁴⁸ Grë mënë zihani nabëdëá lugar ni parë guená rall naquëac, gubi'a rall. Iurní bëabrí rall ciudá. Gulubé rall ldu'u rall tantë nadzë'bë guc.

⁴⁹ Ra amigu shtë Jesús con ra na'a nabë'në compaňi lë'ë Jesús dizdë tiempë nanú më Galilea, zuga'a rai' zitu. Gubi'a rai' grë lo quë naguzac.

Bëga'chi Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰ Gu' tubi nguiu lë José; ládzëll lë Arimatea naquë Judea. Gúquëll miembrë shtë Junta Suprema. Nall më za'quë nu bë'nëll cumplir lëy shtë Moisés. ⁵¹ Quëbezë José guëdchini tiempë guëñibë'a Dios ziquë rëy nu gúquëdi'i José de acuerdë naná bë'në Junta Suprema iurë bë'në rall cuntrë lë'ë më. ⁵² José guagna'bë lu Pilato parë

guëdë'ë Pilato permisi guëga'chi Jesús. ⁵³ Bësietë José cuerpë shtë më lu cruz. Bëtú'bill cuerpë shtënë më tubi sabë. Bëcá'chill lë'ë më la'ni ba'a nanactsa'u la'ni guë'ë catë ni tubi mënë bëgá'chidi'i. ⁵⁴ Guc dzë runë mënë preparar parë dzë narzi'i ldu'u mënë. Hia mërë rga'a iurë guëzublú dzë descansë.

⁵⁵ Ra na'a naganaldë lë'ë Jesús antsë dizdë nanú më Galilea, guagná rai' catë bëga'chi më. Guná rai' lla naga'a tégulë la'ni ba'a. ⁵⁶ Despuësë bëabrí rai' lidchi rai'. Bë'në rai' preparar nisë nashi con stubi cusë tsagte'bi rai' cuerpë shtë më. Iurní bëga'a dzë descansë; bëzi'i ldu'u rai' según mandamientë shtë Dios.

24

Guashtë Jesús ladi ra tégulë

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

¹ Primërë dzë shtë llmalë, ra na'a bëabrí rai' rua' ba'a catë bëga'chi Jesús. Tumpranë bédchini rai'. Nua'a rai' nisë nashi nabë'në rai' preparar. ² Guná rai' lu ba'a perë guë'ë nanë'au rua' ba'a naga'a tubi ladë. ³ Guaté rai' la'ni ba'a. Guná rai' nídi'i cuerpë shtë Dadë Jesús. ⁴ Bëdzélëdi'i rai' pë nihunë rai'. Iurní lueguë guná rai' chupë nguii nazuga'a guëlladchi lu rai'. Shabë rai' nalë rabtsë'ë. ⁵ Más bëdzëbë ra na'a; bëzullibi rai' hashtë bédchini luquë rai' lu guiu'u. Guni'i nguii lu rai':

—¿Pëzielú caguili të el quë nanabani lugar catë rga'chi tégulë? ⁶ Nídi'i më ndë'ë. Guashtëhi' ladi ra tégulë. Gulë bëagná ldu'u të lo quë nanguní'i lu të dizdë tiempë nananú më Galilea. ⁷ Guni'í' iurní, rqui'ni nguii nabëshe'ldë Dios lu guë'dchiliu, gac

intriégui' lu guia'a mënë mal. Nu guní'i' gunë rall crucificar lë'i' lu cruz, perë dzë tsunë tsashtëhi' ladi ra tëgulë.

⁸ Iurní bëagná ldu'u ra na'a shti'dzë më. ⁹ Bëabrí rai' lu ciudá Jerusalén. Biadi'dzë rai' lu chi'bë tubi poshtë con stubi tantë mënë. ¹⁰ Ra na'a naguni'i' di'dzë rë', lë rai' María Magdalena, con Juana, nu stubi María shni'a Jacobo. Gua rai' con sëbëldá ra na'a. ¹¹ Perë lo quë naruadi'dzë rai', na ziquë tubi cuendë. Ra mënë adë gualdídi'i' ldu'u rai' shti'dzë ra na'a.

¹² Perë Pedro bëru'u; guagllú'ni' hashtë rua' ba'a. Gunáhi' la'ni ba'a. Lu lari shtë tëgulë gunáhi'. Tubi ladë naga'a lari. Bëabrí Pedro; bëdzëguëë' ldú'i'. Bë'ni' llgabë pë guc.

*Chupë shmënë Jesús zia'a guë'dchi Emaús
(Mr. 16.12-13)*

¹³ Mizmë dzë, primërë dzë shtë lmalë, chupë shmënë Jesús zia'a rai' parë Emaús, tubi guë'dchi ziquë chi'bë tubi kilómetro de Jerusalén. ¹⁴ Quëadi'dzë rai' pë guc la'ni ra dzë ni. ¹⁵ Iurë quëadi'dzë rai', guni'i' rai' llgabë nanú la'ni ldu'u rai', Jesús guabi'guë lu rai'. Grë rai' guagla'guë ziazú rai' nezë. ¹⁶ Guná rai' lu më perë adë bënguë bë'adi'i' rai' lë'ë më, bë'në Dios. ¹⁷ Iurní guna'bë di'dzë Jesús lu rai':

—¿Pë quëadi'dzë të iurë ziazú të nezë?

Guzudchí rai'; tristë rlua'a lu rai'.

¹⁸ Tubi de lë'ë rai' guni'i'; lëhi' Cleofas:

—De grë visitantë nabëdchini Jerusalén, sulë lë'ël adë guënëdi'il pë guc ndë la'ni dzë rë'.

¹⁹ Iurní guni'i' Jesús:

—¿Pë guc?

Guni'i rai':

—Jesús Nazareno, gudini mënë lë'i'. Náhi' tubi nabiadi'dzë shti'dzë Dios con pudërë. Bëluá'ai' diza'quë lu ra mënë. Bë'ni' milagrë con pudërë shtë Dios. ²⁰ Perë ra bëshuzi nu gobiernë shtëna'a, bë'në rall intriegu lë'i' parë gac crucificári'. Gúti' lu cruz. ²¹ Nu lë'ë na'a quëbezë na'a nihúni' librar naciuni Israel de grë enemigu shtëna'a. Hia gudëdë tsunë dzë dizdë guquin. ²² Gúti' perë bëldá na'a narianaldë tēchi diza'quë, guni'i rall lu na'a di'dzë nadzë'bë. Rsíliga guagná rall lugar catë bëga'chi Jesús. ²³ Gunádi'i rall lu shcuérpi'. Guná rall lu chupë ianglë naguni'i lu rai' guashtë Jesús ladi ra tēgulë. ²⁴ Stubi de lë'ë shmënë na'a, gua rai' hashtë rua' ba'a. Guná rai' la'ni ba'a ziquë guni'i ra na'a perë gunádi'i rall lu më.

²⁵ Iurní Jesús guni'i lu rall:

—Lë'ë tē nguiu narunë faltë llni guëc tē, ¿hashtë guc tsaldí ldu'u tē grë lo quë nabëquë'ë ra muzë shtë Dios guahietë? ²⁶ Guc necesari gunë Cristo sufrir galguti nu despuësë guëabrí më lu gube'e catë gunë Dios honrar lë'i'.

²⁷ Iurní Jesús guzublú biadí'dzi' pë runë cuntienë ra Sagradas Escrituras catë rni'i shcuendë Jesús. Guni'i më dizdë nabëquë'ë Moisés nu nabëquë'ë ra nabiadi'dzë shti'dzë Dios de mizme lë'ë më. Biadí'dzi' pë runë cuntienë di'dzë ni.

²⁸ Iurní bēdchini rai' guē'dchi catë cuezë rai'. Jesús niagla'guë niazēhi' delantē, ²⁹ perë lē'ë rai' bë'nē rai' ruēguē guēa'nē më con lē'ë rai'. Guni'i rai':

—Bëa'nënú lë'ë na'a ndë'ë. Hia guadze'. Hia gulaguetë ngubidzë.

Iurní guatë Jesús la'ni hiu'u të guëa'në më.
³⁰ Guzac guzubë rai' lu mellë të gau rai', guna'zi më guetështildi. Bëdë'ë më graci. Gudi'dzë mëhin cua'a rai'. ³¹ Lueguë lueguë bëdë'ë rai' cuendë chu na më. Llni bédchini la'ni ldu'u rai'. Perë de repëntë gunitilú më lu rai'.

³² Guni'i lu sa' rai':

—Bini na'a la'ni ldu'u na'a bëga'a di'dzë naguni'i më lu na'a iurë biadí'dzi' lu na'a lu nezë pë runë cuntienë ra Sagradas Escrituras.

³³ Lueguë bëabrí rai' Jerusalén. Guná rai' lu ra chi'bë tubi poshtë rdëá rai' con stubi shcua'a mënë.

³⁴ Guni'i ra mënë lu rai':

—Verdá guashtë Jesús ladi ra tégulë nu bëlua'alúhi' lu Simón Pedro.

³⁵ Iurní guni'i rai' pë guc iurë ze'dëzú rai' lu nezë nu guni'i rai' bënguë bë'a rai' lë'ë më iurë gudi'dzë më guetështildi cua'a rai'.

Bëlua'alú Jesús lu ra poshtë

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Mërë iurní quëadi'dzë rai', Jesús bëlua'alú lu rai'. Guni'i më:

—Gulë cuedchí ldu'u të.

³⁷ Bëdzëbë rai' nu nalë bëzezë rai'; guná rai' lu më. Llua'a rai' na më tubi espíritu shtë tégulë.

³⁸ Guni'i Jesús lu rai':

—¿Pëzielú rdzëbë të? ¿Pëzielú rza ldu'u të?

³⁹ Gulë guná guiahia. Gulë guná guëahia. Gulë tsaldí ldu'u të nahia Jesús. Gulë guna'zi guiahia; gulë guná lua. Pues tubi espíritu nápëdi'i cuerpë ziquë rna të lua.

⁴⁰ Iurní bëlúa'a më guia'a më nu guëa' më catë gudëdë clavë. ⁴¹ Perë ni con ndë'ë adë gualdídi'i ldu'u rai' purquë nanú tantë lëgrë la'ni ldu'u rai'; bëdzëguëë' ldu'u rai'. Iurní guni'i më:

—¿Gu nanú pë gáuha?

⁴² Bëdë'ë rai' tubi pedasë belë mbeldë. ⁴³ Guna'zi mëhin nu gudáu më lu rai'. ⁴⁴ Guni'i më:

—Grë lo quë naguc con na, gunia'a lu të antsë napë quë gac cumplirin. Gunia'a lu të dizdë guzënú të na, gac cumplir lo quë nabëquë'ë Moisés de na. Gac cumplir lo quë nabëquë'ë ra nabiadi'dzë shti'dzë Dios guahietë de na nu gac cumplir naná escritë la'ni librë Salmos de na.

⁴⁵ Iurní bëdë'ë më llni parë riasë rai' di'dzë shtë Sagradas Escrituras. ⁴⁶ Guni'i më:

—Naescritë, Cristo napë quë gúni' sufrir galguti perë dzë tsunë gac resucitar më ladi ra tëgulë.

⁴⁷ Guëni'i mënë de quë napë quë guëabrí ldu'u mënë con Dios, iurní gunë më perdunë duldë shtë rall iurë rna'bë rall lë shtëna. Primëre guëni'inú mënë lu ra mënë shtë Jerusalén, despuësë tsagni'inú rai' mënë narëta' guëdubi lu guë'dchiliu. ⁴⁸ Na të testigu de grë lo quë naguc.

⁴⁹ Gulë guná, na guëshe'lda lë'ë Espíritu Santo el quë nabë'në Shtada prometer, cuezënúhi' lë'ë të. Perë gulë bëa'në ndë'ë la'ni ciudá Jerusalén hashtë gunë të recibir pudërë shtë Dios naguëdchini de gube'e; gacu të ziquë tubi lari con llëru'bë pudërë.

Jesús bësëa'në ra poshtë

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Iurní bëru'u rai' ciudá. Jesús bia'a më ra shini gusë'dë më rua' guë'dchi Betania. Ndë bëldisë më

guia'a më. Bë'në ldai' më lë'ë rai'. ⁵¹ Iurë gualú bë'në ldai' më lë'ë rai', bësëa'në më lë'ë rai'. Güe'pi më gube'e. ⁵² Iurní bëabrí rai' Jerusalén. Bëquitë ldu'u rai'. ⁵³ Ria rai' iádu'u ru'bë; bédë'ë rai' graci lu Dios, nu bë'në rai' alabar lë'ë më. Amén.

Diza'quë shtë Dios con dizë
New Testament in Zapotec, Ocotlán (MX:zac:Zapotec,
Ocotlán)

copyright © 1983 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Zapotec, Ocotlán

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Zapoteco, Ocotlán [zac], Mexico

Copyright Information

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Zapotec, Ocotlán

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

b5034bc2-699c-5c8d-b682-32909c3d919b